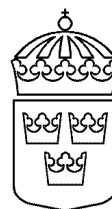

Riksdagens protokoll

1997/98:104

Fredagen den 8 maj

Kl. 09.00 – 14.21

Protokoll
1997/98:104

1 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1997/98:270

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:270 av Roland Larsson om patientcentrerad rehabilitering.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 26 maj 1998.

Skälet till dröjsmålet är tidsbrist p.g.a. utrikes resa.

Stockholm den 29 april 1998

Socialdepartementet

Enligt uppdrag

Björn Reuterstrand

Rättschef

Interpellation 1997/98:301

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:301 av Per Lager om barnkonsekvensbeskrivningar.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 26 maj 1998.

Skälet till dröjsmålet är tidsbrist p.g.a. utrikes resa.

Stockholm den 29 april 1998

Socialdepartementet

Enligt uppdrag

Björn Reuterstrand

Rättschef

Interpellation 1997/98:279

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:279 av Göte Jonsson om polisresurserna i Jönköpings län.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 26 maj 1998.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och arbetsanhopning.
Stockholm den 28 april 1998
Laila Freivalds

Interpellation 1997/98:290

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:290 av Lennart Rohdin om samhällets förhållningssätt till dem som drabbats av sexuellt våld.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 26 maj 1998.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och arbetsanhopning.
Stockholm den 28 april 1998

Laila Freivalds

Interpellation 1997/98:298

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:298 av Bo Könberg om SÄPO.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 26 maj 1998.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och arbetsanhopning.
Stockholm den 28 april 1998

Laila Freivalds

Interpellation 1997/98:262

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:262 av Carina Hägg (s) om export till Tyskland.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 26 maj 1998.

Skälet till dröjsmålet är att de datum som finns kvar under våren för interpellationsdebatter sammanfaller med Latinamerikamanifestationen, en resa till Tallinn och andra sedan länge inplanerade åtaganden.

Leif Pagrotsky

Enligt uppdrag

C H Fallenius

Expeditionschef

Interpellation 1997/98:275

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:275 av Ronny Olander om vuxenmobbing på arbetsplatserna.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 12 maj 1998.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.
Stockholm den 29 april 1998

Margareta Winberg

Anf. 1 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Marianne Samuelsson har frågat mig dels vad jag avser att göra för att Socialstyrelsens nationella program för utveckling av självmordsprevention skall få det gehör som man i programmet önskar, dels vad jag avser att föreslå för att anhöriga skall kunna få stöd.

Antalet självmord har minskat avsevärt under 1990-talet. År 1996 var det ca 1 250 personer som begick självmord, vilket är den lägsta siffran sedan 1960. Det kan vara intressant att notera att minskningen sker i samtliga åldersgrupper. Det är dock svårt att ange någon enskild faktor som förklaring till varför självmordstalen sjunkit så markant.

Socialstyrelsen har tillsammans med Folkhälsoinstitutet och Centrum för suicidforskning och prevention tagit fram skriften *Stöd i självmordskriser – Nationellt program för utveckling av självmordsprevention*. Skriften innehåller det nationella handlingsprogram som Marianne Samuelsson åsyftar. Handlingsprogrammet har fått gehör och används inom flera olika verksamheter för att bl.a. identifiera olika riskfaktorer för självmord.

Socialstyrelsen har för sin del utarbetat handlingsplaner för personal inom hälso- och sjukvård i syfte att hjälpa dem att uppmärksamma tidiga signaler på att suicidrisk föreligger.

Folkhälsoinstitutet arbetar inom ramen för handlingsprogrammet med att ta fram metoder för att minska tillgängligheten till självmordsmedel inom trafikmiljön samt när det gäller vapen och läkemedel.

Centrum för suicidforskning och prevention har utifrån handlingsprogrammet startat ett flertal projekt. Exempelvis utbildar centrumet olika målgrupper som kommer i kontakt med självmordspersoner och deras anhöriga.

Det står nu klart att man på ett bättre sätt kan identifiera olika riskfaktorer för självmord, och det är en viktig förutsättning för att kunna förebygga självmord. Inte minst kan detta ske tack vare det nationella handlingsprogram för självmordsprevention som nu har fått en bred spridning inom kommuner och landsting. Det är också framför allt i dessa direkta verksamheter som ett handlingsprogram av detta slag har sin främsta uppgift att fylla. Ansträngningarna för att fortsätta minska antalet självmord måste självklart fortgå.

När det gäller stöd till anhöriga som drabbats av krisreaktioner är detta enligt min mening nära förknippat med vilka resurser man är beredd att ge vård och omsorg som helhet. All offentlig verksamhet har levt under knappa ekonomiska ramar under den senaste tiden. När vi nu ser att ekonomin ljusnar är det regeringens avsikt att i första hand ge ökade resurser åt skola, vård och omsorg. Regeringen har därför i vårpropositionen anslagit ytterligare medel till kommunerna och landstingen med den klart angivna målsättningen att pengarna skall användas till tidigare angivna ändamål. Jag utgår därmed från att det kommer att finnas ett större utrymme för det viktiga anhörigstödet.

Enligt min mening gör anhörigföreningen Svenska organisationen för Prevention och Efterlevandes Stöd, SPES, ett mycket viktigt arbete i att stödja dem som förlorar en nära anhörig på detta sätt. Jag vill också i sammanhanget nämna att anhörigföreningen SPES har beviljats stöd av

Svar på
interpellationer

**Fel! Okänt
växelargument.**

regeringen ur Allmänna arvsfonden för ett ungdomsprojekt som nu har avslutats.

Anf. 2 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Först vill jag tacka socialministern för svaret. Jag vill uttrycka min glädje över att regeringen ställer sig bakom skriften *Stöd i självmordskriser – Nationellt program för utveckling av självmordsprevention*. Programmet har tagits fram enligt FN:s och WHO:s intentioner i Hälsa för alla år 2000.

Precis som socialministern säger är det svårt att ange någon enskild faktor som förklaring till varför självmordstalet sjunkit de senaste åren. Men det är fortfarande den vanligaste dödsorsaken i åldrarna 15–44 år. Det är definitivt inte tillräckligt. Här behövs mer av förebyggande arbete för att minska antalet självmord.

Det finns stora problem med tabubeläggning och tystnad kring självmord. I vårt samhälle pratar man fortfarande väldigt litet när någon har begått självmord. Det är en svår och känslig fråga. Ofta beläggs de anhöriga med någon form av dåligt samvete som de inte borde behöva ha, som förorsakar att människor inte pratar med varandra om frågorna. Det tyder på att vi har en för liten öppenhet i vårt samhälle för psykiska kriser. Har man brutit benet kan man berätta i detalj vad doktorn har gjort. Men man tigger om man blir psykiskt sjuk. Det är inte heller någon som frågar hur du mår.

Under många år har psykvården varit förlagd till baksidan av sjukhusen. Ingen skall se när du söker vård. Vi måste få till en attitydförändring. Det är först när vi vågar prata om frågorna som vi klarar av att åtgärda dem.

Jag ställde några konkreta frågor bl.a. om antagande av ett handlingsprogram. Socialministern säger att man har skickat ut program. Det finns med i arbetet i kommuner och landsting. Men vore det inte dags för riksdagen att anta programmet för att få den nationella tyngd det behöver för att kommuner och landsting på ett mer aktivt sätt skall arbeta förebyggande?

Jag ställde också en fråga om föreningen för anhöriga, SPES, Svenska organisationen för Prevention och Efterlevandes Stöd. Det är en förening som jobbar på ideell basis och har små resurser. Den får inte statsbidrag till skillnad från handikapporganisationer och andra föreningar. Det är en oerhört viktig förening. Den skulle kunna nå människor. Finns det inte resurser för ett ordentligt kansli med öppettider osv. är det svårt för den som befinner sig i kris att veta hur man skall få tag på någon inom föreningen. En anhörig känner många gånger inte behov av att prata med en psykolog men känner behov av att få prata med någon annan anhörig som har upplevt samma situation. Finns det några planer på att ge statligt stöd till föreningen?

Anf. 3 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Det är riktigt, som Marianne Samuelsson säger, att det här ämnet fortfarande är i hög grad tabubelagt. Därför är det en viktig fråga också för Nationella folkhälsokommittén, som ju för närvarande arbetar med att ta fram nationella mål för hälsoutvecklingen. Kommittén

har särskilt prioriterat området psykisk ohälsa, och kommitténs arbete utgår från en kunskapssammanställning av olika risk- och skyddsfaktorer för psykiskt välbefinnande. Jag tror att det kommer att bli en viktig kunskapssammanställning, och det kan bli viktiga förslag som de kommer med. Den här frågan behandlas naturligtvis också i det sammanhanget. När Folkhälsokommittén kommer med förslag som vi från regeringens sida kan få anledning att presentera för riksdagen, kan man också i det sammanhanget ta upp den frågan.

Jag är osäker på om just ett speciellt vårdprogram eller preventionsprogram är rätt sak att lägga fram för riksdagen, men jag är inte heller direkt emot det. Det kanske är på en sådan detaljnivå att det är underligt om riksdagen skulle anta det. Jag tror att det kommer i ett naturligt sammanhang när Nationella folkhälsokommittén så småningom lägger fram sina förslag.

Jag vill också säga något om det nationella handlingsprogrammet. Där finns mål, riktlinjer och strategier för självmordspreventiv verksamhet. Det handlar om bättre bemötande, begränsning av tillgången på medel för att begå självmord och ett utökat forsknings- och utvecklingsarbete. I det handlingsprogrammet finns också, som inom hälso- och sjukvården, en särskild uppgift att ge stöd och råd till anhöriga och efterlevande – det var ju utgångspunkten för Marianne Samuelssons fråga.

I t.ex. Stockholms läns landsting har man utarbetat ett vårdprogram för stöd till anhöriga och efterlevande. Svenska Psykiatriska föreningen har tillsammans med Spri tagit fram kliniska riktlinjer för psykiatrisk vård, och där har också anhörigstödet behandlats. Jag tycker därför inte att man kan säga att den aspekten har försummats, även om vi alltid kan bli mycket bättre.

Jag kan också påpeka att trossamfunden gör ett viktigt arbete i fråga om stöd till personer som har försökt begå självmord eller till deras anhöriga. De har en omfattande verksamhet när det gäller den andliga vården. Även där finns alltså en kanal.

Jag vet att SPES, i likhet med många andra organisationer, är ledsna för att de inte kan få statsbidrag. Men nu har det varit som det har varit. Det här är ett område där vi inte har kunnat utöka statsbidragen till organisationerna, och det drabbar förstås särskilt nya och små organisationer, som inte heller alltid kan nå upp till de normer som vi har. Men ett sätt att stödja dem är via arvsfondspengar, vilket vi har kunnat göra.

Det är också viktigt att påpeka att de gör ett gott arbete. Jag hoppas också att man stöder dem lokalt, där de bedriver verksamhet. I dagsläget ser vi inte en möjlighet att drastiskt utöka statsbidragen, så att vi kan inrymma alla de nya organisationerna, men på sikt är det klart att det är någonting som vi alla önskar.

Anf. 4 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Tack för det svaret! Jag håller med socialministern i mycket av hennes åsikter i de här frågorna. Det är viktigt att lyfta dem.

När det gäller att ta frågan till riksdagen vill jag bara nämna att amerikanska kongressen nyligen har godkänt ett program för att förebygga självmord. Det är alltså inte någonting som skulle vara unikt om Sveriges riksdag antog ett sådant program.

Prot. 1997/98:104
8 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Just med tanke på att det fortfarande är en fråga som man inte pratar om är det oerhört viktigt att vi lyfter den. Min uppfattning är att man inte heller regionalt, dvs. på landstingsnivå och kommunal nivå, vill ta tag i frågan. Om vi inte tar tag i den på riksnivå blir det ingen tydlig signal till de lokala och regionala nivåerna. Därför är det oerhört angeläget att regeringen agerar. I fråga om ledarskap gäller det att ge tydliga signaler, och därför tror jag att det är viktigt att regeringen i det här fallet agerar och att riksdagen tar ett beslut.

I det sammanhanget är det också viktigt att ge riksorganisationen SPES någon form av stöd och hjälp. Socialministern talade mycket om att de skulle kunna få stöd lokalt. Det finns få lokalorganisationer under SPES. Det finns alltså en riksorganisation som inte har råd att ha anställda som finns tillgängliga på telefon. Jag tror att det resursmässigt skulle vara en liten kostnad att ge någon form av riktat bidrag för att de skulle kunna ha öppet och ta emot människor som är i kris, som skulle vilja prata med någon som man vet har upplevt samma sak. Det vet man i en anhängförening. Man vet inte om en pastor eller prästen i kyrkan har upplevt samma sak; de är själavårdare utifrån att de har den kunskapen. Det är där som föreningslivet är så viktigt.

I den situationen när självmord fortfarande är den vanligaste dödsorsaken i en så stor andel av befolkningen är det oerhört viktigt att vi tar tag i detta och att regeringen tar ett ansvar. Man bör också ge stöd, därför att det är en tydlig signal.

Socialministern nämnde Allmänna arvsfonden. Det är två år sedan de pengar tog slut som man fick för ungdomsprojektet. I dag vet vi att de som jobbar på barn- och ungdomspsykiatriska mottagningar säger att det är oerhört vanligt att det kommer mycket unga människor dit som är trötta på livet och talar om att de vill begå självmord. Det är oerhört oroväckande signaler.

Därför tror jag att det är oerhört viktigt att vi är tydliga och ger resurser till en sådan här organisation. Då klarar vi att på ett annat sätt öppna dörren för att det kan bli samtal kring detta, att man som anhörig vågar prata med andra om det. Det finns en riksorganisation, och om den får regeringens och riksdagens stöd innebär det att vi också har visat att vi tycker att detta är en fråga som det är värt att ha en organisation för och som det är viktigt att vi vågar prata om.

Anf. 5 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Vi kan alltså gemensamt konstatera att det har bedrivits ett framgångsrikt arbete med självmordsprevention. Antalet självmord minskar, och kunskaperna ökar i hälso- och sjukvården. Det arbetet bedrivs med oförminskad kraft.

Jag har alls ingenting emot, om det är riksdagens önskan, att behandla ett sådant här program. Vi måste i så fall titta på det och se i vilken form det skall göras. Jag bara antydde att ett sätt kan vara att göra det i samband med att Nationella folkhälsokommittén lägger fram förslag. Där skulle vi också kunna ta med detta, eftersom det är en viktig fråga och vi säkert får en bra kunskapsbas där. Jag vill alltså inte avfärda det förslaget, utan jag tycker att vi gott kan titta på om det är ett lämpligt sätt att ytterligare lyfta den här frågan.

När det återigen gäller organisationerna har vi hittills haft vissa regler, eftersom det finns hur många behjärtansvärda ändamål och organisationer som helst som gärna skulle vilja ha statligt stöd. Enligt de reglerna skall organisationen ha en viss storlek, ha lokalavdelningar osv. Då har pengarna inte räckt till alla som har önskat få ett statligt stöd. Jag vill inte lova mer än jag kan hålla, och jag säger att det i dagsläget inte finns utrymme för att ge denna organisation statsbidrag. Det kanske kan finnas längre fram, men då skall vi veta att vi har pengarna innan vi lovar det.

Jag tror att vi måste fortsätta på det här sättet, precis som man gör i Psykiatriska föreningen, dvs. se till att det finns kunskap om hur man förebygger, t.ex. på barn- och ungdomspsykiatriska mottagningar. Det är ju där som det allra viktigaste jobbet sker. Sedan måste man också se till att hjälpa och stödja de anhöriga.

Anf. 6 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! I grunden skulle vi väl alla önska att vi hade ett samhälle där alla tyckte att det var värt att leva och därmed inte funderade över att ta sitt liv.

Man kan ju undra varför föreningen inte kan få statsbidrag därför att den är för liten. Under en tioårsperiod är det 20 000 människor som har begått självmord. Det bör då vara 100 000 närstående som har drabbats av detta. Det antal människor som berörs av den här frågan är alltså så många att de skulle kunna utgöra en jättestor organisation. Då kan man ju ändå tycka att det är angeläget att försöka hitta en stödform för att ge ett riktat bidrag till en sådan här organisation.

Man kan inte i alla angelägna frågor hänga upp sig på ett regelsystem. Det måste också gå att hitta vägar till stöd när man ser att det här har en viktig förebyggande effekt – det är klart att en sådan här organisation har det. Dessutom är detta samhällsekonomiskt förmodligen väldigt kostnadseffektivt, eftersom de människor som kan ingå i den här föreningen och därmed känna ett stöd inte behöver belasta sjukvården på samma sätt som de kanske annars skulle göra. De får ett personligt stöd och en gemenskap i föreningen som gör att de mår bättre.

Jag skulle vilja att socialministern funderade över om det inte går att hitta någon möjlighet att stödja organisationen. Det kan kanske gå via Allmänna arvsfonden eller någon annan väg, men det är viktigt att man faktiskt får ett riktat bidrag. Det bidrag som fanns och som avslutades för två år sedan kan vi inte hänvisa till i dag. Vi behöver se till att den här verksamheten får ett stöd och fungerar i dag. Den signalen behöver de här människorna från oss.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1997/98:254 om den psykiatriska vården

Anf. 7 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Chatrine Pålsson har frågat mig hur jag kommer att agera för att psykiatrin skall få nödvändiga resurser för sin verksamhet. Hon har vidare frågat om jag kommer att ta initiativ till en genomgri-

*Fel! Okänt
växelargument.*

pande översyn över hur kommunerna klarar sina åligganden när det gäller de psykiskt sjuka. Slutligen har Chatrine Pålsson frågat hur jag skall agera för att antalet slutenvårdsplatser inom psykiatrin skall motsvara behoven.

Psykiatrireformen, som trädde i kraft den 1 januari 1995, innehöll bl.a. den klart uttalade målsättningen att vården av psykiskt sjuka och funktionshindrade i möjligaste mån skulle bedrivas i öppna former ute i kommunerna i stället för på de stora slutna institutioner som tidigare präglat den psykiatriska vården. Reformen innebar också ett förtydligande av kommunernas yttersta ansvar för sina kommunmedborgare.

Reformen innebar således att kommunerna fick ett klart uttalat ansvar för psykiskt funktionshindrade. En skatteväxling där medel överfördes från landstingen till kommunerna genomfördes också.

Samtidigt bör man komma ihåg att psykiatrireformen utgör det senaste steget i en utveckling som har pågått sedan 1960-talet. Att tala om den senare utvecklingen inom psykiatrin som en modenyeck förefaller därför inte helt korrekt.

När det gäller frågan om en översyn av hur kommunerna klarar sina åligganden gentemot psykiskt sjuka utför Socialstyrelsen sedan tre år tillbaka på regeringens uppdrag en uppföljning och utvärdering av psykiatrireformen. Socialstyrelsen har avlämnat årsrapporter åren 1996, 1997 och 1998; den senaste har precis kommit. Uppdraget skall slutredovisas i maj nästa år. I den rapport som avlämnades förra året konstaterar styrelsen att reformen är på rätt väg men att mycket arbete ännu återstår att göra. Styrelsen konstaterar samtidigt att det bedrivs ett målmedvetet arbete ute i landet hos kommuner och landsting.

Ansaret för att psykiskt funktionshindrade och sjuka får den vård och omsorg som de behöver ligger på landstingen och kommunerna. Staten bedriver inte någon egen verksamhet på området. Det är alltså varje landsting eller kommun som självständigt skall göra de prioriteringar av resurser som krävs för att tillförsäkra psykiatrin och omsorgen om de psykiskt funktionshindrade nödvändiga resurser. Vilket antal slutenvårdsplatser varje sjukvårdshuvudman väljer att ha är alltså något som de själva bestämmer. En utgångspunkt är därvid självfallet de allmänna bestämmelserna i hälso- och sjukvårdslagen om sjukvårdshuvudmännens ansvar att tillförsäkra alla en god vård.

När det gäller frågan om slutenvårdsplatser vill jag dock gärna poängtera att det enligt min mening kanske inte alltid är just slutenvårdsplatser som är den rätta lösningen. I många fall kan i stället inrättandet av s.k. mobila kristeam vara en väl så bra fungerande metod för att hjälpa dem som drabbas av en akut kris. Ett annat alternativ kan vara de mellanvårdsformer som t.ex. prövas med framgång inom det s.k. fallskärmsprojektet.

Psykiatrin har i likhet med annan offentlig verksamhet levt under strama ekonomiska förhållanden. Likafullt är det, som Chatrine Pålsson påpekar, oerhört viktigt att värna de grupper som har svårt att själva stå upp och kräva sina rättigheter. Jag delar där helt Cathrine Pålssons uppfattning. Regeringen har också i vårbudgeten anslagit ytterligare 4 miljarder kronor att läggas till den satsning på utökat statsbidrag med höjningar stegvis upp till 16 miljarder kronor år 2000 som redan beslutats. Bidragen ges till kommunerna och landstingen, och det är regeringens klart

Anf. 8 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för det svar jag har fått. Den rapport som Socialstyrelsen lämnade i går var en bekräftelse på att det här är en viktig interpellation och en viktig debatt för framtiden.

I likhet med vad Marianne Samuelsson sade i den föregående debatten tycker jag att det är väldigt sorgligt att vi har ett samhälle – som ju ändå har en ganska hög materiell standard – där alltför många människor inte mår bra psykiskt sett utan tycker att deras liv har havererat.

Enligt en opinionsundersökning som TEMO gjort har 1 % av alla svenskar någon gång under de senaste tio åren försökt att ta sitt liv. Att man sedan – som man själv känner det – har misslyckats med genomförandet är en annan sak. Jag tycker ändå att detta säger en hel del.

TEMO frågade också hur många som någon gång hade tänkt att de ville ta sitt liv, och det var ytterligare 6 %. De här siffrorna är väl ganska alarmerande för oss alla som arbetar politiskt. Då menar jag inte bara inom psykiatrin eller den övriga vården och omsorgen, utan jag menar generellt i hela vårt samhälle, där man ofta tror att en god materiell välfärd med mycket fina prylar och en god ekonomisk situation är en garant för en hög livskvalitet, vilket det ju inte är.

Jag vill också gärna säga att jag tycker att de psykiskt sjuka inkluderas i den grupp som Prioriteringsutredningen vill sätta främst, nämligen dem med nedsatt autonomi. Jag tänker då på väldigt många inte minst psykiskt sjuka barn, som de facto inte har någon som helst möjlighet att hävda sina egna rättigheter, utan de har behov som styr. Jag tänker på alla föräldrar som börjar inse att deras lille Kalle inte är som andra barn. Man kanske känner att man har misslyckats i fostran, att man inte kan ge trygghet. Det blir oerhört tungt och jobbigt.

Jag får ganska ofta brev från enskilda som är helt förtvivlade över sin situation – det får säkert också alla andra parlamentariker och även socialministern, förstår jag. De flesta brev jag får är inte från föräldrar som har barn med fysiska åkommor, vare sig det är cancer eller andra kroniska sjukdomar, inte ens allergi, utan de är från dem med barn med psykiska sjukdomar. De slutar nästan alltid: Kan du hjälpa oss? Kan du göra något? Vi blir skickade från det ena till det andra. Min pojk passar ingestans. Vi vet inte vad vi skall göra.

Jag vet ju att det är som socialministern säger – det är kommuner och landsting som har fått ett ansvar för den här gruppen människor. Men när vi ser att den gruppen glöms bort, att den mer eller mindre nonchaleras eller slängs från plats till plats måste vi ju ta upp problemet även på den här nivån för att se vad vi kan göra och hur vi kan lyfta fram de här människornas situation.

Jag vill säga så här: Jag tror att detta är de människor som snart kommer att kallas ”de glömda” i Sverige. För några år sedan gällde det de synligt handikappade. Jag tror att detta blir nästa grupp. Jag vill fråga socialministern om inte det är nog fog för att ta ordentliga tag.

Anf. 9 STEN SVENSSON (m):

*Svar på
interpellationer*

Herr talman! Jag vill börja med att instämma i de synpunkter som Chatrine Pålsson har redovisat. Rapporten från Socialstyrelsen, nr 3, kom ju i går. Den är ganska nedslående. Man säger där att mer än en halv procent av svenska folket – uppemot 46 000 personer – är psykiskt funktionshindrade. Majoriteten av dessa saknar sysselsättning och är utlämnade till sig själva och sin eventuella ångest.

Lagen om stöd och service, LSS, ger inte de psykiskt funktionshindrade rätt till insatsen daglig verksamhet, påpekar generaldirektören Claes Örtendahl. Han säger vidare att stödet till de psykiskt funktionshindrade är dåligt. Det syns tydligt i statistiken. 40 % av dem som skrivs ut från den slutna vården är tillbaka året därefter.

Detta är problem som vi kunde förutse redan i Psykiatriutredningen, som jag ledde som ordförande. Vi föreslog att man skulle ta in de psykiskt störda i personkretsen i LSS. Så blev inte fallet, men vi har från Moderata samlingspartiet år efter år väckt ett motionsyrkande om att så skall ske. Även i år har vi föreslagit att dessa grupper skall tas in i LSS. Vi har anslagit 300 miljoner kronor i vårt budgetalternativ för 1999 och lika mycket för år 2000.

Ännu så länge har regeringen inte visat något intresse för att biträda detta förslag. Det har röstats ned ett antal gånger här i kammaren. Jag skulle vilja fråga socialministern om inte regeringen nu med anledning av den allvarliga rapporten ändå skulle kunna tänka sig att biträda förslaget.

Frågan kommer upp i samband med att vi behandlar budgetförslaget – tilläggsbudgeten – och då finns det möjligheter att biträda det moderata yrkandet om att ta in dessa grupper i personkretsen för LSS.

Anf. 10 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Det är bra att debatten om hur de psykiskt sjuka har det kommer upp i riksdagen så här efter det att det har kommit en rapport som visar på att vi inte har klarat av detta problem i samhället. Våra psykiskt sjuka är kanske den grupp som får mest illa just för att resurserna inte räcker till. Kunskapen på kommunal nivå är väl oftast inte heller så stor att denna grupp prioriteras.

Många av de psykiskt sjuka skall få hjälp av hemtjänsten när de så behöver. Det är bara det att de när de behöver hjälpen oftast är för dåliga för att be om den, vilket gör att väldigt många psykiskt sjuka hamnar i isolering eller att det blir de anhöriga som får dra lasset. För många anhöriga till psykiskt sjuka börjar detta bli en ohållbar situation. Man varken orkar eller klarar av det, och man har inte kunskap om hur man skall hantera de psykiskt sjuka i krissituationer när de mår väldigt dåligt.

Då måste vi fundera över vad vi gör. Vad ämnar regeringen göra för att kunna ge bättre resurser och klara av problemet?

Det har tidigare, om jag har förstått det hela rätt, funnits ett riktat statsbidrag, som försvinner nästa år. Det har varit till för att stimulera åtgärder. I en del kommuner har det fungerat. En del av den klubbhusverksamhet – Fountain House – och annan typ av verksamhet jag har besökt är oerhört positiv för dem som har varit eller är psykiskt sjuka. Man har en bra kontaktyta. Man får ett regelbundet och bra liv tillsammans med andra människor.

Det finns en stor risk för att kommunerna inte prioriterar denna typ av verksamhet om man inte ger direktiv om det. Vi undrar vad regeringen

ämnar göra för att stimulera så att kommunerna verkligen tar i verksamheter som är riktade till människor med psykiska problem.

Det stod i någon av morgontidningarna att 40 miljoner av stimulanspengarna ännu inte har utnyttjats. Flera kommuner har alltså struntat i att göra något, trots att det inte kostar dem ett öre. Då måste man fundera över varför det är så.

En förklaring är naturligtvis att det rör en grupp som inte kan göra sin stämma hörd i kommunerna på samma sätt som andra grupper. I förra debatten var vi inne på självmord och den ofta litet skuldfyllda skamsituation man upplever. Man vill inte tala om hur man har det och hur man mår. Det är naturligtvis också en del i att denna grupp inte orkar göra sin stämma hörd eller får de resurser som den behöver.

Man vill kanske rent av från politiskt håll inte erkänna att dessa sjuka finns i kommunen och att man borde vidta åtgärder. De finns kanske inte heller registrerade så att man kan se dem, och det är ofta det som är hemtjänstens problem. Man vet inte var de finns, och det finns ingen uppsökande verksamhet, vilket det kanske borde göra för att den som blir psykiskt sjuk skall klara sin situation. Det behövs en regelbunden kontakt.

Anf. 11 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag har faktiskt från den stund jag blev socialminister engagerat mig väldigt hårt i denna fråga.

Jag tycker att det är på det här sättet: Vi har chansen att undvika en situation där denna grupp kallas ”de glömda”. Jag tycker att det var så det var när vi hade jättestora låsta institutioner. Vi utmanar samtidigt väldigt mycket av okunnighet, fördomar och rädsla.

Tyvärr blåses det ibland under av okunniga journalister som väljer att göra reportage där psykiskt sjuka och psykiskt funktionshindrade människor framställs som livsfarliga galningar. Man skriver att det är bättre att de är inlåsta än att de är ute i samhället. De kanske vill väl. Man hoppas i alla fall det. Men de hjälper till att befästa fördomar och rädsla för människor med psykiska funktionshinder.

Jag tror definitivt att vi är på rätt väg, även om vi måste vara otåliga och missnöjda med bristerna. Jag anser också att det inte finns någon väg tillbaka. Det är inte ett alternativ att inrätta fler slutenvårdsplatser. Ingen av de före detta patienterna vill ha det så. Man vill hitta andra former.

Det kommer naturligtvis alltid att finnas behov av ett visst antal slutenvårdsplatser, där man läser in och tar i förvar under en viss tid. Men man skall så snabbt som möjligt se till att det finns en rehabilitering och att man involverar de närstående, osv. Man kan gärna hitta andra former.

Det har kommit väldigt mycket bra på sistone. För att vara rättvisa mot alla dem som jobbar oerhört hårt med dessa frågor måste man också erkänna det i samma ögonblick som man konstaterar bristerna.

Tyvärr var det inte så mycket bättre förr. Det var inte fler som var ute i jobb när vi hade stora låsta institutioner. Egentligen kan vi inte säga att situationen har blivit sämre än den var tidigare. Men för många var den struktur som dagen hade och det schema man gick efter bra, men jag tror inte att vi kan säga att många fler var ute i jobb. Den uppgift vi har framför oss är att se till att de sjuka får meningsfull sysselsättning. Det vi kan göra är naturligtvis att engagera Samhall och påverka företag så att de ser

Prot. 1997/98:104

8 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

till att anställa denna grupp personer. Vi måste se till så att kommunerna är mer aktiva.

Det vi har sett är också en avsevärd skärpning. I stort sett alla kommuner har gjort sina inventeringar. Några återstår. Jag tror att en stor del av förklaringen till att man inte har utnyttjat de stimulansmedel som finns är okunnighet och osäkerhet kring vad som är rätt att göra och hur man skall utforma insatserna. Det gäller kanske särskilt de små kommunerna, där man dessutom kan råka ut för personer med mycket stora vård- och omsorgsbehov.

Jag vill säga att det som Sten Svensson sade inte är korrekt. Dessa personer är med i personkretsen för LSS. Men denna grupp har inte en uttalad rätt till daglig sysselsättning. Jag har sagt att jag är beredd att titta på om det krävs lagändringar framöver för att garantera denna grupp människor bättre levnadsvillkor. Jag tror att detta är mycket viktigt. Men samma sak gäller som för allt det andra som vi står här och lovar. Vi måste veta att vi kan leva upp till det och att vi kan betala det den dagen. Vi måste se till att det finns en organisation, för annars blir det ännu mer besvikelser.

Det här arbetet måste bedrivas på många fronter, och vi måste mobilisera mycket, mycket brett. Jag tänker hjälpa till med det. Jag arbetar faktiskt mycket aktivt med de här frågorna och har sett till att vi har tagit fram pengar för att undvika att människor ur den här gruppen hamnar bland de hemlösa, något som naturligtvis är helt oacceptabelt. Det här är alltså en stor utmaning för oss allihop.

Anf. 12 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Hela socialministerns anförande handlar om en grupp, de kroniskt psykiskt sjuka, och jag delar helt socialministerns uppfattning i fråga om den gruppen människor. Men tyvärr finns det ju också psykiska faktorer av litet mer akut art, som kan behandlas och lindras. För dessa behövs det kanske lika många slutenvårdsplatser som det finns inom somatiken i den svenska sjukvården. Det finns människor som av någon anledning drabbas av något akut.

Jag opponerar mig alltid mot att vi skall hamna antingen i det ena diket eller i det andra. Jag tror att vi behöver gruppboende för psykiskt sjuka och funktionshindrade, jag tror att vi behöver akutvårdsplatser, kanske inom den geriatriska sfären, och jag tror att vi behöver akutplatser för dem som hamnar i akut psykos. De människor som har en nedsatt autonomi kan inte riktigt klara sig med den polikliniska vården, att gå en gång om dagen, speciellt inte om de är ensamma hemma.

Jag skriver att det är fråga om en modenyck, och det står jag fortfarande för. Enligt min bedömning är det inte 60-talet det handlar om, utan den stora slakten av alla platser skedde i slutet av 70-talet och början av 80-talet. Olika landsting gjorde det olika snabbt.

Visst är det bra att det inte ligger åtta människor på varje rum och att de har legat där i 30 år. Jag delar självfallet den uppfattningen. Men det får heller aldrig bli så att man slänger ut folk till ett eget boende utan att man har byggt upp ett alternativ. Detta fanns med i psykiatrireformen, och det är många av oss som har sagt det. Det är väldigt viktigt. Självfallet skall vi inte låsa in människor som inte behöver vara inlåsta. Det är jätteviktigt.

Sedan till detta med att ansvaret läggs över på än den ena, än den andra. Jag pratar om psykiatrin hemma i mitt eget landsting, eftersom jag är landstingsledamot. Man säger att det måste till pengar från staten och att det skall göras uppföljningar av staten, medan ansvaret i andra frågor läggs på kommun och landsting. Detta är inte något som gynnar enskilda människor. I psykiatrireformen, som trädde i kraft 1995, fanns det en klar ambition att vården av de psykiskt sjuka i möjligaste mån skall bedrivas i öppna vårdformer. Vi har alltså givit en antydning om detta. Om sedan även Socialstyrelsen anser att detta kan drivas litet för långt måste vi också säga det.

Det är i hög grad det som sägs i den här kammaren, inte minst det som sägs av regeringen, som man lyssnar till ute i kommuner och landsting, och vi vill ju också att det skall vara så. Det är en ton som slås an. Vi måste då som riksdagsledamöter och ansvariga för sjukvårdsfrågor vara väldigt måna om att se till att mångfalden finns. Människor är olika som individer. Olika sjukdomar som drabbar oss kommer att göra att vi behöver olika alternativ. Då måste samhället se till att det finns olika alternativ, för finns de inte kan man ju inte få den välanpassade vård som man har rätt att få.

Jag vill koppla detta till Prioriteringsutredningen och människor med nedsatt autonomi. Är det inte viktigt att ge en tydlig signal om att detta inte bara gäller dem som är fysiskt sjuka?

Anf. 13 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Om den här reformen skall fungera fullt ut som vi tänkte i Psykiatriutredningen måste man kunna skriva ut människor från den slutna vården till en socialt fungerande miljö. Det gäller bostäder, det gäller sysselsättning, det gäller kulturliv, och det gäller utbildning. Det får inte vara så att människor skrivs ut direkt till Stortorget eller till gatan – för att uttrycka det förenklat. Den sociala vardagen måste fungera, annars återkommer patienterna till den slutna vården, kanske som ännu tyngre vårdfall, och kostnaderna ökar i motsvarande mån.

Jag ville vara tydlig i att vad gäller personkretsen i LSS omfattas inte de psykiskt störda av den dagliga sysselsättningen. Detta pekar alltså Socialstyrelsen på i sin rapport. Generaldirektör Claes Örtendahl säger att det här är en klar brist. Vi förutsåg i utredningen att detta måste tas med redan från början. Jag menar att vi måste göra det, och vi moderater har därför i vårt budgetalternativ avsatt 300 miljoner, i avvaktan på att regeringen återkommer. Jag förstår av det socialministern säger att regeringen tar allvarligt på det här och skall återkomma.

Socialministern säger att det här kommer att kosta pengar. Givetvis, men alternativet är ännu dyrare. Låt-gå-politiken kommer att kosta ännu mer, därför att kostnader då tickar ut på helt andra konton. Vi får dessutom många fler uteliggare än vi eljest skulle ha. Jag menar att de här pengarna är en investering, som gör att kostnaderna blir lägre på sikt. Dessutom kan vi åstadkomma en bättre rehabilitering av dessa utsatta grupper.

Anf. 14 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

*Fel! Okänt
växelargument.*

Herr talman! Tack, socialministern, för det förra inlägget! Det var engagerat och visade på att socialministern ändå har en ambition när det gäller psykvården och ett engagemang. Jag tror att det är en förutsättning för att man också skall lyckas i de här viktiga frågorna.

Jag håller helt med socialministern om att vi naturligtvis inte skall gå tillbaka till den gamla modellen med slutenvård, utan vi skall skapa en bättre möjlighet för de psykiskt sjuka att leva ute i samhället. När de psykiskt sjuka får leva med en stor omorganisation som alla involverade kanske inte riktigt vet vad de vill med innebär det naturligtvis att de svagaste drabbas. Det är väl det vi ser och som också kommer fram i Socialstyrelsens rapport.

Det här har inte kunnat överföras från teorin till praktiken, vilket naturligtvis många får känna ett ansvar för. Ambitionen och idén har varit god. Ansvaret skall läggas på kommunerna, och de psykiskt sjuka skall i större utsträckning inkluderas i vardagslivet. Det gäller då bara att också få det att fungera i praktiken, att det finns såväl förståelse som resurser och kunskap som gör att det kan fungera. Det är väl där det brister.

Jag tror att det är oerhört viktigt att vi i den här verksamheten inkluderar klubbhus av typen Fountain House och andra aktivitetshus där de psykiskt sjuka praktiskt får vara med i verksamheten. Vi måste också i större utsträckning ta reda på deras behov och lyssna på vad de vill. Det här är en viktig resurs och en kunskapskälla som kommuner och landsting behöver använda sig av för att vi skall få det att fungera.

En annan viktig sak är att vi gör besök och ser hur det ser ut, att vi lyfter de här frågorna så att de psykiskt sjuka syns och inte blir "de glömda".

Anf. 15 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Socialstyrelsen överlämnade det här betänkandet till mig i går. Jag frågade då särskilt om de tycker att det här är negativt, om det finns anledning att ångra reformen. Men de säger bestämt att vi är på rätt väg, även om man kan tycka att det på vissa håll går för sakta. Deras slutsatser så här långt är att det har gått bäst i medelstora kommuner. Det har varit allra svårast och tuffast i storstäderna och för en del små kommuner, just för att man där i en del fall har fått bygga upp en kompetens, vilket naturligtvis tar tid, liksom det tar tid att hitta en organisation som fungerar. Men de vill bestämt mena dels att kommunerna har tagit till sig av den kritik som framförts tidigare och i tidigare årsrapporter, dels att man i dag kan visa på väldigt många fina verksamheter. Det här går definitivt i rätt riktning.

Naturligtvis behövs det en mycket bättre rehabilitering. Det behövs insatser som ser till helheten, en människas hela behov. Jag tycker att det finns anledning, precis som Socialstyrelsen säger, att se över hur LSS har fungerat för den här gruppen. Den har inte fått särskilt mycket råd och stöd, vad det verkar. Det är ju en annan del som vi behöver se på, och det måste vi naturligtvis ta till oss i regeringen. Vi måste se om lagstiftningen behöver förstärkas och i så fall hur vi skall kunna tillföra resurser för att hjälpa och stödja den här gruppen.

Det är dock ingenting som måste till för att kommunerna skall kunna fortsätta sitt arbete med att ordna sysselsättning. Vi har också sett många bra exempel på hur man kan hantera de här frågorna. Vi vet alla att det

finns mycket bra daglig verksamhet, inte minst i samarbete med anhörigorganisationer m.m. Detta måste vi se till att stödja ytterligare.

Låt mig sedan säga att fakta när det gäller slutenvårdsplatserna är att de successivt har minskat ända sedan 60-talet. Då hade vi knappt 30 000 platser. Nu har den minskningen avstannat. De senaste åren har vi gått från 10 000 platser 1994 till ca 9 000 i dag. I stället överförs slutenvårdsplatserna från landsting till kommuner. Av dessa platser finns 3 000 inom kommunerna. Då ger man i stället vården på vårdhem o.d. Det är självklart att man måste ha ett varierat utbud som motsvarar behoven. Alla de här olika formerna behöver finnas för att man skall kunna hjälpa människor.

Jag jobbar som sagt intensivt i samarbete med inte minst frivilligorganisationerna för att ta itu med de mest påfallande och stötande inslagen. Det kan t.ex. handla om psykiskt sjuka som hamnar bland de hemlösa. Här finns det både pengar, bra projekt och vilja. Jag utnyttjar alla tillfällen att prata med kommunerna och följa upp det här, ta med mig goda exempel och utöva tryck på kommunerna för att de här människorna verkligen skall få den hjälp de behöver.

Anf. 16 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! När det gäller vårdplatserna har ju socialministern och jag, och fler med mig, ganska ofta pratat om vårdköer. Här har det åtminstone funnits en ambition – även om socialministern inte riktigt vågar lova det – om tre månader. Nu har jag fått beskedet att när det gäller barnpsykiatri är det på många håll i landet långa väntetider för att komma och få en utredning gjord. Inom barnpsykiatri får man på sina håll vänta tre fyra månader och bli inlagd på barnpsyk. Hur mår ett barn under den tiden?

Jag träffade i veckan en barnhabiliteringsöverläkare som arbetar mycket med barn med MBD och DAMP. Han talade om fyra månader för att komma och få en bedömning. Ändå vet vi i dag att det lär finnas en elev med DAMP i varje klass. Det är alltså ganska vanligt. Då känner jag mig ganska övertygad om att vi behöver litet flexibilitet i utrymmet på våra sjukhus, i primärvården, så att människor inte behöver vänta. För ett barn som behöver vänta är det säkert värre än för en vuxen.

I TT-meddelandet uttalar sig också projektchefen Peter Brusén: ”Brusén spekulerar i om psykvårdens dåliga status inom sjukvården negativt påverkar landstingens fördelning av pengar.” Detta säger mig att vi inte har kommit särskilt långt när det gäller att prioritera gruppen med nedsatt autonomi. Jag vill fråga socialministern hur hon tolkar det här.

Eftersom detta är mitt sista inlägg vill jag också passa på att tacka för många trevliga interpellationsdebatter under den här mandatperioden. Jag har inte ställt någon mer interpellation, så nu kan socialministern ta ledigt från mig. Tack så mycket! Jag hoppas att vi skall få fortsätta att samarbeta i de här frågorna.

Anf. 17 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Tack själv, Chatrine Pålsson! Tyvärr måste jag ändå debattera med Chatrine Pålsson på den sista punkten, även om hon inte kan försvara sig.

Prot. 1997/98:104

8 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag håller helt med om att enligt Prioriteringsutredningen omfattas en sådan här grupp när man talar om personer med nedsatt autonomi, dvs. möjlighet att själv bestämma över sitt liv och sina behov. I diskussionen om vårdgarantin blir dock det här ett belysande exempel på hur knepigt det kan bli när man pekar ut tio eller tolv diagnoser och säger att nu skall resurserna styras dit. Det är alltså en väldigt tydlig beställning. Det är självklart att vi skall korta väntetiderna överallt. Det får dock inte bli så att en vårdgaranti av det slag vi hade, med tio eller tolv diagnoser, tar bort resurser från ett område där människor inte ens har förmågan att ställa sig i kö. Det är ju det omvända behovet: De borde finnas i en kö och kräva sin rätt till vård.

Därför krävs det också en helhetssyn hos landstingspolitikerna. De måste se att det här också är behov som är mycket stora och omfattande. Det får inte bli så att de planerade operationer som man kan utföra får gå ut över resurstilldelningen till en sådan här grupp, som många gånger är tyst och inte kan hävda sig. Det är bekymret med en sådan tydlig politisk styrning. Många av dem skulle naturligtvis behöva omedelbar hjälp.

Det här kanske inte behöver stå i motsatsställning. Det är dock bara i ett drömläge vi har obegränsat med resurser; i andra lägen måste vi resonera om prioriteringar. För mig är detta helt klart en prioriterad grupp. Jag tror att det börjar bli det också i kommuner och landsting på ett annat sätt än tidigare. Sådana här debatter kan förhoppningsvis bidra till att göra det här ännu tydligare.

Tack själv, Chatrine Pålsson, och trevlig sommar!

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1997/98:256 om lagen om assistansersättning

Anf. 18 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Stig Sandström har frågat mig vad regeringen avser att vidta för åtgärder för att utbetalningen av OB-ersättning skall vara ett särskilt skäl för högre assistansersättning, vad regeringen – mot bakgrund av domar i Regeringsrätten – avser att vidta för åtgärder för att tillse att riksdagens avsikter med assistansreformen förverkligas och om regeringen kommer att vidta några åtgärder så att de som har haft assistans får fortsätta ha denna även efter det att de fyllt 65 år.

Försäkringskassorna, Riksförsäkringsverket och domstolarna skall tolka och tillämpa de beslut om assistansersättning som fattas av riksdagen och regeringen. Det är inte regeringens uppgift att ge synpunkter på hur det sker. Detsamma gäller Regeringsrättens domar.

Stig Sandström frågar också om personlig assistans efter 65-årsdagen. I dag kan kommuner erbjuda ålderspensionärer med funktionshinder personlig assistans med stöd av socialtjänstlagen men inte med stöd av lagen om särskilt stöd och service för vissa funktionshindrade, LSS. En studie visar att ca 40 % fick hjälp i samma form och med lika många eller fler timmar efter 65-årsdagen, medan majoriteten assistansberättigade fick mindre hjälp när de fyllt 65 år.

Utredningen om bemötande av äldre har föreslagit att den som har personlig assistans med statlig assistansersättning när han eller hon fyller 65 år skall få behålla sin rätt till assistans och ersättning även för tiden därefter. Utredningen har beräknat att statens kostnadsökning för detta efter fem år blir ca 417 miljoner kronor. Därefter beräknas kostnadsökningen per år jämfört med i dag hålla sig till detta belopp.

Utredningen om bemötande av äldre har remissbehandlats, och svaren sammanställs nu. Jag vill avvakta detta och övrigt beredningsarbete i frågan innan jag ger besked om assistansersättning efter 65-årsdagen.

Anf. 19 STIG SANDSTRÖM (v):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Det var mycket kort, men det behöver inte vara sämre för det. Det viktiga är vad som står där.

Anledningen till interpellationen är att vi väl alla i riksdagen är överens om att eftersom den här lagstiftningen är rätt ny har den inte satt sig riktigt ännu. Det kan dyka upp problem under resans gång. Det har också av och till varit stor oro inom handikapprörelsen som har gjort att vi har fått diskutera de här frågorna.

Jag har ett par frågor om svaret som jag skulle vilja ta upp. Det sägs att försäkringskassorna, Riksförsäkringsverket och domstolarna skall tolka och tillämpa de beslut om assistansersättning som fattas av riksdagen och regeringen och att det inte är regeringens uppgift att ge synpunkter på hur detta sker. Jag undrar om det kan vara helt korrekt. Vem skall annars ha tillsyn över försäkringskassorna, Socialstyrelsen och Riksförsäkringsverket om inte regeringen har det? De är ju regeringens verktyg. Vi har gett mandat till regeringen.

Vi tog ett initiativ från socialutskottet när vi fick in klagomål om schablonersättningen, OB-ersättningen osv. Vi kallade till oss representanter för de här myndigheterna och ville ha synpunkter på hur de hade tolkat reglerna, om de hade tolkat våra intentioner rätt. Då fick vi fram att det var viss osäkerhet i frågor som gällde t.ex. OB-ersättningen.

Det är många gånger mycket bra med schablonersättning. Det är ett enkelt och rationellt förfarande. Men de assistansberättigades behov är mycket individuella, och det måste man ta hänsyn till.

Jag undrar ändå om det inte är regeringens ansvar att se till att det fungerar på ett bra sätt och att försäkringskassorna och Riksförsäkringsverket sköter detta så bra som möjligt. Det kan ju inte vara riksdagens uppgift. Vår uppgift är att föra fram medborgarnas synpunkter när de slår larm till oss.

Jag har också en fråga om 65-årsdagen. Som framgår här är detta förknippat med en viss kostnad. Men det är inte i första hand en kostnadsfråga, som jag ser det, utan mer en principfråga. Det måste vara rätt grymt för en människa som har haft personlig assistent fram till 65-årsdagen att helt plötsligt bli av med denna och kanske återgå till gamla förhållanden. När man har vant sig vid att leva ett rikt liv och fått en högre livskvalitet är det svårt att återgå till kommunens omsorg i stället. Den kan variera väldigt mycket från kommun till kommun.

Det är inte bara fråga om de assistansberättigade. Jag tänker närmast på de anhöriga. Vi hade en träff i Göteborg med de assistansberättigade för några månader sedan. Då hade en äldre man från Skåne rest upp. Han var make till en assistansberättigad kvinna. Han var fylld av ångest för

den dag då hon skulle fylla 65 år. Då visste han att hela ansvaret skulle återgå till honom igen. Han skulle inte klara av det. Han var livrädd för det som skulle hända.

Jag tror att det är viktigt att vi ser över 65-årsregeln. Jag är förvånad över att den inte var med i den nationella äldreplanen, eftersom utredningen har rekommenderat att vi skall ta bort den gränsen. Jag tror att det är en mycket viktig reform.

Anf. 20 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag skall inte räkna upp alla de försämringar som den socialdemokratiska regeringen systematiskt har genomfört när det gäller de funktionshindrade. Då skulle en stor del av min tid gå åt. Jag skall prata om schabloniseringen av assistansersättningen, som vi moderater sade nej till. Våldigt många varnade för vilka konsekvenser schabloniseringen skulle få. Nu ser vi att det faktiskt har blivit så, eftersom OB-tillägg för de personliga assistenterna inte anses som ett särskilt skäl. Då räcker inte schablonen till. De som behöver hjälp dygnet runt är ofta de som är svårast funktionshindrade och behöver mest hjälp. Det är faktiskt de som är de stora förlorarna. De kommer också att få mindre möjlighet att välja olika alternativ därför att pengarna inte räcker till.

Jag måste fråga socialministern om avsikten var att schabloniseringen skulle få de här konsekvenserna. Det är kanske ärligare att säga det än att som socialministern gör i svaret försöka gömma sig bakom att regeringen inte kan göra något åt försäkringskassorna och Riksförsäkringsverket. Då är det ärligare att säga: Det var meningen att det skulle få de här konsekvenserna. I andra sammanhang drar sig faktiskt inte någon minister för att säga att någonting är fel, inom vården, inom skolan eller att kommunerna gör något fel. Då säger man: Det här skall vi ändra på, och så lägger man fram en ny proposition, så att man får ändra det hela. Men det har faktiskt inte socialministern gjort. Då kan jag bara tolka det som att socialministern ställer upp på tillämpningen att OB-tillägg inte skall vara ett skäl för att få den förhöjda särskilda ersättningen, utan det är schablonen som gäller.

Det är faktiskt min fråga till socialministern: Var detta verkligen avsikten med schabloniseringen? Om det inte var det, vad avser socialministern att göra för att OB-tillägget skall bli ett skäl för att få den förhöjda ersättningen?

När det gäller 65-årsgränsen, som Stig Sandström var inne på i slutet av sitt anförande, lägger vi moderater i vårt budgetförslag med anledning av vårpropositionen in pengar för att klara den. Vi tycker att det är dags att göra det nu. Det är helt orimligt att funktionshindrade människor som har haft personlig assistans i några år skall gå tillbaka till hemtjänsten, som många kanske är mycket glada att de har lämnat och fått friheten att själv välja vem som hjälper dem. Det är helt orimligt att man skall gå tillbaka till ett annat system bara för att man fyller 65 år.

Socialministern hänvisar till att man avvaktar remissvaren på en utredning. Men jag tycker att socialministern ändå måste ha en uppfattning om principen. Den vore det bra om vi fick höra i dag, om socialministern anser att det är rimligt att människor får fortsätta att ha sin personliga assistans även efter 65 års ålder. Det finns som sagt en chans att stödja moderaternas förslag, som har lagts fram med anledning av vårproposit-

ionen. Jag vet att många andra partier har gjort det också. Summorna de första åren är inte så stora. De ökar upp till ca 400 miljoner efter fem år och kommer förmodligen att ligga så ganska konstant.

Två frågor: Var det avsikten att schabloniseringen skulle få de här effekterna, att man inte kan ha personal dygnet runt? Vilken är socialministerns principiella inställning till att få ha kvar assistansersättningen efter 65 års ålder?

Anf. 21 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag utgick bara från att riksdagsledamöterna också kände till att regeringen inte får överpröva myndigheters och domstolars utslag och domar. Så är det bara, konstitutionellt. Det är självklart. Det vi kan göra är att utöva tillsyn över myndigheternas verksamhet. Vi kan naturligtvis också ändra på lagstiftningen, om det behövs.

Som ni vet håller vi på och tittar närmare på lagen om assistansersättning. Vi har haft arbetsgrupper på departementet, och vi undersöker vad som kan behöva göras i framtiden för att säkra en sådan här viktig reform som detta har varit.

Den förra regeringen, som införde detta, räknade totalt fel. Varenda siffra blev fel. Vi har inte alls gjort som Marietta de Pourbaix-Lundin säger. Vi har varje år tillfört nya pengar. Visst är det så. Vi har tillfört 2 miljarder mer till assistansersättningen under de här åren, därför att behoven visade sig vara mycket större. Framför allt blev utgifterna mycket större. Trots att vi har skurit ned på nästan alla andra områden har vi gett mer pengar, mer än 2 miljarder mer, till det här området. Men personkretsen visade sig vara större, och behoven visade sig vara mycket större. Man hade räknat fel på timmar och jag vet inte allt. Det är ju ett bekymmer som vi har haft. Det är naturligtvis plågsamt för dem som har assistansersättning att varje år behöva känna att man diskuterar hur kostnadsutvecklingen och annat skall kunna kontrolleras. Kom inte och påstå någonting annat! Precis så är det. Jag kan visa i budgetarna hur det här har sett ut.

Just nu håller Riksförsäkringsverket och även Socialstyrelsen på med sina allmänna råd på det här området. Det fanns inte lagstiftning om detaljer av det här slaget, OB-ersättning och annat. Här måste naturligtvis Riksförsäkringsverket gå in och skriva nya allmänna råd. De kommer inom kort, jag tror att det är i början av juni. Det finns anledning att avvakta det och inte heller gripas av panik. Det här har gällt så kort tid. Först måste vi få en vettig ordning.

När det gäller 65-årsgränsen tycker vi självklart att det allra bästa vore att man fick fortsätta med sin assistansersättning. Då måste vi också kunna betala för den. Jag står inte här och lovar saker som vi inte kan finansiera. Det anmärkningsvärda är snarare att moderat efter moderat går upp och kräver nya reformer och föreslår nya utgifter samtidigt som de totalt skär ned på statsbidrag till kommuner och landsting. Det blir i slutändan inte särskilt trovärdigt.

Anf. 22 STIG SANDSTRÖM (v):

Herr talman! Jag tackar för det sista socialministern sade, inställningen till 65-årsgränsen. Jag tror att vi kanske kan göra en förändring ganska

Prot. 1997/98:104
8 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

snart. Jag ser här att ministern kommer att ge besked om assistansersättning efter 65-årsdagen. Jag undrar vilket ytterligare underlag som behövs. Riksförsäkringsverket gjorde en utredning och säger att det är 140 personer per år som kan tillkomma. Det kan rimligen inte ge så stora merkostnader jämfört med kommunernas kostnader för personlig assistans. Det måste egentligen bli rätt så billigt. Jag tror att det t.o.m. blir billigare än 417 miljoner kronor, men det är en annan beräkning. Det är inga stora kostnader. Det var det ena.

Det andra är att det finns ett stort och brett stöd för detta i riksdagen från höger till vänster. Flera partier har i samband med vårpropositionen aktualiserat denna fråga och är beredda att tillstyrka förslag om pengar till detta. Det här är faktiskt väldigt angeläget. Det kan bli en katastrof för just de människor som drabbas. Frågan är när beskedet kan komma. Blir det före valet, eller skall vi behöva vänta? Finns det något tillfälle när vi kan få ett sådant besked? Jag tror att det skulle innebära en oerhörd lättnad för de närmast berörda som börjar närmar sig 65 års ålder om de kunde få ett besked.

I övrigt kan jag hålla med i fråga om socialministerns resonemang om pengarna. Det är klart att det behövs pengar, men där är vi för vår del beredda att ställa upp. Det är viktigt att vara rädd om denna reform. Den måste få kosta. Vi skall vara stolta över och rädda om den och inte vara rädda för att satsa pengar där.

Anf. 23 MARIETTA de POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Visst är så att regeringen inte kan överpröva olika saker. Det vi pratar om är att ändra lagstiftningen om man ser att det inte fungerar utan går snett och inte tolkas i enlighet med vad riksdagen har beslutat.

Vi moderater har konsekvent hela tiden lagt mer pengar för de funktionshindrade. I vår budget ligger nu 1,9 miljarder mer än i regeringens för att vi skall kunna finansiera allt: ta bort schabloniseringen och överlåta åt staten att ta samtliga timmar, inte som nu överlåta åt kommunerna de första 20 timmarna, och att de som är över 65 år skall få ha kvar sin personliga assistans. Det har vi finansierat, oavsett vad socialministern säger.

Det är glädjande att socialministern ändå säger att 65-årsgränsen förmodligen kommer att tas bort. Det finns faktiskt en chans redan i år att fatta beslut. Precis om Stig Sandström har de flesta partier lagt in pengar för detta i sin budget och har prioriterat detta. Det är en prioriteringsfråga var man lägger pengarna. Vi har hela tiden prioriterat de funktionshindrade genom att anslå pengar för dem i olika sammanhang. Vi har t.ex. varit emot att man inte får använda personlig assistent i skolan. Regeringen har sagt att man inte får det, vilket har fått oerhörda konsekvenser för enskilda. Jag vet att vi inte skall diskutera det i dag, men det behövs litet mer än slagord från socialministern. Det behövs handling, och den handlingen kan socialdemokraterna göra redan i juni när vi skall fatta beslut om vårpropositionen och rösta för förslaget att 65-årsgränsen och schabloniseringen skall tas bort. Därmed blir inte konsekvensen den att de som har störst behov inte får tillräckligt mycket assistansersättning för att kunna ha hjälp dygnet runt.

Anf. 24 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Vi är helt överens om hur viktig denna reform har varit och är – det är ingen tvekan om den saken – och om att vi måste vara rädda om den på så sätt att vi ser till att finansiera den långsiktigt, så att vi inte behöver uppleva denna upprivande process varenda gång. Då har det förstås varit till nackdel att den från början varit underbudgeterad.

Vi behöver lösa den här frågan och få en ordning som långsiktigt kan hålla. Då tycker jag att den del som handlar om rätten till assistansersättning även efter 65 års ålder bör ingå i hela det paketet när vi diskuterar assistansersättningen.

Vi håller på med en remissammanställning efter Bemötandeutredningens förslag där detta fördes fram. Det är viktigt att vi får göra färdigt det och titta på hur det ser ut. Sedan får vi återkomma. Det är för tidigt att börja tala om att ändra lagen när Riksförsäkringsverket och Socialstyrelsen precis skall komma med nya allmänna råd på denna punkt. Det är för tidigt att gå in igen och ändra i regelverket. Det tror jag inte är någon som vill. Nu måste vi först se hur det här kan fungera och om vi kan få en ordning som blir bra och som faktiskt kan fungera långsiktigt.

Anf. 25 STIG SANDSTRÖM (v):

Herr talman! Jag vill avslutningsvis tacka för svaren och diskussionen.

Det kanske inte brådskar så mycket med vissa delar, men vad jag tror att det brådskar med är borttagandet av åldersgränsen just med tanke på dem som nu närmar sig den åldern. Jag tror att det finns en bred majoritet även bland remissinstanserna, även om jag inte läst remissunderlaget. På den punkten vore det värdefullt om vi ganska snart kunde komma fram till ett beslut. Det är inte heller någon större kostnadsfråga utan den skulle kunna rymmas inom de närmaste tre årens budgetar.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1997/98:259 om de mindre alkoholimportörerna

Anf. 26 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Annika Jonsell har frågat mig vad regeringen avser göra för att stoppa diskrimineringen av de mindre alkoholimportörerna.

Jag håller inte med Annika Jonsell om att de mindre alkoholimportörerna skulle vara diskriminerade av Systembolagets sortimentpolitik eller av Alkoholinspektionens tillsyns- och ansökningsavgifter.

När det gäller Alkoholinspektionens avgifter, som enligt riksdagens beslut skall bekosta myndighetens tillstånds- och tillsynshantering, kan jag inte hålla med om att en ansökningsavgift på 2 000 kr och en årlig tillsynsavgift på 8 000 kr (inte 10 000 kr som Annika Jonsell påstår i sin interpellation) skulle kunna anses vara för hög och diskriminerande för de mindre importörerna.

I Systembolagets ordinarie sortiment finns i dag 2 500 märken från 169 partihandlare och importörer. Flertalet av dessa leverantörer måste

*Fel! Okänt
växelargument.*

betraktas som små. Drygt 150 av Systembolagets leverantörer har var och en en marknadsandel som understiger 1 ½ %.

Vid sidan av det ordinarie sortimentet har alla partihandlare rätt att placera sina produkter i det s.k. beställningssortimentet. Om en produkt i detta sortiment har bestående efterfrågan i en butik, kan butiken lagerföra den. Uppnår en produkt de gängse kraven för listning i grundsortimentet flyttas produkten över dit. I beställningssortimentet finns i dag ca 1 700 olika märken.

Utgångspunkten för Systembolagets varuinköp är kvalitetsbedömningar och förväntad kundefterfrågan. Systembolagets ordinarie sortiment består av grundsortimentet, det tillfälliga sortimentet och testsortimentet. Inga varor köps direkt till grundsortimentet, utan alla varor köps in till det tillfälliga sortimentet. Varorna väljs ut av professionella varuprovare vid en blindprovning där kvaliteten är det som avgör. Om importören är ett stort eller litet företag spelar vid detta urval ingen som helst roll, utan vinnaren i blindprovningen väljs ut. Tillgänglig volym är också av underordnad betydelse. Produkter som bedöms vara av särskilt stort intresse kan köpas in i mycket små volymer.

Det finns inga som helst hinder för en mindre partihandlare eller importör att nå Systembolagets sortiment om kvaliteten på produkten är tillräckligt hög. De gränser Annika Jonsell hänvisar till i interpellationen handlar bara om kraven för att produkten skall listas i Systembolagets grundsortiment. För varor som säljs under kortare perioder krävs alltså inte en försäljning av 27 000 liter per år, som Annika Jonsell försöker påskina.

Vin i det tillfälliga sortimentet utvärderas efter sex månaders försäljning och öl, cider, sprit och blanddrycker efter tolv månaders försäljning. Då avgörs om märkena skall överföras till grundsortimentet. Partihandlare vars produkter inte stått sig i konkurrensen vid en upphandling kan anmäla produkten till försäljning i testsortimentet. Om varan tillstyrks av en fristående testpanel säljs den under samma villkor som varorna i det tillfälliga sortimentet.

Systembolagets lagerhållning bestäms av kundernas efterfrågan. Alla butiker kan inte lagerföra alla artiklar i Systembolagets prislista. Det är omöjligt av utrymmesskäl. Det skulle dessutom bli mycket dyrbart att hålla varor i lager som kunderna sällan eller aldrig köper.

Annika Jonsell antyder att det skulle bli lättare för de små partihandlarna om de fick möjlighet att påverka systembutikscheferna. I själva verket torde det var tvärtom. De små partihandlarna har allt att vinna på att bara sakliga skäl får bestämma vilka varor som skall lagerföras i systembutikerna. Om man skulle låta leverantörerna bearbeta chefer och annan butikspersonal vore det de stora och resursstarka företagen som skulle tjäna på det. Partihandlarna har dock rätt att sända skriftligt material till butikerna i marknadsföringssyfte.

I samband med att det s.k. partihandlarmonopolet avskaffades 1995 bildade Systembolaget distributionsbolaget Lagen. Motivet för detta var främst att säkerställa att varor från små leverantörer skulle kunna distribueras till alla systembutiker i hela landet.

Sammanfattningsvis vill jag därför slå fast att Systembolaget inte diskriminerar de små alkoholimportörerna. Tvärtom skulle deras chanser att

få sina varor distribuerade och sålda över hela landet vara mycket mindre utan Systembolaget och dess dotterbolag Lagena.

Det bör också tilläggas att Systembolaget tillämpar samma marginaler, oavsett hur mycket varorna säljer och var i landet som varan säljs. Detta har företrädare för de stora leverantörerna kritiserat. Dessa marginalprinciper kan diskuteras. Men det är fullt klart att det är befängt att påstå att de mindre alkoholimportörerna diskrimineras av Systembolaget. Snarare är de gynnade av den svenska modellen.

Anf. 27 ANNIKA JONSELL (m):

Herr talman! Det hör till god ton att tacka för svaret, även om man inte håller med om det som statsrådet anför.

Tyvärr är jag väldigt missnöjd med den ton som återfinns i statsrådets svar. Socialministerns avslutade med att det är befängt att påstå att de små importörerna skulle missgynnas. Hon sade också och att jag försöker påskina vissa saker. Jag tycker att jag i min interpellation beskrev mycket sakligt de problem som små importörer, som jag har talat med, har påvisat. Jag skulle vara glad om jag inte bemöttes av sådana påståenden som att det jag påstår är befängt och att jag försöker påskina saker. Nog om detta.

Socialministern inledde med att det inte finns någon anledning att tro att avgifterna skulle medföra någon konkurrensnackdel. Det jag säger i min interpellation är dels att det var ett antal små importörer som så länge vi hade de höga avgifterna, vilka EG-domstolen sedan ändrade, fick betala dessa och sedan inte har fått dem tillbaka. Eftersom de måste fortsätta att dras med de kostnader och kanske lån som de har behövt ta för de höga avgifter som var då, är det fortfarande en konkurrensnackdel för dem jämfört med för dem som sedan fått betala lägre avgifter. Men även de avgifter som nu gäller, 8 000 plus 2 000 – socialministern korrigerade mig helt riktigt här – kan vara mycket höga för en liten importör som vill börja i liten skala för att testa marknaden.

Socialministern anför att många av dem som säljer till Systembolaget är små importörer och att de därmed har mindre än 1 ½ % av marknaden. Det skulle vara ett bevis för att det inte är några svårigheter för små importörer. 1 ½ % av marknaden är faktiskt inte särskilt litet. Sedan de nya reglerna infördes har det varit väldigt svårt för framför allt små importörer att få in sina varor i sortimentet.

Socialministern hänvisar till att det görs en rättvis bedömning när det gäller att avgöra vad som får komma in i grundsortimentet. Frågan är hur rättvist och bra systemet egentligen är att det är staten som smakar sig fram till vad medborgarna skall dricka – vilka viner och ölmärken som duger. Det finns exempel på viner som internationellt sett har fått full eller nästan full pott i bedömningarna men som ändå har ratats av Systembolaget. Då kan man fråga sig om det verkligen stämmer att om man har tillräckligt hög kvalitet kan man få in sina produkter och hålla de höga volymerna.

Socialministern säger att om man inte klarar att komma in med sina produkter i grundsortimentet är det ingen fara, för då har man alltid en möjlighet genom beställningssortimentet och testsortimentet. Alla vi som inte bor i storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö vet hur snart sagt omöjligt det kan vara att få tag i en vara ur beställningssortimentet. Jag

hävdar att i realiteten finns det inte tillgång till beställningssortimentet på vilket Systembolag som helst. I praktiken kan det vara så att även om man beställer ett sådant vin innan det släpps, går det helt enkelt inte för handlaren att ta in detta vin.

Anf. 28 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Med tanke på att Annika Jonsell har en svag sak att försvara här och har fel i sak, hade jag kanske inte behövt vara så tuff i mitt skriftliga svar. Jag beklagar om det uppfattas på det sättet.

När det gäller detta med avgiften och eventuell återbetalning är det en fråga som är föremål för prövning i länsrätten, så jag skall inte gå in och kommentera det. Men riksdagen har beslutat att branschen själv skall betala kostnaderna för tillsynen. Det är nog snarare de större importörerna som betalar oproportionellt mycket mer än de mindre. Om man som liten importör inte klarar av att betala 8 000 kronor för en import av upp till 50 000 liter sprit om året, kanske man inte bör syssla med sådan verksamhet. Några krav bör vi nog kunna ställa.

Konkurrensverket följer detta mycket noga och har hittills inte haft några som helst anmärkningar. Dessutom har förfaringsättet och kriterierna granskats utförligt och godkänts av såväl EG-domstolen som EU-kommissionen, så vi har redan gått igenom ekluten.

Testpanelen består av vanliga konsumenter. Det är svårt att se hur man annars skulle bedöma kvalitet. Vi bestämmer inte över smaklökarna, utan vanliga konsumenter väljs ut till testpanelen som bedömer kvaliteten på vinerna. Jag vill också påstå att det i Sverige är lättare än i något annat land för de små importörerna att komma in med sina varor.

Anf. 29 ANNIKA JONSELL (m):

Herr talman! Om det är lättare här än i något annat land att vara importör, kan man fråga sig varför så många små importörer går ut i medierna, kommer till oss politiker och beskriver alla de fakta som jag pekar på i min interpellation som problem. Detta är faktiskt fallet, och jag är säker på att många av dem också har kontaktat socialministern. Det måste finnas en anledning till detta.

Eftersom jag inte disponerade min tid tillräckligt väl i mitt förra inlägg hann jag inte beskriva varför testsortimentet inte är ett bra alternativ. Socialministern hänvisade till att man kan vända sig till testsortimentet om man inte klarar att komma in i grundsortimentet. Saken är bara den att för att komma in i testsortimentet kan en importör behöva vänta med ett specifikt vin i flera år. Jag har t.ex. fått uppgift från en viss importör om att det kan ta 4–5 år. Efter den tiden har årgångarna ändrats och en liten importör har förmodligen inte lyckats hålla kvar kontakten med den vingård eller leverantör som det var tänkt att importören skulle ta in vinet för. Under så orimliga förutsättningar kan inte en liten importör leva – alltså att han eller hon inte vet vad som kommer att hända nästa år; kommer jag att få komma in i sortimentet eller inte?

Dessutom blir det mycket dyrare för dem som hamnar utanför grundsortimentet. De måste lagerhålla vinerna själva och ta kostnaderna för det. De har också kravet på sig att om så behövs kunna leverera ut till hela landet.

Socialministern skriver också i sitt svar att om importörerna fick rätt att mer direkt påverka de olika systemhandlarna, skulle detta inte alls gynna de små importörerna. Tvärtom skulle de stora kunna påverka på ett effektivare sätt med sina resurser.

Men möjligheten just för små importörer om de fick göra detta vore ju att nischas, att bestämma sig för att koncentrera sig på en viss del av landet, en viss del av sortimentet, och att komma in den vägen. Det är på det viset som jag, som över huvud taget inte förespråkar en modell med systembolagsmonopol, försäljningsmonopol, tror att de skulle kunna göra ännu bättre ifrån sig om vi hade många olika slags detaljister som fick sälja direkt till konsumenten. Det är endast på det viset som jag tror att det skulle kunna bli en riktig, rättvis marknad.

Anf. 30 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Systembolaget arbetar hårt på att just få ned väntetiderna. Det är naturligtvis så att man ständigt måste se till att arbeta med rutiner och med att få systemet att fungera ännu bättre. Det är något som man naturligtvis har uppmärksammat och som man jobbar på.

Det Annika Jonsell beskriver här kallas konkurrens. Det brukar ju annars anses som något önskvärt. Så är det på alla andra områden också. Har man inte tillräckligt hög kvalitet – kan man inte hävda sig – så åker man ut. Jag inser inte hur man kan tycka att detta med att kvaliteten skall vara det avgörande är fel ordning. Här är det faktiskt kvaliteten som gäller. Det handlar inte om att ha resurser – som de stora importörerna har – för att åka ut till respektive handlare och påverka dessa.

Annika Jonsell frågar varför de skulle försöka lobba i riksdagen och på annat håll. Det är för att de vill tjäna mer pengar på att sälja vin och sprit. Den saken är också alldeles uppenbar.

Anf. 31 ANNIKA JONSELL (m):

Herr talman! Om det var riktig konkurrens skulle de inte komma till oss politiker för att ändra systemet. Då skulle de i stället givetvis kunna jobba hårdare för att få sin andel av marknaden. Det tyder på att det är ett konstigt system om affärsmän, oavsett vilken bransch det gäller, måste vända sig till oss politiker för att ändra det system de verkar under i stället för att arbeta direkt.

Det *är* inte riktig konkurrens. Det kan inte vara riktig konkurrens när man har ett försäljningsmonopol där staten eller en panel skall avgöra vilket vin som har tillräckligt hög kvalitet. Tyvärr tyckte jag att socialministern sade litet emot sig själv om det här med att det är kvaliteten som avgör. I internationella bedömningar har ju vissa viner fått i princip full pott, men ändå ratas de här hemma av konsumenters testpaneler. Det visar att det väldigt mycket är en slump hur det här med vinet i slutändan avgörs.

Avslutningsvis vill jag bara säga: Om man försöker jämföra med vilken annan produkt som helst som inte är föremål för ett monopol – säg stereoapparater eller grönsaker t.ex. – skulle socialministern då på fullt allvar påstå att det är bättre för de mindre importörerna av sådana varor att vi har ett försäljningsmonopol? Skulle hon säga att de på det viset

lättare kan komma ut till konsumenterna – alltså om vi hade ett försäljningsmonopol på grönsaker eller något sådant?

Man kan ha en grundanledning till att vilja ha ett monopol – det vet jag att socialministern har – för att man tror att det är bättre för folkhälsan eller något sådant. Men att påstå att ett sådant system i grunden skulle vara bättre för konkurrensen, att ett monopol skulle vara det, det kan jag förstå inte förstå. Jag kan inte förstå hur man tycker det.

Anf. 32 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s):

Herr talman! Det är inte alls så att de måste gå till politikerna. Men det är klart att de tar chansen. Om de ser att det går att påverka politikererna så gör de det. Men de måste inte. De kan konkurrera. Konkurrensverket följer detta mycket noga. Vi har prövat det också i EU-instanserna, och man har godkänt detta. Det finns inte längre något importmonopol. Det går att hävda sig också för de små importörerna. Här är kriteriet kvalitet. Det är klart att det här är de svenska konsumenterna som får avgöra vad de tycker är kvalitet. Det finns en ordning för hur man reglerar detta.

Vi har ju ett monopol, ett försäljningsmonopol, av alkoholpolitiska skäl och folkhälsoskäl. Det är väldigt viktigt att försvara det. Men det är också viktigt att försvara rimliga och rättvisa regler, och det är viktigt att de uppfattas som rimliga och rättvisa. Jag tycker ändå att jag har kunnat beskriva hur det här systemet fungerar. Vi har en övervakning. Vi har Konkurrensverket som följer det här mycket noga. De ser själva till att ständigt slipa de här verktygen och se till att få systemet och processen att fungera på ett rättvist sätt.

Men det är klart att de som vill tjäna pengar på alkoholförsäljning försöker påverka oss. Jag tycker som sagt ändå inte att man kan påstå att de är diskriminerade. Jag tycker att deras intressen också är väl tillgodosedda i den ordning som nu finns.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1997/98:274 om svenska åkeriföretags konkurrenskraft

Anf. 33 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Sten Andersson har frågat mig om vilka åtgärder jag är beredd att vidta i syfte att stärka svenska åkeriföretags konkurrenskraft.

Att vi genom EU-medlemskapet har anslutits till en gemensam transportmarknad innebär givetvis att svenska åkeriföretag utsätts för en ökad konkurrens från transportföretagen i andra medlemsstater. Jag vill framhålla att det är viktigt att denna konkurrens sker på lika villkor, inte minst med tanke på att det från den 1 juli i år blir möjligt att inom EU även utföra s.k. cabotagetransporter, dvs. inrikestransporter i ett land där man inte är etablerad, utan några som helst kvantitativa restriktioner.

En viktig åtgärd för att förbättra de svenska åkeriföretagens konkurrenskraft gentemot åkerier i andra EU-länder har varit att ansluta Sverige till det s.k. Eurovinjettsystemet. Därmed gick Sverige den 1 februari i år

in i det vägavgiftssystem för godsfordon eller fordonskombinationer med en totalvikt på över 12 ton som tidigare Danmark, Tyskland och Benelux-länderna gått samman i. Anslutningen av Sverige till detta vägavgiftssystem skedde i full enighet med den svenska åkeribranschen.

Ett huvudsyfte med att ansluta Sverige till detta vägavgiftssystem var givetvis att ge de konkurrensutsatta svenska åkeriföretagen mer likvärdiga konkurrensvillkor i förhållande till åkare från andra länder. När vägavgiften infördes kompenserades också fordonsägarna genom att fordonsskatten för fordon som betalar vägavgift sänktes till minimiskattesatserna inom EU, dock en sänkning med högst ett belopp som motsvarar vägavgiften för ett år.

Införandet av vägavgifter ligger emellertid också i linje med den svenska transportpolitiken, som ju bygger på idén om ett utvecklat kostnadsansvar för alla trafikgrenar. Det är angeläget att skatter och avgifter såväl inom vägtrafiken som inom övriga trafiksektorer så långt möjligt utformas så att de kostnader som är förenade med trafiken kan beaktas och i första hand bäras av dem som drar nytta av trafiken. I den transportpolitiska propositionen som nu ligger hos riksdagen framhåller regeringen också att Sveriges deltagande i vägavgiftssystemet kan betraktas som ett första steg mot att internalisera de externa effekterna från den utländska tunga trafiken. Vägavgifterna kan således ses som ett steg i riktning mot ett lika kostnadsansvar för svenska och utländska transportörer.

Jag vill också framhålla att i förhållande till hela gruppen övriga EU-länder är inte heller dieselpriiset extremt högt i Sverige.

Beträffande dieselskatten vill jag också säga att regeringen i den transportpolitiska propositionen valde att inte ta ställning till frågan om drivmedelsbeskattningen eftersom det pågår ett utredningsarbete inom trafikbeskattningsutredningen.

Anf. 34 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Vi ser i dag fler och fler utländska lastbilar i Sverige, och det kommer att bli fler fr.o.m. den 1 juli i år. Det är bra med konkurrens, men frågan är om konkurrensen sker på lika villkor. Är utländska åkare effektivare än svenska åkare? Jag tror inte det. Men de betalar mycket lägre skatter och avgifter än deras svenska konkurrenter gör.

Svenska åkerier består till stor del av småföretag. 60 % av åkarna är enbilsföretag, och de är alltså mycket känsliga för stora investeringar som oftast bara ger låga fraktpriiser. De måste också acceptera unikt höga skatter och avgifter. Fordonsskatterna i Sverige är förmodligen bland de högsta inom EU, och lönekostnaderna är stora i jämförelse med andra länder. En svensk lastbil är 25 % dyrare att frakta gods med jämfört med en dansk, och Danmark betraktas ändå som ett högskatteland.

Det enda som statsrådet har att komma med gäller vägavgifterna, Eurovinjetten. Men hon glömmer mycket annat som påverkar negativt, t.ex. att en tysk eller en holländare kan behålla tyska eller holländska löner och regler, köra i Sverige tre månader och flytta hem igen. Bilen går alltså i Sverige under hela året, men chauffören byts tre fyra gånger per år. Då får man en enorm konkurrensfördel jämfört med svenska företag.

Prot. 1997/98:104

8 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

Sedan säger statsrådet att dieselpriiset inte är extremt högt i Sverige jämfört med andra länder. Nu är allting relativt. Jag har en tabell med mig, där är priserna i och för sig i danska kronor, som är daterad den 26 februari i år. Men den visar på stora skillnader mellan Sverige, Danmark, Tyskland och Holland. Det var ju tur att man slapp den här 44-öreshöjningen, men den kommer kanske om vi har sådan otur att Socialdemokraterna vinner valet. Men det passar ju inte att lägga fram ett sådant förslag i dag, det förstår ju alla.

Det fanns ett förslag om att höja skatten på en ny och miljövänlig lastbil med 65 000 kr. Det togs dessbättre tillbaka. Men då skall man veta att om t.ex. en tysk åkare köper en ny bil i Tyskland betalar staten 40 000 kr i rabatt. Även det innebär en besvärlig konkurrens för de svenska åkarna.

Jag tror alltså inte att ambitionen att föra över dagens lastbilsgods på järnväg kommer att fungera. Man kommer till stor del att föra över det som i dag går på svenska lastbilar till utländska åkeriers lastbilar.

Under senare år har vi fått en än besvärligare konkurrens, nämligen åkerier från Baltikum och Polen. Dessa åkare har i regel bilar som är i mycket dåligt skick. Att de har låga löner kan man väl förstå och acceptera. Men bilarna är i dåligt skick, och de kör på en dieselolja som ingen svensk åkare använder. Den är alltså klart miljöovänlig. Dessutom kan statsrådet inte ha undgått att märka att ett antal svenska åkerier har flaggat ut från Sverige på grund av att de anser att de svenska bestämmelserna är diskriminerande.

Jag skulle till sist vilja ställa en fråga till statsrådet mot bakgrund av detta svar som jag tycker är tunt och tamt. Inser statsrådet inte den verklighet som svenska åkerier i dag befinner sig i?

Anf. 35 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Först vill jag återigen poängtera att vi från departementets sida har en mycket bra dialog med åkerinäringen och skall så ha, eftersom det är en bransch som är mycket viktig för svensk industri och för svensk handel.

Jag vill bemöta en del av Sten Anderssons påståenden. När det gäller fordonsskatterna för stora lastbilar ligger Sverige efter att vi har infört Eurovinjettsystemet på EU:s miniskattenivå, ingenting annat. Då kan Sten Andersson inte påstå att vi ligger högst i Europa.

En del av dieselpriiset i Sverige är moms. I andra länder är det anorlunda. Men momsen är ju avdragsgill. På det sättet blir det konkurrensneutralt för de svenska åkarna.

Ytterligare en fråga som jag vill ta upp gäller Baltikum och att man där skulle ha bilar som är i ett så oändligt dåligt skick. I de fall som man inte har kunnat följa de miljökrav som är rimliga att ställa har vi infört särskilda kvoter för dessa länder. Det kan man göra i fråga om länder som är utanför gemenskapen. När dessa länder väl är med i gemenskapen kommer också miljökraven att vara desamma för svenska och baltiska åkare.

Anf. 36 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag kan inte bestrida det som statsrådet säger om att hon anser att departementet har ett gott förhållande till den svenska åkeribranschen. Men problemet för statsrådet i detta fall är att de argument som jag här har använt delvis är hämtade från en rapport från Svenska Åkeriförbundet. Det vore konstigt om man där talade med s.k. kluven tunga.

Det är inte alla EU-länder som är med i Eurovinjettsystemet. Övriga länder använder sig av det gamla systemet.

Jag tycker att det är ganska besvärligt att en tysk eller en holländare kan jobba i Sverige tre månader under tyska eller holländska regler. Bilen går hela tiden till en betydligt lägre kostnad än de svenska åkarna tvingas betala. Det måste vara ett hårt slag mot den svenska åkerinäringen, som faktiskt är mycket utsatt i dag.

Jag har tidigare sagt att det kostar mycket stora pengar att i dag investera i en lastbil. Åkarna anser att de inte får det stöd som de vill ha från regeringen. De säger att de vill ha lika villkor. Sedan kan statsrådet tala om att det är olika moms i olika länder. Men faktum är att det svenska dieselpriiset är högst i Europa. Åkarna från Baltikum kör på en olja som är mycket dålig ur miljösynpunkt och kostar 2 kr per liter. Om en åkare tankar 3 000 liter kan han köra rätt så länge. Priset har betydelse, eftersom en lastbil i dag drar ungefär 4,2 liter per mil. Om skillnaden i pris på diesel i Sverige och i Baltikum är ett antal kronor, inser var och en att de svenska åkerierna tvingas ta ut det i form av högre fraktpriiser. Men om det inte finns kunder som är intresserade av att betala detta höga fraktpreis blir effekten att utländska åkerier anlitas i stället.

Jag vet att svensk åkerinäring inte har något emot konkurrens, men konkurrensen skall ske på lika villkor. Och det gör den inte i dag. I dag är det ett faktum att svenska åkeriföretag diskrimineras. Detta måste regeringen ändra. Det räcker inte att bara komma med Eurovinjettsystemet.

Anf. 37 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Om det skall vara konkurrens på lika villkor, så skall det också vara det. Det skall inte vara fråga om att dela ut extra bidrag. Såvitt jag förstår är det egentligen det som Sten Andersson förespråkar, att vi skall subventionera den svenska åkeribranschen. Det kan vi inte göra. Och det brukar inte vara det som Sten Anderssons parti förespråkar i andra sammanhang.

Alla bilar som kommer in i Sverige, oavsett om de kommer från ett Beneluxland, Tyskland eller Spanien, som inte är med i Eurovinjettsystemet, får betala vinjettavgift. På det sättet missgynnar det inte svenska åkare om det kommer in bilar från andra länder.

Dieselpriiset är inte högst i Sverige. Vi ligger på fjärde plats. Och en hel del av detta är moms som också är avdragsgill.

Sten Andersson talade mycket om löner och anställningsvillkor. Den frågan äger som tur är varken regeringen eller riksdagen. Det är en fråga för parterna.

Anf. 38 STEN ANDERSSON (m):

Herr talman! Jag vill än en gång säga att de flesta uppgifter som jag har använt mig av här i dag är hämtade från en rapport som är skriven av Svenska Åkeriförbundet den 26 februari 1998.

Vi kan konstatera att villkoren är olika. En dansk lastbil med en dansk chaufför som kör i Danmark är 25 % billigare att köra. Det beror inte bara på lönevillkoren i de avtal som åkeriet i Danmark har med sin motpart. Där ingår också en hel del skatter.

Sammantaget innebär detta av vi i Sverige har svårt att konkurrera. Åkeriförbundet har skrivit en stor och tung rapport, som enligt vad jag kan bedöma verkar väldokumenterad, där man bestämt hävdar att det på lång sikt, om förhållandena inte ändras, kommer att bli mycket svårt att bedriva åkeriverksamhet i Sverige.

Vi har redan nu sett att ett antal åkerier i södra Sverige har flaggat ut eller börjat att diskutera utflaggning. Det måste vara ett bevis på att klimatet för åkerier i Sverige kunde vara bättre, oavsett vad statsrådet här i dag försöker att inbilla mig.

Anf. 39 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Herr talman! Avslutningsvis vill jag bara säga att frågan om tjänstesektorns flyttande över nationalstatsgränserna är någonting som vi naturligtvis följer med stort intresse. Det handlar om olika skattesatser och om olika villkor. T.ex. på sjöfartens område är det ibland fråga om ren tävling om statliga subventioner.

Som sagt, vi följer dessa frågor med stort allvar. Vi har en ständig dialog med Åkeriförbundet, och jag känner mycket väl till denna rapport. Den var i hög grad ett inslag i lobby-arbetet inför den transportpolitiska propositionen. I vår dialog med Åkeriförbundet diskuterar vi de olika villkoren. I en del frågor kan Sverige påverka på nationell nivå, men det handlar väldigt mycket om att vi arbetar gemensamt på EU-nivå. Det kan jag försäkra att vi gör seriöst, både från näringsens sida och från regeringens sida.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellationerna 1997/98:309, 312, 260, 308 och 304 om de djurförsöksetiska nämnderna

Anf. 40 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Herr talman! Fyra riksdagsledamöter har i fem interpellationer ställt frågor till mig om de djurförsöksetiska nämnderna. Eftersom innehållet i interpellationerna till stora delar är detsamma har jag valt att besvara dessa i ett sammanhang. Gudrun Lindvall har i två interpellationer ställt flera frågor om de djurförsöksetiska nämndernas verksamhet, bl.a. om möjligheten att överklaga nämndernas beslut och om djurförsök i utbildningen. Ragnhild Pohanka frågar bl.a. om de djurförsöksetiska nämndernas arbetsformer. Marianne Samuelsson frågar om tillsättningen av de djurförsöksetiska nämndernas ledamöter och om jävssituationer i nämnderna. Birger Schlaug ställer frågor om CFN:s allmänna råd.

Riksdagen har nyligen beslutat att de djurförsöksetiska nämnderna från den 1 mars i år skall godkänna eller avslå en ansökan om försöksdjursanvändning. Detta innebär ett förtydligande av de djurförsöksetiska nämndernas ställning och en förstärkning av deras roll.

De djurförsöksetiska nämndernas beslut kan, som Gudrun Lindvall påpekar, bara överklagas av sökanden. I detta sammanhang bör noteras att djurskyddsorganisationerna är representerade i nämnderna och deltar i prövningen.

Överklagande av ett beslut som den djurförsöksetiska nämnden har fattat skall enligt 38 § djurskyddslagen ske till en allmän förvaltningsdomstol. Domstolen har då att pröva om den djurförsöksetiska nämnden beslutat i enlighet med gällande bestämmelser, dvs. samma typ av prövning som det ankommer på domstolarna att göra i alla överklagandeärenden inom vitt skilda områden. Vid behandlingen i domstolen kommer parterna att få möjlighet att yttra sig. I detta fall utgörs parterna av den som har överklagat beslutet och den djurförsöksetiska nämnden. Om domstolen finner att expertutlåtande behövs för att avgöra ärendet har domstolen möjlighet att inhämta detta.

Allmänna råd utfärdas av myndigheter för att ge vägledning i en viss fråga. CFN:s allmänna råd är inte tvingande, men avsikten är givetvis att de skall följas. De är ett viktigt stöd både för forskaren i hans försöksplanering och för den djurförsöksetiska nämnden vid bedömningen av en ansökan om att få använda försöksdjur. CFN har utfärdat sju allmänna råd med rekommendationer om hur en viss typ av försök eller metod bör utföras.

Interpellanterna ställer många ytterligare frågor om de djuretiska nämndernas verksamhet. Frågorna behandlar bl.a. arbetsformer, bedömning av djurförsök med avseende på allmännyttan, begränsning av djurs lidande, djurförsök i utbildningen, tillsättningen av ledamöter samt om jäv och kollegialitet.

Regeringen anser att användningen av försöksdjur skall begränsas så mycket som möjligt. Inom vissa områden är dock trots allt användning av försöksdjur berättigad. Den djurförsöksetiska prövningen är tillsammans med övriga bestämmelser inom försöksdjursområdet därför av stor betydelse för att tillförsäkra försöksdjuren ett starkt skydd.

Mot bakgrund av regeringens ståndpunkt att användningen av försöksdjur skall begränsas tillkallade regeringen på våren 1997 en särskild utredare (Jo 1997:3). Utredaren skall se över CFN:s verksamhet och utvärdera det stöd som lämnas till forskning om alternativ till djurförsök. I uppdraget ingår också att göra en analys av de djurförsöksetiska nämndernas hittillsvarande verksamhet och den praxis som utvecklats inom nämnderna. Utredaren skall även lämna förslag till hur försöksdjursanvändningen skall kunna begränsas ytterligare. Uppdraget skall redovisas senast den 30 juni i år.

Det nu redovisade utredningsuppdraget innebär således att viktiga frågor inom försöksdjursområdet kommer att klarläggas. Flera av dessa frågor tas upp i de aktuella interpellationerna. Utredaren kommer att överlämna sitt betänkande inom knappt två månader.

Jag är förvissad om att utredaren i sitt betänkande kommer att redovisa situationen inom viktiga avsnitt av försöksdjursområdet, vilket tillsammans med remissbehandlingen ger regeringen det underlag som behövs för att ta ställning. Jag förutsätter vidare att en bedömning av den djurförsöksetiska prövningen och dess framtida utformning för att ge försöksdjuren ett förstärkt skydd kommer att finnas med i redovisningen av kommittéuppdraget. Jag vill därför inte nu genom uttalanden föregripa

*Fel! Okänt
växelargument.*

**Fel! Okänt
växelargument.**

diskussionen om formerna för den djurförsöksetiska prövningen och därmed sammanhängande frågor.

Anf. 41 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för svaret. Det innehöll inte så många svar på de konkreta frågor som vi hade ställt om de djurförsöksetiska nämnderna och om jäv. Ministern gömmer sig i svaret bakom en utredning och vill inte peka på problematiken. Jag hoppas ändå att ministern håller med om att jävssituationen i dessa nämnder är ett stort problem.

I departementspromemorian 1997:11 *Ändringar i djurskyddslagen* skriver regeringen:

Det kan inte förutsättas att det finns någon annan instans som har möjlighet att göra en mer allsidig och kompetent bedömning än den som görs vid de djurförsöksetiska nämnderna.

Betyder detta att ministern är nöjd med nämndernas sammansättning? Delar ministern vår syn på jävs- och kollegialitetsproblematiken i de djurförsöksetiska nämnderna?

Den kollegiala situationen, jävssituationen, är egentligen inbyggd i själva nämndsammansättningen. I nämnderna ingår t.ex. representanter från Astra eller forskare som har egenintresse i djurförsöken. När det gäller allmänhetens syn på frågorna och tilltron till de djurförsöksetiska nämnderna är man starkt ifrågasättande, åtminstone i den stora grupp som är engagerad i djurens rätt och väl och ve.

Jag vill ställa en följdfråga om jävssituationen, som jag tycker att ministern totalt undviker i sitt svar. Upplever ministern att det inte finns några som helst problem? Är det bra i dag? Är det helt okej att man som berörd forskare får göra bedömningen? Eller skall de regler som är uppsatta för jäv och som tillämpas i andra sammanhang tillämpas klart och tydligt även i det här sammanhanget?

Anf. 42 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag har ställt två interpellationer som har lagts ihop och tas upp i ett sammanhang, vilket jag beklagar.

Den första interpellationen hade vi mycket väl kunnat diskutera här när riksdagen beslutade om att de djurförsöksetiska nämnderna skulle bli beslutande. Vi var nog många här i kammaren som var ledsna för att ministern inte ville ta sig tid och vara med i den debatten. Generellt tycker jag att ministern har varit med för litet i debatter, fru talman, som har varit resultat av propositioner. Det är väldigt sällan som vi har fått möjlighet att diskutera.

I svaret säger Annika Åhnberg att det inte går att svara på de flesta av våra frågor därför att det sitter en utredning. Men därför blir det ännu mer underligt. Trots att det sitter en utredning som skall se över hur de djurförsöksetiska nämnderna fungerar har regeringen lagt fram ett förslag om att de skall vara beslutande. Vi är nog många, även i Miljöpartiet, som anser att det beslutet kom för fort. Det hade varit lämpligt att avvakta vad utredningen säger om hur det fungerar i de djurförsöksetiska nämnderna och om hur relationen till Centrala försöksdjursnämnden skall vara.

Det fungerar oerhört olika i de djurförsöksetiska nämnderna. I vissa tas alltid beslut i plenum, i andra har man arbetsgrupper. I vissa får inte djurskyddsorganisationerna vara med i arbetsgrupperna därför att man anses, inom parentes, vara jävig. Det förutsätts att man har en förutfattad mening. Det är mycket märkligt. Det finns också djurförsöksetiska nämnder som inte följer CFN:s råd. Det finns somliga nämnder där vissa försök av princip alltid godkänns och andra där de inte godkänns.

Jag kommer då in på min andra interpellation som visar att i vissa fall kräver man smärtlindring, i andra fall gör man det inte. Det finns t.ex. artritförsök där reumatism framkallas. Det är försök som är oerhört smärtsamma. En forskare har visat att det går alldeles utmärkt att göra de försöken under smärtlindring. Man ger Temgesic subkutant, och djuren slipper smärta. Han har visat i en utredning att han får precis lika goda och tillförlitliga resultat ändå.

Lik förbaskat godkänns ascitesförsök på samma djurförsöksetiska nämnd, trots att forskaren inte vill ge smärtlindring.

I regeringens proposition 1997/98:28 står det: Djurförsök får inte utföras om det avsedda syftet med försöket kan uppnås genom en annan tillfredsställande metod som inte innebär användning av försöksdjur. Vidare skall alla djurförsök utformas på ett sätt som medför minst lidande för djuren men ändå leda till tillfredsställande försöksresultat.

Skall jag tolka det som att om en forskare kan visa att det går att göra försöken under smärtlindring skall de djurförsöksetiska nämnderna inte godkänna försök av samma typ där forskaren inte vill lämna smärtlindring?

Skall jag också tolka det som att ascitesförsöken, som vi vet är mycket smärtsamma och där man skapar antikroppar, inte skall tillåtas eftersom det finns alternativa metoder? I Schweiz t.ex. är de försöken inte godkända. Där kräver man att antikroppar odlas fram med hjälp av cellodling.

Det finns alltså anledning att ställa sig en mängd frågor, framför allt mot bakgrund av att de djurförsöksetiska nämnderna nu är beslutande.

Man kan också fundera över en annan sak. Om en forskare överklagar ett sådant här beslut och det går till förvaltningsdomstol, hur skall domstolen då bedöma det? Vi tänker oss att det finns ett försök som inte har godkänts på ett ställe och att forskaren har godtagit det. Sedan får en annan forskare nej i en annan djurförsöksetisk nämnd och överklagar det beslutet. Skall då domstolen se den första djurförsöksetiska nämndens godkännande som ett prejudikat? Vilken policy skall man ha?

Det finns en stor risk för att de nämnder som är litet skarpare i sina bedömningar får underkänt genom domstolens dom eftersom det kan finnas försök som är godkända i andra djurförsöksetiska nämnder. Man kan tänka sig att det sämsta blir norm.

Jag hoppas att jag får svar på de här frågorna. Vi var många som önskade svar i den debatt vi hade i februari här i kammaren.

Anf. 43 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Jag skulle vilja fråga om ministern delar vår syn att det finns stora brister i de djurförsöksetiska nämndernas prövning. Enligt samtal med olika medlemmar som har suttit

med där har det varit olika behandling. Man har också förutsatt att eftersom någon har en viss åsikt behöver man kanske inte lyssna.

Jag tycker nog att människor som kommer från en viss förening inte är jäviga. De har ingen egen vinning. Däremot kan man möjligen tycka att de som själva forskar har ett intresse av det här på ett annat sätt.

Jag vill fråga ministern hur hon ser på de här bristerna. Är tanken med utredningen att den skall leda fram till förslag som gör att man kommer till rätta med de här missförhållandena? Jag vet att det här nästan är färdigbehandlat. Men jag vet också att det kanske inte händer så mycket. Kan vi förvänta oss att regeringen kommer med förslag som stramar upp nämnderna när vi kommer till en proposition?

Fru talman! Så till avvecklingsplan för djurförsök. Många partier har krävt en uppstramning av djurförsök under förra årets riksmöte. Samtliga krav avlogs tyvärr med hänvisning till att kraven redan tillgodosågs av de olika organ som finns för kontroll och planering av djurförsök.

Det här är från en motion som jag var med om att skriva 1989/90. Det var tydligen en stor fråga redan då. Vi krävde då att det skulle upprättas en avvecklingsplan för djurförsöken. Målet var en ytterligt stark begränsning av djurförsöken.

Det finns också bevis för att man kan använda just cellodlingar och andra metoder. De försök man gör på djur är inte heller direkt översättbara på människor.

Jag läste om ett försök i en faktapromemoria. Man började med vissa försök på möss, och sedan frågade man om man fick använda marsvin. Det slutade med att man utan något direkt tillstånd använde apor i samma försök. Nu tycker jag egentligen att djur i och för sig är lika. De känner allihop, och de är levande. Men aporna har kanske en större möjlighet att känna ångest, att förstå vad som skall hända och att vara rädda för smärta. Vissa andra djur kanske inte upplever det lika tydligt. Många av aporna är dessutom utrotningshotade.

Jag ser ingen begränsande effekt av de djurförsöksetiska nämnderna, om det är så få som 100 försök av 20 000 som avslås. Det ser jag mycket allvarligt på. Det kan inte vara så, och det visar sig att det inte heller är så, att det bara är seriösa forskare som tar upp olika saker som måste undersökas och som vi har direkt nytta av i jämförelse med den smärta och pina som djuren utsätts för.

Vi vet också att förhållandena för många djur under den tid de lever fortfarande är mycket dåliga. Det gäller både apor och andra djur. De har för liten rörelseförmåga och har ingen möjlighet att leva som djur behöver leva.

Anf. 44 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Låt mig först säga något i frågan om jag anser att det brister i prövningen. Det är klart att på ett verksamhetsområde där allting är frid och fröjd och allting fungerar tillfredsställande tillsätter man väl inte en utredning med ett uttalat syfte att ytterligare begränsa den här verksamheten.

Av detta måste man dra slutsatsen att skälet till att vi har tillsatt en utredning är att vi finner det oerhört angeläget att begränsa antalet djurförsök och begränsa djurs lidande vid djurförsök så mycket som det bara någonsin är möjligt. Det finns också bakom tillsättandet av utredningen

en oro för att vi kan ha tappat tempo i den ambitionen i vårt land. Det är skälet till att utredningen har tillsatts.

Jag vill däremot inte medan utredningen arbetar och innan den har avlämnat sitt betänkande ha en uppfattning och ett svar på dessa frågor. Frågorna har ställts. Utredningens betänkande, den diskussion och den remissomgång som kommer att följa på utredningen kommer förhoppningsvis att ge ett tillräckligt uttömmande svar. Jag kan som enskild person, även om jag i det här fallet är en person med ett stort ansvar, inte på egen hand ha en tillräcklig överblick för att personligen ge ett svar på det här stadiet. Men jag är angelägen om att vi kan ge ett svar.

Jag anar hos Marianne Samuelsson en irritation över att vi över huvud taget har brytt oss om att tillsätta en utredning, och att vi dessutom gjorde det långt innan Marianne Samuelsson kom på att hon skulle skriva en interpellation i ämnet. Jag undrar om interpellanten anser att det var fel att tillsätta utredningen och att hon beklagar det. Jag vill för min del framhålla att vi tycker att det är en oerhört viktig fråga. Det var skälet till att vi tillsatte utredningen och inte att vi skulle ha någonting att gömma oss bakom.

Låt mig också säga att jag inte tycker att det är orimligt att det är forskare som deltar i bedömningen av forskningsprojekt. Detta som en liten del i den oerhört komplicerade diskussionen om jäv och kollegialitet, som dock är en av de aspekter där vi verkligen behöver fördjupa diskussionen.

Det är inte särskilt många länder i världen som över huvud taget har den här typen av omfattande etisk prövning. Det är såvitt jag vet inget annat land som har en etisk prövning där allmännyttan deltar med en så omfattande representation som i Sverige, eftersom de djurförsöksetiska nämndernas sammansättning är sådan att de till hälften utgörs av allmännyttans företrädare. Men jag menar att det också är viktigt för en djurförsöksetisk nämnd att ha tillgång till forskares bedömning av andra forskares projekt.

Hur man skall hantera frågor om jäv och kollegialitet hoppas jag också att vi i och med utredningen får en bättre möjlighet att diskutera. Låt mig i det sammanhanget säga – med anledning av Ragnhild Pohankas interpellation, om jag inte minns fel – att det naturligtvis inte är acceptabelt att det förekommer personangrepp och att man på det sättet försöker hindra eller försvåra nämndledamöters verksamhet eller åsiktsyttranden.

Gudrun Lindvall tycker att det är konstigt att vi över huvud taget har, i förtid som hon menar, fattat beslut om att de etiska nämnderna skall ha en starkare roll när det gäller den etiska prövningen. Jag menar att det är en markering av att den etiska prövningen behövs. Det är också en markering av att vi tycker att modellen i princip är riktig.

Om Gudrun Lindvall vill föreslå en helt annan modell med en annan konstruktion än den här typen av nämnder är det ytterligare en bekräftelse på att utredningen och en diskussion om hur prövningen över huvud taget skall gå till verkligen är nödvändig. Låt oss i så fall återkomma till den diskussionen då. Jag för min del anser att den modell vi har valt i grunden är bra. Men den kan och bör förbättras.

Anf. 45 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Det var intressant att det enda svar jag fick på mina frågor var att jag var irriterad över att det pågick en utredning. Jag är inte alls

Prot. 1997/98:104

8 maj

~~Fall Okänt~~
~~innehållsguident.~~

irriterad över att det pågår en utredning, däremot möjligen litet irriterad över att ministern inte svarar på de frågor som jag ställde utifrån att det pågår en utredning. Vissa frågor kan man svara på även om det pågår en utredning. Regeringen måste ändå ha en uppfattning under utredningens gång. Jag trodde inte att det var så illa att utredningar tillsattes för att man under tiden inte skall ha någon uppfattning.

Dock kunde jag skönja vissa svar. Bl.a. svaret att ministrernas uppfattning är att det skall ingå forskare i de etiska nämnderna och att de skall vara med och göra bedömningen. Jag vet inte om jag skall tolka det som att ministern inte ser något problem med kollegialiet i den situationen. Förhoppningsvis har man ändå sett det som en anledning att tillsätta en utredning. Det skulle ha varit intressant att ha hört om det i det här läget är regeringens uppfattning att nämnderna skulle kunna ändras och kanske bli mer politiskt tillsatta och att man inte i så stor utsträckning som i dag låter forskare göra bedömningarna.

Ministern påpekade att målet ändå är att vi skall begränsa antalet forskningsförsök på djur. Det finns egentligen inget regelsystem som styr åt det hållet. Det är väldigt få avslag som görs. Förutom att man kan sitta med och ändå uppenbarligen vara ganska så berörd av besluten avslås inte heller ansökningar att forska. Detta trots att man gång på gång har getts tillstånd att forska på samma område.

Ett typexempel på en forskning som på något vis ständigt pågår på djur gäller frågorna kring rökning och skadeverkningarna av rökning. Trots att vi vet att rökning är skadligt fortsätter man ändå att göra försök på djur. Finns det verkligen någon anledning till att forska om sådant som vi redan vet när man faktiskt kan bedriva den forskningen utan att använda sig av djur? Jag menar att det i väldigt stor utsträckning används djur som inte skulle behöva användas i forskning. Man kan i betydligt större grad begränsa forskningen på djur.

Vi har i dag kunskap och teknik att forska på annat sätt. Jag menar att regelsystemet och styrningen är för dåliga. Därför offras en mängd djur i forskningens namn, vilket jag tycker är orimligt. Jag hoppas dock på att utredningen skall komma fram till ungefärligen det jag tycker. Det skulle underlätta. Men det är inte så säkert. Vi får se det resultatet senare, eftersom ministern i det här läget inte vill svara.

Anf. 46 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag är också förvånad över att jordbruksministern inte vill framföra synpunkter. Detta måste naturligtvis vara ett fält där regeringen har uppfattningar. Jag trodde heller inte att det var så illa att utredningen kom till för att regeringen skulle skaffa sig en uppfattning.

Jag återgår till frågan om att göra de djurförsöksetiska nämnderna beslutande. Från Miljöpartiets sida har vi en gång väckt en motion om att det skulle vara bra. Men förutsättningen för det är naturligtvis att man gör en någorlunda likvärdig bedömning och att det sker en någorlunda likvärdig hantering i de sju djurförsöksetiska nämnder som finns.

Miljöpartiet har representanter i tre av de nämnderna. Vi kan konstatera att enbart i de tre skiljer det mycket i hantering och i bedömning, och man följer inte i alla CFN:s allmänna råd. När man i det läget kan se att de djurförsöksetiska nämnderna tyvärr fungerar så pass illa som de gör är det inte dags att göra dem beslutande.

Jag har också förstått att det har gått ut mycket litet information från de djurförsöksetiska nämnderna om den skillnad det nu kommer att bli när man från att tidigare ha varit rådgivande i framtiden kommer att bli beslutande. Detta ser jag som oerhört olyckligt. Från Miljöpartiets sida ansåg vi att den bedömning som regeringen gjorde av artikel 12:2 i de direktiv som föranledde förändringen är en övertolkning.

Det står: Om ett djur skall användas i försök under vilket det kommer att eller kan förväntas få starka smärtor som förväntas bli långvariga måste en särskild motiverad anmälan lämnas in om försöket och dess berättigande till myndigheten eller detta i särskild ordning godkännas av myndigheten.

Vi menar att vi i dag har en särskild motiverad anmälan för de allra flesta djurförsök. Vi har redan uppfyllt direktivet. Dessutom kan man se att fall enligt 16 §, dvs. de försök som orsakar mycket svåra smärtor, går vidare till CFN. Det hade funnits andra modeller för att tillfredsställa EU än just detta.

Jag hoppas att jordbruksministern är medveten om problemet att det finns olika bedömningar av de djurförsöksetiska nämnderna. Eftersom de nu är beslutande förutsätter jag att man kommer att se till att de allmänna råden följs, att man får en någorlunda likvärdig hantering, att besluten inte är olika i de djurförsöksetiska nämnderna, osv.

Jag menar att det härvidlag har fallerat.

Jag skulle i övrigt vilja veta om jordbruksministern räknar med att utredningen kommer att lägga fram förslag om att alla nämnder skall göra samma bedömning av försök som på vissa ställen kräver smärtlindring.

När det gäller artritförsöken säger forskarna själva att djuren ligger och skriker i burarna tills de dör. Det är alltså fråga om fruktansvärt smärtsamma försök, som uppenbarligen kan ske under smärtlindring. Menar jordbruksministern också att utredningen skall beröra vilka försök som måste göras i utbildningen? Också här kan man se att det är mycket olika mellan olika universitet. På vissa universitet görs djurförsök, på andra inte. Vissa av universiteten använder i stället datorsimuleringar. Det finns fina nya program som kan ersätta försök. Kommer alltså utredningen att titta närmare på detta? Kommer utredningen att lägga fram förslag till en någorlunda likvärdig hantering?

Förväntar sig jordbruksministern vidare att utredningen skall ta upp ascitesförsöken, som t.ex. inte godtas i Schweiz? Det pågår också, såvitt jag har förstått, en diskussion inom EU om att ascitesförsök kanske skall förbjudas. Dessutom är det en mycket varierande bedömning mellan de djurförsöksetiska nämnderna av hur mycket man får spruta in i djuren, hur länge det får finnas kvar, hur mycket antikroppar som skall tas ut och hur ofta sådana skall tas ut, detta trots att det här gäller oerhört smärtsamma försök. Kommer vi att få en någorlunda likvärdig hantering?

Jag undrar också om jordbruksministern räknar med att det i utredningen kommer att föras en diskussion t.ex. om homosexförsök, där man gör råttor homosexuella för att försöka hitta någon sorts "orsak"?

Anf. 47 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! Jag vill upprepa en av de många frågor som jag ställde: Kan vi vänta oss att regeringen kommer att lägga fram förslag som stra-

*Fel! Okänt
växelargument.*

mar upp de djurförsöksetiska nämndernas arbetsformer? Det är väldigt viktigt att dessa blir bra.

Dessa nämnder är sammansatta av sex lekmän och sex forskare. Det är då oerhört viktigt vilken som blir ordförande. Denne bör ju ibland kunna få utslagsröst. Detta bör man titta mycket noga på, och det vill jag verkligen betona.

Jag är personligen väldigt nöjd med att en utredning har tillsatts. Vi har tappat tempo, och jag tycker att det är viktigt att vi framställer interpellationer under utredningens gång. Det ger en liten vink till utredningen om att en diskussion pågår liksom om att det fortfarande finns en opinion och människor som trycker på. Även ministrarnas svar är naturligtvis viktiga.

Jag respekterar att man från regeringens sida kanske inte skall yttra sig alltför mycket i slutskedet av en utredning, även om vissa saker väl har sagts tidigare i olika sammanhang. Jag brukar dock t.ex. i mitt utskott tvärtom reservera mig även om utredning pågår. Detta kan ju ses som en vink åt utredningen. Den skall inte påverkas utifrån, men den tar i alla fall in experter och får del av politiska uppfattningar. Jag ser det som ganska bra att man gör detta.

Jag vill förstås gärna att man ser över frågan om personangrepp.

Man skall hela tiden se till å ena sidan försökets betydelse, å andra sidan lidandet för djuren. Jag vill att djurförsöken avvecklas. Jag är vegetarian och har intagit en annan ståndpunkt, men jag har inte något emot att man slaktar djur och äter upp dem, om det görs på ett bra sätt.

Något som jag tycker är konstigt är dock massavlivning av djur, där man låter grisar svälta för att få veta hur man skall bära sig åt vid en kärnkraftsolycka. Jag tycker att det är horribelt att godkänna ett sådant försök. Dessutom vet vi mycket väl hur djur agerar i massvältssituationer och med dålig skötsel. Man upptäcker gång på gång i Sverige fall där djur tyvärr har missköts. Det är då inte fråga om av djurförsöksetisk nämnd godkända försök, men det är sådant som de facto har förekommit i verkligheten. Jag tycker att man kan få ledning av hur djuren i de fallen har reagerat. Man behöver inte ha särskilda djurförsök för sådant.

Jag har likaledes i en tidning läst att man skall pröva hur djur reagerar för och blir aggressiva av alkohol. Prov på hur människor reagerar i sådana sammanhang kan vi också finna ute i verkligheten. De är inte så svåra att finna.

Jag menar att det förekommer massor av försök som inte behöver göras. Hur skall man undvika att onödiga försök görs? Det kan hända att de djurförsöksetiska nämndernas förekomst gör att de allra mest vansinniga försöken undviks, men det görs alldeles för mycket av grymma försök som leder till stort lidande för djuren. För min del kvarstår en önskan om avveckling av djurförsök. I stället bör man använda cellprover och data-system.

Dessutom är resultaten av de försök som man gör på djuren inte alls automatiskt överförbara på människan. Väldigt många av försöken på möss är alltså helt enkelt inte relevanta för människan.

Anf. 48 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Av Marianne Samuelssons inlägg gick det tyvärr inte riktigt att bilda sig en uppfattning om vad hon tyckte att jag bör ha en åsikt

om, men om Marianne Samuelsson menar att jag skall ta ställning i frågan om forskare över huvud taget skall vara med om att bedöma behovet av djurförsök, vill jag säga att det är min uppfattning att det behövs också forskare i den bedömningen. Jag menar inte att man kan bygga upp en djurförsöksetisk prövning utan att forskare deltar. Om det är detta Marianne Samuelsson åsyftar, bidrar jag alltså redan nu med min uppfattning.

Låt mig också säga att de djurförsöksetiska nämnderna faktiskt beträffande 75 % av ansökningarna om djurförsök är eniga i sin bedömning. Man kan av debatten här få den uppfattningen att det råder mycket delade meningar i varje prövning, men så är inte fallet.

Låt mig sedan säga till Gudrun Lindvall att jag för min del tycker att de akustiska förhållandena här i salen är alldeles utmärkta och att jag därför inte riktigt kan förstå de svårigheter som hon tycks ha med att uppfatta vad jag faktiskt säger. Det är inte så att jag eller regeringen i övrigt saknar uppfattning om djurförsök. Vi har en väldigt tydlig uppfattning, och den finns också mycket tydligt uttryckt i direktiven till utredningen.

Djurförsök skall både till sitt antal, till mängden av djur som används och till det lidande som djur utsätts för begränsas i allra mesta möjliga mån. Vi säger däremot inte att djurförsök kan avvecklas. Utredningen har inte fått direktiv om att arbeta med en avvecklingsplan. Detta grundas på vår bedömning att vi inte klarar oss utan djurförsök i vårt samhälle. Jag tror att det skapar tydlighet att göra den markeringen, eftersom det här någonstans i botten finns en grundfråga, nämligen om man över huvud taget är beredd att acceptera detta eller inte.

Jag delar naturligtvis drömmen om att vi en gång över huvud taget inte skall behöva djurförsök, men jag kan inte se att det finns någon möjlighet för oss i vårt samhälle nu att ha en sådan definitiv avvecklingsplan. Däremot skall vi ha en ständig strävan att i alla avseenden begränsa användandet av djurförsök.

Låt mig också på de konkreta frågorna säga att det inte är meningen att de djurförsöksetiska nämnderna skall göra en ny typ av prövning. Den förändring som vi har föreslagit och som riksdagen skall ta ställning till går ut på att den prövning som nämnderna gör skall väga tyngre. Den skall inte bara vara rådgivande utan skall ha en helt annan tyngd. Det är en tydlig markering av att den djurförsöksetiska prövningen är mycket viktig.

När det gäller utredningens förslag kan jag på det här stadiet inte ha en uppfattning om vad utredningen skall föreslå mer konkret, men självfallet är en viktig del att finna alternativ till djurförsök. Där är i sin tur datorsimulering, som här nämndes, ett mycket viktigt inslag.

När det gäller ascitesförsöken, som också togs upp här, är det min bestämda uppfattning att vi måste sträva bort från dem. De ansträngningarna pågår också.

När det gäller homosexförsök, som Gudrun Lindvall uttryckte det, kan jag inte ha en uppfattning enbart på grundval av det hon sade. Om Gudrun Lindvall menar att man utifrån ytterst ytliga informationer skall kunna bilda sig en uppfattning och svara på om någonting är berättigat eller inte, instämmer jag inte i en sådan definition av vad en etisk prövning egentligen innebär. Jag kan inte ta ställning till om just de här försök-

ken har varit berättigade eller inte, men det är naturligtvis oerhört viktigt att de djurförsöksetiska nämnderna har möjlighet att göra det.

Återigen: Arbetsformerna är viktiga. Ordförandena i nämnderna är i dag domare. Jag tycker i och för sig på det här stadiet att det kanske är en lämplig kompetens, men vi får se om det kommer att föreslås andra möjligheter.

Anf. 49 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Ibland blir jag litet förundrad när jag hör Annika Åhnberg. Vi har suttit i jordbruksutskottet tillsammans, och då var vi på samma sida åtminstone när det gällde djurskyddet. Jag måste säga att det känns litet märkligt att hon använder debattekniken att hon inte riktigt förstår vad jag säger, och angriper utifrån den aspekten. Detta gäller speciellt när vi diskuterar frågan om jäv, som jag har ställt mycket konkret.

Jag tycker inte att jag har fått något ordentligt svar på om ministern tycker att detta är något problem. Hon säger bara att utredningen har tillsatts. Det skulle vara intressant att få reda på när vi kan förvänta oss att regeringen lägger fram ett förslag utifrån utredningen när den är klar. Är detta något som kommer att komma snabbt till riksdagen, eller kommer det att dras i långbänk efter det att utredningen är klar?

När det gäller jävssituationen säger man att forskare skall ingå. Jag tycker också det, men frågan är om det i dag inte är väldigt många av de här forskarna som är intressenter i djurförsöken som sådana. I de djurförsöksetiska nämnderna ingår t.ex. ansvariga föreståndare vid institutionerna. Man kan säga att de har ett övergripande intresse i djurförsöken eftersom de sitter med i organisationen. I Stockholms södra djurförsöksetiska nämnd kommer två av ledamöterna från Astra AB, som ju också har ett stort intresse. De deltar vid behandlingen av gällande beslut som också naturligtvis berör företaget Astra. Jag tycker att detta är en jävproblematik.

Det finns naturligtvis också en anledning till att i stort sett alla ansökningar går igenom. Det bör kopplas till hur nämnderna är sammansatta. Resultatet utgår ju ofta ifrån vilka det är som fattar besluten. Så är det också i det här fallet, och därför finns det all anledning att se över det hela och fundera över hur det ser ut i dag och varför det ser ut som det gör.

Anf. 50 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag får i alla fall tacka för *ett* besked, nämligen att artritförsöken skall minska och helst tas bort. Det är bra.

Inte heller jag tycker att jag har fått svar på mina frågor. Det som kanske oroar mig mest är att jag inte får svar på de frågor som rör det som är beslutat, nämligen att de djurförsöksetiska nämnderna skall bli beslutande. Finns det en ambition från departementet att se till att det går ut direktiv om hur man skall bedöma de många försök som bedöms olika? Kommer det ut direktiv som säger att man skall följa CFN:s råd? Kommer man att se till att de djurförsöksetiska nämnderna gör en mer likvärdig bedömning, har ett mer likvärdigt sätt att arbeta osv.? Där brister det väldigt i dag.

Jag är litet bekymrad över att jag inte får något svar på de här frågorna. De handlar ju inte om utredningen. Jag kan förstå att jordbruksministern inte riktigt vill svara på sådant som eventuellt kan komma i utredningen. Men det här är sådana frågor som vi egentligen borde ha fått svar på den dag vi här i kammaren fattade beslut om att de djurförsöksetiska nämnderna skulle bli beslutande.

I sista vändan här vill jag också försöka få ett svar på om jordbruksministern avser att försöka vidta åtgärder så att djurs lidande minskar, t.ex. genom att se till att försök som kan göras under smärtlindring också av alla djurförsöksetiska nämnder bedöms så att de måste göras med smärtlindring.

Frågan om allmännyttan är också mycket intressant. Räknar jordbruksministern med att ett av de förslag som kan komma efter utredningen kommer att handla om på vilket sätt man kan se till att försök som görs faktiskt har ett allmännyttigt intresse? Det finns försök där man verkligen kan ifrågasätta detta. Det gäller inte bara de exempel jag tog upp, utan även t.ex. om benbrott läker bättre eller inte om en råtta hålls berusad. Detta undersöks trots att det finns motsvarande undersökningar gjorda på människor i Norge.

Det finns många exempel där man kan se att lidandet hos djuren är mycket stort. Artritförsöken har jag tagit upp, eftersom jag tror att de är bland de värsta försöken. De innebär verkligen svåra smärtor.

Jag försöker än en gång: Kan ministern möjligtvis lätta litet grand på förlåten, framför allt när det gäller vad man har tänkt sig att göra för att få en mer likartad bedömning och stödja de centrala djurförsöksnämndernas arbete nu när nämnderna har blivit beslutande?

Anf. 51 RAGNHILD POHANKA (mp):

Fru talman! I motionen som vi skrev för många år sedan stod det: Låt upprätta en avvecklingsplan för djurförsöken med en stark begränsning av djurförsöken som mål.

Det är det målet som jag hoppas att regeringen också har. Självt har jag ett litet annorlunda mål, eftersom jag tror att det går.

Datorn har inte alls infört oss i ett papperslöst samhälle, utan pappersmängden har ökat. Frågan är om datorförsöken inte minskar djurförsöken. Jag hoppas att de skall kunna göra det. Det behöver ju inte vara någon parallell där alls.

Begränsningen har inte skett än. Ändå har sådana här direktiv kommit gång på gång från riksdag och regering. Men det har inte hänt just någonting. Jag anser att forskarna i större utsträckning bör vara adjungerade till djurförsöksetiska nämnder, och att lekmän, politiker och kanske ett par forskare sitter i nämnderna. Förhållandena skall inte vara desamma, dvs. sex mot sex. Det är detta som åtminstone vi i Miljöpartiet vänder oss emot. Det är en helt annan sak att man har forskare med, och de bör definitivt vara adjungerade. Det tycker jag är ett bra förslag.

Anf. 52 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Låt mig först säga till Marianne Samuelsson att jag trodde att vi stod på samma sida nu också, att döma av uppgifter i medierna under den senaste tiden.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag tycker att jävsfrågorna är oerhört viktiga. Däremot är de inte enkla. Ibland är det uppenbart att en jävssituation föreligger. En forskare skall definitivt inte bedöma försök som han eller hon själv är berörd av. Men det finns gränstrakter där det naturligtvis är oerhört mycket svårare att avgöra när en jävssituation faktiskt föreligger. Jag utgår från att vi i den fortsatta diskussionen måste fortsätta att arbeta med de här frågorna. Självfallet tycker jag att detta är en viktig aspekt. Jag hoppas att vi med anledning av utredningen, remissomgången och diskussionen i anslutning till den skall kunna få en fördjupad diskussion i de här frågorna.

Till Gudrun Lindvall vill jag säga att det finns, har funnits och kommer att finnas en ambition att via CFN och dess allmänna råd skapa en mer likvärdig prövning i de olika nämnderna. Såvitt jag förstår kommer utredningen också att lämna synpunkter på hur vi fortsättningsvis skall arbeta med den mer övergripande styrningen för att ge nämnderna ett bättre stöd inför deras prövning av olika enskilda ärenden.

Lidandet för djuren skall minskas och minimeras. Djurskyddsförordningen är mycket tydlig på den punkten. Det måste finnas oerhört starka skäl om man skall frånga t.ex. kraven på smärtlindring. Jag kan inte föreställa mig vilka de starka skälen skulle vara. Det är alldeles uppenbart att avsikten med regelverket är att djurens lidande skall minimeras – och då ingår naturligtvis smärtlindring.

Ragnhild Pohanka säger att en avvecklingsplan innebär en mycket stark begränsning. Jag tror att vi kan vara överens om den formuleringen.

Slutligen och sist vill jag säga att vi inte skall glömma att omfattningen och användningen av verksamhet med djurförsök i meningen djurförsök som innebär plågsamma ingrepp i djuret faktiskt har minskat i Sverige med ungefär 16 %. Det är inte tillräckligt, men det går trots allt åt rätt håll. Det arbetet skall vi naturligtvis intensifiera.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellationerna 1997/98:273, 276 och 306 om burhållning av pälsdjur

Anf. 53 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat mig om regeringen avser att lägga fram förslag om att förbjuda burhållning av pälsdjur och när regeringen, utöver burhållningsförbudet, avser att meddela funktionskrav för minkhållningen.

Maggi Mikaelsson har frågat mig när ett förbud för burhållning av pälsdjur kommer, vem som skall ha *the benefit of the doubt* om det råder oklarheter om ifall djurhållningen uppfyller djurskyddslagens stadgande och om jag avser att utvärdera djurskyddslagen och tillämpningen av den.

Gudrun Lindvall har frågat mig när jag avser att förbjuda burhållningen av minkar som den bedrivs i dag och om jag avser att se till att djurskyddslagen och dess bestämmelser om pälsdjur inte ytterligare skjuts på framtiden utan snarast får genomslag fullt ut.

Jag har i december 1997 svarat på en liknande fråga av Marietta de Pourbaix-Lundin. Jag upplyste då om att Europarådets konvention om

skydd av pälsdjur från år 1990 är föremål för en översyn sedan år 1996. I dagarna har det hållits ett möte i Europarådet om nya regler som innebär förbättringar av burarnas utformning. De nya reglerna kommer troligen att antas vid Europarådets möte i november 1998 och kommer då att gälla omedelbart för ny- och ombyggnad.

När det gäller funktionskrav för minkhållningen är det inte klart utrett vad som är minkars behov för att leva ett biologiskt normalt liv i fångenskap. Det behövs mer forskning. Några av mina medarbetare besökte på mitt uppdrag Danmark i april i år för att studera minkhållning där och ta del av nya forskningsrön. I Danmark pågår nu forskning i syfte att klargöra sambandet mellan vattentillgång, stress och värmereglering hos mink.

Det är viktigt att djurskyddslagen får sin tillämpning inom alla typer av djurhållning. Arbetet med detta pågår inom departementet. Jag är i avvaktan på detta arbete således inte beredd att nu meddela ett slutligt ställningstagande.

Anf. 54 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Låt mig börja med att tacka för svaret som är väldigt kort och till större delen refererar interpellanternas frågor.

Jag vill börja med att säga att jag inte vill ha en debatt där jag fördömer minknäringen. Den följer lagarna och de förordningar som Jordbruksverket har gett ut. Men jag vill att lagen skall ändras. Jag vill också säga direkt att jag fördömer dem som släpper ut minkarna. Det tjänar ingen på, och minkarna och många andra djur lider. Jag tycker att minkar och andra pälsdjur skall få bete sig naturligt, om vi nu skall ha dem i fångenskap. Min utgångspunkt är i och för sig att de inte skall sitta i bur över huvud taget.

Jag vill börja med att citera jordbruksministern, som 1991 var riksdagsledamot, när hon pratar om burhållning av pälsdjur: "Man säger att det inte finns någon forskning som kan ge belägg för vad som är acceptabelt eller inte. Man måste fråga sig om vi behöver någon forskning för att konstatera att det inte är bra att vilda djur förvaras i små, små burar utan möjlighet att leva på ett naturligt sätt. Jag tycker faktiskt att sunt förnuft, något som också borde få råda i politiken, säger oss att det här handlar om en djurhållning som vi kunde avveckla. Vi behöver den inte, och den är helt oacceptabel när det gäller de djurarter som det rör sig om."

Då måste jag ställa en fråga till Annika Åhnberg. Varför har hon inte gjort något nu när hon har blivit jordbruksminister och haft chansen att göra någonting?

Då svarar Annika Åhnberg att man i Europarådet nu skall förbättra burarnas utformning. Men det gäller ju bara vid ny- och ombyggnad. Det gäller ju inte de befintliga burarna.

Sedan säger jordbruksministern att för att göra något här i Sverige behövs det mer forskning. I det citat jag använde tidigare sade hon att sunt förnuft borde råda. Det rådde inget tvivel om att någonting skall göras för att vilda pälsdjur inte skall sitta i bur på det här sättet.

Annika Åhnberg hänvisar till att man i Europarådet anser att man bör förbättra burarnas utformning medan det behövs mer forskning här i Sverige. Det är väldigt motsägelsefullt.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag tycker inte att jag har fått något svar på min fråga. Varför har Annika Åhnberg ändrat sig? Eller har hon inte ändrat sig? Kommer det något förslag som kanske förbjuder burhållning eller åtminstone förbättrar för minkarna så att de kan bete sig naturligt? De kan kanske få tillgång till vatten och få litet större utrymme.

Vad jag har förstått när jag har kontrollerat med Jordbruksdepartementet – det var visserligen i februari, så det kan ju ha hänt något sedan dess – är inga ändringar planerade beträffande regler för minkuppfödning. Vissa regler för rävuppfödningen har diskuterats, men det är inget prioriterat område. Har det ändrats på de här månaderna? Kommer det något förslag ganska snart? Nu har jordbruksministern chansen att tala om det för oss här i dag.

Anf. 55 MAGGI MIKAELSSON (v):

Fru talman! Jordbruksministern! Jag vill också tacka för svaret. Jag tycker nog också att det är ganska torftigt. Jag har ställt tre frågor och fått kanske ett halvt svar.

Det finns två skäl till att jag har ställt den här interpellationen. Det första är den etiska frågan om vår rätt att hålla djur på det här sättet bara för att vi vill ha deras päls. Det förs ju en stor diskussion om att föda upp djur enbart för att ta deras skinn. Det finns många som har engagerat sig väldigt mycket i om man skall göra det. Det finns kanske en historisk förklaring till att vi människor har klätt oss i skinn när vi har jagat djur. Men nu har det gått över till en helt annan hantering när det gäller t.ex. minkar. Som ministern väl vet har Vänsterpartiet väldigt länge drivit kravet på att man skall avveckla pälsdjursuppfödningen. Det har vi gjort just av det skälet att det inte är en nödvändig verksamhet.

Det andra skälet till att jag har ställt den här interpellationen är det djurskyddsmässiga. Om man nu bestämmer sig för att man trots allt vill ha djur i bur borde man ju följa djurskyddslagen. Den stadgar att djur som föds upp bl.a. för produktion av skinn skall hållas och skötas i en god djurmiljö på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt.

Minkar kan inte bete sig naturligt i en ståltrådsbur. Det är ju ganska uppenbart. Minkar lever i och vid vatten i vilt tillstånd. Det finns undersökningar som visar att detta inte fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Jag tycker att glidningen i ministerns svar är litet oroande. Man kan nästan få den uppfattningen att ministern har tänkt om och tycker att vi skall fortsätta att ha minkar i burar och att det är acceptabelt.

Veterinärsällskapet har reagerat på detta. De har gjort en uppföljning av Pälsdjursutredningen. De har kommit fram till att de minkar som finns i burar i dag uppvisar stereotypa beteenden som är typiska för djur som mår dåligt. Man har också konstaterat att det förs en ganska osund avel av mink. Den innebär att de ökar i vikt och blir mer och mer onaturliga. Det är också någonting som inte främjar deras möjligheter att leva naturligt.

Jag skulle gärna vilja ha svar på de här frågorna. Har det skett en glidning i ministerns uppfattning om pälsdjursuppfödningen? Är det någonting som vi skall ha kvar och satsa på?

Om det är så, skulle jag vilja ha några skäl till varför vi skall ha minkar i burar.

Fru talman! Jag vill också tacka för svaret som egentligen inte säger någonting. Jag skall också citera från en motion lämnad 1989/90, Jo532 av Annika Åhnberg, då ledamot för vpk, där det står så här om pälsdjur: "Djuren lever i burar helt gjorda av nät, dvs. även golvytan. Minkens nätgolvyta är 0,24 kvadratmeter och rävens 1 kvadratmeter. I frihet rör sig dessa rovdjur över stora markområden. Det enformiga och onaturliga liv pälsdjuren lever i farmerna är på intet sätt överensstämmande med djurskyddslagens skrivning."

Jag håller med om den beskrivningen. Jag anser inte heller att hållandet av minkar i små ståltrådsburar är i överensstämmelse med djurskyddslagens 4 § som säger att de skall ha en möjlighet att bete sig naturligt.

För att kunna klara sig i naturen måste dessa djur vara mycket aktiva. Minken är t.o.m. så anpassad till vattenlivet att den har simhud mellan tårna. Den som har sett en mink i naturen vet att de rör sig oerhört mycket. Den som håller på med mårddjur vet att den, precis som alla andra mårddjur, är mycket nyfiken och aktiv och ser till att det händer någonting hela tiden. Det är mycket olyckligt att dessa små djur skall sitta i en ståltrådsbur. Det stämmer mycket illa med det liv som de lever naturligt och som de måste leva för att överleva i naturen.

Detta är ett djur som är intaget från Nordamerika där det finns i vilt tillstånd. I Sverige har minkarna kommit ut i naturen genom att de har rymt från minkfarmer. Enligt boken *Däggdjur* av Bjärvall och Ullström har det dessutom släppts ut mink i Sverige för att jägarna skall få ännu ett jaktbart vilt.

Minkarna ställer till mycket oreda i den svenska naturen. Som ofta med djur som inte hör hemma här, har de inga naturliga fiender. De har gjort stor skada på t.ex. sjöfågel och kräftor. Det är olyckligt att mink hålls på ett sådant sätt i Sverige att de kan komma ut. Framför allt handlar debatten om huruvida det verkligen är möjligt att hålla djur som är så aktiva i små ståltrådsburar och ändå hävda att de får utlopp för sina naturliga beteenden.

Jag har svårt att förstå att Annika Åhnberg så totalt har ändrat uppfattning från riksmötet 1989/90. Där var hennes uppfattning helt klar, nämligen att kraven i jordbrukslagens 4 §, att djur skall kunna bete sig naturligt, inte uppfylls i de små ståltrådsburar minkar hålls i.

Vi är många som hade väntat oss att jordbruksministern med tanke på hennes tidigare engagemang skulle ha agerat i frågan. Jag är förvånad över att det inte har hänt någonting.

Jag ifrågasätter inte det faktum att man håller pälsdjur. Men förutsättningen för att det över huvud taget skall vara acceptabelt är naturligtvis att djuren kan bete sig på ett naturligt sätt och att de lever under sådana förhållanden att de inte plågas, vilket djur gör när de sätts i små ståltrådsburar. Det är möjligt att det inte går att skapa den typen av bestämmelser för mink, utan effekten av en översyn kan bli att vi i Sverige inser att vi med den svenska djurskyddslagen inte kan hålla minkar i bur. Det är möjligt att det blir slutsatsen.

En sådan slutsats måste komma snart. Vi kan inte fortsätta att vänta på forskningen, framför allt inte som veterinärer och etologer är totalt överens om att det inte är möjligt att hävda att en mink i bur får utlopp för naturliga beteenden.

När händer det någonting? När kommer jordbruksministern att lägga fram förslag? Är man även här rädd för EU och vågar inte göra något? Skall Sverige även i framtiden försöka vara föregångsland i att leva upp till ett gott djurskydd?

Anf. 57 JEPPE JOHNSSON (m):

Fru talman! I motsats till interpellanterna är jag någorlunda nöjd med jordbruksministerns svar. Det är bra att jordbruksministern tar till sig av den forskning som bedrivs i Danmark. Jag delar inte interpellanternas åsikt om minkuppfödning. Jag anser att dagens uppfödning väl uppfyller intentionerna i djurskyddslagen. Denna uppfattning delas av Moderata samlingspartiet. Den moderata linjen slås fast i jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU12.

Jag är född och uppvuxen i Sölvesborgs kommun. Jag bor fortfarande där. I min hemkommun finns 35 % av Sveriges minkuppfödning. Min far och svärfar var minkuppfödare. Många av mina vänner och bekanta är minkuppfödare. Jag har själv sommarjobbat under tre år på en minkfarm.

Interpellanterna uttalar sig tvärsäkert om att minkuppfödningen skall förbjudas. De hänvisar bl.a. till sunt förnuft. Jag tycker att det är bättre att grunda sina åsikter på vetenskap, inte minst generationers erfarenheter.

Minkfarmare är vanliga människor som jobbar årets alla dagar. Jag vill påstå att de utan undantag är mycket måna om att minkarna har det bra. Det är dessutom en förutsättning för att nå ett bra resultat som uppfödare. Minkfarmare är småföretagare och mycket viktiga för sysselsättningen – inte minst i min hemkommun. Minknäringen tar hand om fisk- och slaktavfall och är ett bra komplement till jordbruk och fiske. Minkpäls är ett naturmaterial.

År 1925 kom den första farmade minken till Sverige från Nordamerika. Dagens mink är i Sverige farmad i minst 50 generationer. Den svenska minken härstammar från Nordamerika där den varit farmad i 150 år. Man beräknar att farmade pälsdjur är domesticerade, dvs. anpassade till ett liv som husdjur, efter 10–15 generationer. Det finns belagt i forskning. Den farmade minken är ett tamdjur och inte, som interpellanterna påstår, ett vilt djur. Vilda djur och deras tamformer har inte samma biologiska grund för sitt beteende. Någon av interpellanterna påstår att minken har simhud. Det går knappt att se med blotta ögat. Det finns möjligtvis en antydning till simhud.

Vilt levande mink tillbringar en liten del av sin tid i vattnet. Det hävdas därför att farmade minkar bör ha tillgång till vatten att simma i. Detta har också testats. Då en farmad mink får tillgång till så mycket vatten att den kan simma, visar den vattnet ett kortvarigt och övergående intresse. Minkens reaktion på att få vatten att simma i skiljer sig i princip inte från reaktionen på ett trästycke, en boll eller annat föremål. Att uppehålla sig i vattnet är för den vilda minken ett led i jakten på föda. Under farmade förhållanden tillgodoses foderbehovet på annat sätt. Minken bryr sig inte om vattnet.

I Danmark bedrivs mycket forskning på den farmade minkens beteende. Nämnas kan forskare som Heller och Jeppesen vid Institutet för populationsbiologi vid Köpenhamns universitet. Jag tycker att det är bra att jordbruksministern följer den danska forskningen. Den farmade minken är vetenskapligt undersökt med avseende på långtidsstress. Intensiva

undersökningar av nämnda forskare visar inte på långtidsstress hos farmade minkar.

Fru talman! Den moderata linjen är klar, trots att en av mina partikamrater är interpellant. Vi stöder pälsdjursuppfödningen och anser att den följer djurskyddslagen. Jag vill avsluta mitt inlägg med en fråga till Gudrun Lindvall. Maggi Mikaelsson har redan gett besked. Vill Gudrun Lindvall och hennes parti förbjuda minkuppfödning? Maggi Mikaelsson sade i sitt inlägg att hon vill göra det.

Prot. 1997/98:104
8 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 58 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Debatten speglar på ett korrekt sätt den spridning i åsikter som finns i den här frågan.

Marietta de Pourbaix-Lundin sade att hon tyckte att pälsdjur över huvud taget inte skulle finnas i bur, men hon var inte kritisk till pälsdjursnäringen. Jag finner det svårt att förena de båda åsikterna. Jag förstår inte på vilket sätt interpellanten vill att lagen skall förändras för att de fortsättningsvis skall bli förenliga.

Däremot delar jag hennes uppfattning att det är ett dåligt sätt att agera för djurens rätt genom att släppa ut minkar i det fria. Minkarna far illa, och det är inte ett bra sätt att föra samhällsdebatten på. Det är egentligen ingenting annat än vanlig kriminalitet maskerad till något annat. Den typen av aktioner bör fördömas.

Sedan var det frågan om min egen uppfattning. Visst har en jordbruksminister chansen att göra något. Men en jordbruksminister är inte allsmäktig. Det är inte, och bör inte, enligt min uppfattning, vara min personliga uppfattning som avgör. Vi lever ju i ett demokratiskt samhälle. Däremot är det självklart att min personliga uppfattning är en viktig drivkraft för mig när jag arbetar vidare i frågan. Jag har personligen inte ändrat uppfattning som de tidigare citaten har gett uttryck för.

Den grundläggande frågan är om hållande av mink kan förändras så att det blir fullt ut acceptabelt i enlighet med djurskyddslagen. Jag delar de kritiska uppfattningar som menar att det återstår en hel del att göra för att vi med gott samvete skall kunna säga att det är så.

Jag vill däremot inte hålla med om att ingenting har hänt. Funktionskrav för rävar har beslutats. Vad jag har erfårit från Statens jordbruksverk prioriteras arbetet med föreskrifterna.

Jag tycker inte att det i sig, Maggi Mikaelsson, är omoraliskt av oss människor att använda djurs skinn att kläda oss i. Det har vi gjort, och det har kanske varit en av orsakerna till att vi har blivit en framgångsrik art. Jag menar att vi kan ta oss den rätten och friheten även i framtiden. Däremot bör vi inte ha moralisk rätt att bedriva denna djurhållning, likväl som all annan djurhållning, på vilket sätt som helst.

Djurskyddet och den ambition och de regler som finns mot bakgrund av vår djurskyddslag är oerhört viktigt.

Problemet med pälsdjursnäringen är att det, trots vad Gudrun Lindvall säger, inte finns någon enighet om vad som är de nödvändiga kraven. Jag tror att vi kan vara överens om att miljön inte är tillräckligt stimulerande. Däremot råder det inte någon överensstämmelse i åsikterna om det verkligen är vattnets roll som är det avgörande för att skapa en tillräckligt stimulerande miljö. Tvärtemot vad Gudrun Lindvall säger visar forskningen snarare att minken är ett landlevande djur än att den verkligen behöver vattnet. Forskningen visar också att det är ett anpassningsbart djur och har förmåga att anpassa sig till skiftande miljöer. Det är därmed också ett djur som ställer krav på sin miljö. Det är ett djur som behöver stimulans för att miljön skall vara acceptabel. Där tycker jag att vi inte kan vara tillfredsställda med det resultat som vi har uppnått i dag.

Den grundläggande frågan är ännu inte besvarad: Går det att förändra villkoren för hållandet av mink så att det blir förenligt med djurskyddslagens ambition? Att domesticera djur är i sig ingenting som vi bör vara helt emot. Man kan fundera över om hållandet av de djur som sedan

länge har varit domesticerade skulle ha varit i enlighet med djurskyddslagens bokstav och mening om det hade påbörjats nu. Vi bör inte utesluta att också pälsdjur kan domesticeras, och vi kan säkert ha delade meningar om på vilket stadium i den processen vi befinner oss.

Låt mig säga att jag inte utesluter att vi efter en fortsatt bedömning av de nya regelverk som Europarådets arbete kommer att leda till och efter forskningsresultat ändå måste överväga om denna djurhållning över huvud taget är förenlig med djurskyddslagen.

Anf. 59 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Det som jordbruksministern sade sist var bra, därför att då finns det fortfarande en vilja att göra någonting som stämmer överens med Annika Åhnbergs uttalande när hon var riksdagsledamot.

Jag tror att många har haft stora förväntningar på Annika Åhnberg efter det att hon blev jordbruksminister på att det skulle ske någonting ganska snart på det här området. Jag vet också att Annika Åhnberg inte har varit jordbruksminister hela tiden. Vi skall också veta att f.d. statsministern Ingvar Carlsson i valrörelsen 1994 gjorde flera uttalanden när han pratade om de frågorna. Det förstärkte förväntningarna på att regeringen skulle göra någonting i de här frågorna om Socialdemokraterna vann.

Det kanske är därför som vi är väldigt otåliga och undrar hur länge vi skall vänta på att man kommer till skott. Nu skall man komma till skott i Europarådet i vissa delar, men när skall man komma till skott här hemma? Det är vad det handlar om. Vi tycker nog att Annika Åhnberg har haft några år på sig att göra någonting.

Det kan tyckas konstigt att vi är två moderater som står här och har olika uppfattning. Vi är ett så stort parti att vi har rätt att ha olika uppfattning, och vi respekterar varandra för dessa olika uppfattningar. Jag är inte ensam i partiet om att tycka som jag tycker. Det är ganska naturligt att det även hos Moderaterna finns någon som vill värna djuren, eftersom djuren har svårt att värna sig själva och svårt att föra sin egen talan.

Min fråga till Annika Åhnberg är: När kan insikten tänkas komma om att det över huvud taget inte håller att ha pälsdjur i bur på det här sättet? Om man kommer fram till att de fortfarande skall vara i bur – vilket jag hoppas att man inte gör – när kan man då komma fram till att de skall ges rimliga förhållanden så att de har en chans att bete sig naturligt, dvs. att funktionskraven blir bättre än de är i dag? Jag tror att vi alla är väldigt nyfikna på ett svar, eftersom det har varit en hjärtefråga för Annika Åhnberg och tydligen även för Socialdemokraterna, genom att f.d. statsministern också har uttalat sig i dessa frågor.

Anf. 60 MAGGI MIKAELSSON (v):

Fru talman! För att förtydliga mig, om jag uttryckte mig oklart, vill jag säga att jag inte har någonting emot att vi tar djurs skinn rent generellt. Men jag tycker att det behövs en etisk debatt om vilka djurs skinn vi skall ta och på vilket sätt vi skall göra det. När det gäller just minkar och rävar som farmare håller i burar är det vilda djur, och därför är det viktigt att föra den debatten. 75 % av allt farmat pälsskinn används för övrigt till skinn på kapuschonger på huvor, och det är svårt att se hur nödvändigt

det är. Det är ganska stor skillnad mot den tid då vi behövde jaga för att överleva. Jag tycker därför att den etiska debatten är nödvändig.

Jag vill också säga, för att det klart skall framgå, att jag tar avstånd från aktioner där man släpper ut minkar i det fria. Det skadar minkarna men också de vilda djur som de ger sig på i den mån de överlever.

Ministern säger: Kan hållandet av mink förändras så att det fyller djurskyddslagens krav? Det är vad det handlar om. Men i den frågan säger ministern indirekt att det inte gör det i dag. Då är det allvarligt, om vi har en verksamhet i Sverige som inte fyller djurskyddslagens krav. Veterinärsällskapet har också konstaterat att det finns en diskrepans mellan djurskyddslagens stadgande och verkligheten.

Det viktiga är då att det snabbt händer någonting. Jag tycker inte att man kan vänta på en konferens i Edinburgh i november eller avvakta. Djurskyddslagen har funnits i drygt tio år. Det behövs en utvärdering. Det kanske är på flera områden som djurskyddslagen inte följs. En av de frågor jag ställde i min interpellation var om det kommer att göras någon utvärdering av djurskyddslagen där man följer upp och ser hur den har fungerat.

Jag vill också ställa frågan vilka åtgärder som ministern kan tänka sig att vidta och när det kan komma någonting, i stället för att man bara skall avvakta forskning och annat. Det finns uppenbarligen saker att göra. Det är också viktigt i det här sammanhanget att se till att de förändringar som görs innebär att de som bedriver näringen i dag, och som gör det utifrån det regelverk som finns, får en möjlighet till omställning och har alternativ. Men det blir en senare fråga, när man väl har tagit ställning till vilka krav man skall ställa.

Anf. 61 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Låt mig först säga att det är bra att vi fick en sak klargjord, dvs. att jordbruksministern delar vår uppfattning att hållandet av minkar i små stålträdsburar inte stämmer med 4 §, vilket innebär att de inte kan få utlopp för ett naturligt beteende. Det är i alla fall en bra utgångspunkt.

Från Miljöpartiets sida har vi gång på gång agerat i den här frågan. Jag hade en interpellationsdebatt med jordbruksministern den 12 mars, bl.a. med utgångspunkt från att förre statsministern Ingvar Carlsson sade i valrörelsen att det skulle bli en översyn av hållandet av bl.a. mink i stålträdsburar i Sverige under den här mandatperioden. Den översynen har inte kommit, och vi är många som är förvånade över att ett sådant vallöfte inte infriats.

I den debatten sade Annika Åhnberg att hon inte ansåg att hållande av mink i små stålträdsburar var hållbart ”i längden”. Jag undrar hur lång tid ”i längden” skall vara. Om vi är överens om att det här inte stämmer med djurskyddslagen måste man göra någonting åt det. Ett sätt är då att se till att stålträdsburarna snabbt avvecklas och att det blir en annan tingens ordning.

Jag är, precis som Annika Åhnberg, medveten om att det största behovet som minkar har är att röra sig. Det finns också djur som aktivt behöver stimulans, som alla mårddjur. Men som övriga i debatten har sagt, och som jag klargjorde, hör inte minken hemma i den svenska natu-

ren. Jag ställer mig naturligtvis därför mycket negativ till den typ av aktioner där man släpper ut minkar.

Ett av problemen är just att minken har förvildats. Det är också ett svar på Jeppe Johnssons fråga. De här djuren har alltså inte domesticerats på ett sådant sätt att de inte klarar sig som vilda. Om de kommer ut i naturen är det många av dem som överlever och klarar sig utmärkt här. De fungerar alltså som vilda djur. Det innebär att man inte har avlat för att ta bort de egenskaper som gör att de är vilda djur, och de klarar sig utmärkt i fria naturen. Man har avlat så att de fått mera päls och, som Maggi Mikaelsson sade, blivit större, för att pälsytan skall öka.

Jag önskar att det skulle komma funktionskrav även för mink. Den här översynen skulle kunna leda till att vi får i gång en avveckling av de små stålträdsburarna. Om man skall vänta på den slutgiltiga lösningen, då allt är frid och fröjd, kommer det att dröja mycket länge. Låt oss i stället sätta i gång arbetet med en översyn nu, med nya funktionskrav för mink, för att kunna se till att vi får en tingens ordning som gör att det känns som om 4 § i djurskyddslagen även gäller mink. Det gör det inte i dag. Det känns som om minkarna har halkat vid sidan om och att minkarna inte har blivit särskilt hjälpta av en ny stark svensk djurskyddslag.

Jag hoppas få ett besked där Annika Åhnberg klart talar om att det kommer en sådan översyn och att det kommer svenska bestämmelser som innebär att man ser till att minkar får bättre förhållanden. Ett svar till Jeppe Johnsson är, att om det visar sig att det är möjligt att hålla mink på ett sådant sätt att kraven i 4 § fylls, som säger att djuren skall få möjlighet till ett naturligt beteende, är det för mig acceptabelt med minkar. Men förutsättningen är naturligtvis att man då klart och entydigt kan visa att minken mår bra på det sätt som man håller den. Jag förutsätter att det då kommer att krävas betydligt större yta än en liten stålträdsbur, eftersom just rörelsebehovet inte på något sätt tillfredsställs i en sådan. Det faktum att de står och "väver" som man kallar det – rör sig fram och tillbaka mycket stereotypt – visar just att rörelsebehovet inte kan tillfredsställas. Från Miljöpartiets sida hoppas vi att det händer någonting ganska snabbt i Sverige, så att vi får en sådan ordning att även minkarna får nytta av den nya djurskyddslagen, framför allt § 4.

Anf. 62 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Jag välkomnar jordbruksministerns sansade syn på minkuppfödningen.

Till Gudrun Lindvall vill jag säga att jag anser att man redan i dag uppfyller normerna. Jag undrar hur ofta interpellanterna har besökt en minkgård. Det skulle nog vara ganska nyttigt för dem att komma till en modern minkgård i dag.

Den vilda minken rör sig ju över väldigt stora områden. Orsaken till detta är jakten på föda. Det beteendet går inte att överföra på farmad mink, där jakten på föda faktiskt ersätts av utfodringen, som sker ganska ofta. Det är inte bevisat att pälsdjur under begränsad-plats-förhållanden utvecklar ett onormalt beteende, om de får mat i rätt tid. Och det får de – det lovar jag.

När det gäller burens storlek har det också gjorts undersökningar. En forskare som heter Hansen presenterade sin rapport 1989. Han fann då inga klara skillnader mellan reaktionerna vid burstorlekar på 1 kvadrat-

Prot. 1997/98:104
8 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

meter, vid 0,25 kvadratmeter och vid 0,1 kvadratmeter. Man kunde inte heller finna någon skillnad i reaktionerna mellan hanar och honor, trots att de är olika i storlek. Däremot har närvaron av lya i burens inredning mycket stor betydelse.

Fru talman! Djur har alltid haft betydelse för människan. Från stenåldersfolkens jaktdjur via bondekulturens husdjur till den moderna människans keldjur har det utvecklats ett beroendeförhållande mellan människan och de andra djurarterna.

Utnyttjandet av djur som husdjur har förmodligen alltid varit föremål för etiska diskussioner, och diskussionerna blir ofta känsloladdade. I dag kan vi med hjälp av den moderna beteende- och stressbiologin komma fram till mer sansade bedömningar. Bedömningen kan då göras på ett nyktert sätt. Vi måste skilja mellan vilda djur och husdjur som under flera perioder med urval anpassat sig till samverkan med människan. Skilj på farmade minkar och vilda minkar!

Anf. 63 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Det är väl trevligt för Marietta de Pourbaix-Lundin att hon får tycka vad hon vill i sitt parti. Det är ju inte alla partier det är så i. Men det intressanta för den här debatten och för väljarna är väl ändå vad partiet tycker, och här har vi ju fått klarlagt att Moderata samlingspartiet är fullständigt nöjt med situationen som den är. Jag kan inte säga att jag delar den uppfattningen. Jag anser att det här är ett angeläget område, att vi måste bedriva ett fortsatt arbete och att vi inte i dag kan säga med hundra procents säkerhet vad det arbetet kommer att resultera i.

Jag tycker att det är svårt att ge sig in på den typen av bedömningar som Maggi Mikaelsson gör: att det i princip är acceptabelt att ta djurs skinn, men inte till kapuschonger. Vem skall avgöra vad som är nödvändigt? Det kanske finns en del erfarenheter av det i partiets historia, men jag är inte så säker på att de är användbara i sammanhanget.

Det finns en annan sida av den problematiken, och det är att det också är viktigt att vi över huvud taget – inte bara i vår egenskap av politiker, ministrar eller riksdagsledamöter utan också som konsumenter – funderar över vad vi tycker är rimligt och även över vad vi själva efterfrågar. Med sådana konsumentaktioner menar jag inte djurplågeri i form av att man släpper ut burhållna djur, ett djurplågeri som enligt min uppfattning utövas av enstaka och i någon mån förvirrade aktivister, utan jag menar en diskussion i betydligt vidare mening, en diskussion som egentligen finns som en grundton i hela vårt arbete med djurskyddslagstiftning och regelverk.

Detta har egentligen också vidare aspekter än för svensk del. Vi skall ha klart för oss att det internationellt sett är en mycket liten del av pälsdjursnäringen som bedrivs i vårt land. Vill vi vara med och bidra till en positiv utveckling på området i större omfattning är det internationella arbetet av oerhört stor betydelse, även om det går trögt och långsamt.

När det gäller djurskyddslagen vill jag säga att det inte pågår någon utvärdering av den i betydelsen: Är lagen bra eller inte? Det är inte heller nödvändigt enligt min uppfattning. Djurskyddslagen är bra. Däremot pågår det för olika delar av tillämpningsområdet kontinuerligt en översyn och en utvärdering av hur vi har lyckats nå upp till det som är lagens mening.

Det finns inte någon sådan samlad genomgång, om det är det som Maggi Mikaelsson efterfrågar, men det finns en genomgång områdesvis, och den måste naturligtvis fortsätta. Även om tio år känns som en lång tid befinner vi oss ju ändå i inledningsfasen av förverkligandet av den faktiskt omvälvande förändring som den nya djurskyddslagen innebar. Självfallet måste vi kontinuerligt göra en utvärdering av om vi i verkligheten uppnår det som var vår avsikt.

Det gäller i hög grad också det här området. Man måste göra något åt detta, säger Gudrun Lindvall, och jag delar den uppfattningen. Det var också precis det som jag gav uttryck för i mitt skrivna svar först i den här debatten. På Jordbruksdepartementet har vi fokus på den här frågan, och vi arbetar intensivt med den i flera olika avseenden. Ett är att ta del av vad som händer i den här frågan i andra länder och att söka ett samarbete. Men jag kan försäkra att det här inte är ett verksamhetsområde som vi avser att lämna åt sidan, utan ambitionen är fortsatt att vi måste göra framsteg här. Det är inte acceptabelt att djurskyddslagen och dess ambition inte fullt ut tillgodoses även på detta område.

Anf. 64 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! Man är ju faktiskt med i politiska partier för att försöka påverka inifrån, och det kommer jag att göra allt vad jag kan inom Moderaterna.

Djurskyddslagen, som nu är tio år, har säkert sina brister – även solen har sina fläckar. Därför bör man nog titta närmare på lagen. Det är ju Annika Åhnberg inne på, och det tycker jag är bra. Däremot har Annika Åhnberg inte svarat på allas vår fråga när det blir någon förändring. Den får vi tydligen inte svar på. Men jordbruksministern har ju ännu en chans att ge oss detta svar.

Min stora förhoppning är att vi som konsumenter skall sluta att köpa de här produkterna. Då löser det sig kemiskt, så att säga. Om konsumenterna har det sunda förnuftet så behöver vi inte vänta på att Annika Åhnberg och regeringen lägger fram något förslag. Att det löser sig på det sättet är kanske det allra bästa.

Jag fick ett erbjudande om att besöka en minkfarm. Under hand har jag hört att om jag skulle göra det skulle jag bli lynchad. Jag hoppas att detta inte stämmer – det låter ju inte speciellt trevligt.

Visst skulle jag vilja besöka en minkfarm. Jag har sett en del på TV, och jag antar att det man ser på TV inte skiljer sig så mycket från verkligheten utan att det är så att minkarna sitter i små, små burar. Det är ju anledningen till att vi har den här debatten i dag.

Jag hoppas som sagt fortfarande få ett svar på när det kan komma en ändring. Min stora förhoppning är att konsumenterna är eller kommer att bli så upplysta att de inte köper produkter från mink och andra pälsdjur som har levt instängda i burar.

Anf. 65 MAGGI MIKAELSSON (v):

Fru talman! Vi kan säkert ha en lång diskussion om vilka djurs skinn vi får ta. Men det här tycker jag visar på behovet av att föra en etisk diskussion i de här frågorna. Det är inte så där alldeles lätt att vara tvärsäker.

Vi i Vänsterpartiet har sagt att gränsen går vid vilda djur som man håller i farmar bara för sitt nöjes skull eller hur man skall uttrycka det. Självklart är det viktigt med en sådan etisk diskussion. Det skulle kanske också leda till resultatet att många konsumenter tänker sig för och slutar köpa skinn från sådana djur, vilket i sin tur skulle leda till att den här näringen fick hitta andra vägar.

Jag tycker att det är litet synd att det inte har gjorts en samlad genomgång av djurskyddslagen. Jag kan hålla med om att tio år är en ganska kort tid för en genomgripande lagstiftning. Den svenska djurskyddslagen är bra. Såvitt jag förstår har veterinärsällskapet trots allt gjort en bedömning när det gäller minkar. 1996 gjorde man en uppföljning av den bedömning man gjorde 1990. Då konstaterade man att det finns en skillnad mellan det djurskyddslagen säger och hur minkarna har det. Det har faktiskt gjorts en utvärdering, men den har inte lett till någon konsekvens.

I andra sammanhang pratar vi nu väldigt mycket om försiktighetsprincipen. Man skall tillämpa den när man är osäker. Man borde faktiskt när det gäller minkar, som vi har pratat om i denna debatt, av försiktighets-skäl se till att man får någonting gjort så att minkarna får en bättre situation. Det är också viktigt för Sveriges anseende internationellt att vi inte har några svarta hål i vår egen tillämpning av den lagstiftning vi har och som vi är stolta över.

Anf. 66 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag är glad att jordbruksministern klart och entydigt talade om att hon inte delar Jeppe Johnssons uppfattning om vad som är god djurhållning. Det lät som att djuren inte behöver röra sig bara de får mat. Det finns inget djur som inte har behov av rörelse. Även om de får sin mat kan vi se att de allra flesta djur uppskattar att kunna röra på sig. Det måste ändå vara en grunduppfattning när det gäller djurskyddet att det inte räcker att tillfredsställa djurens behov av mat. Därutöver finns mycket.

Vi har diskuterat burhållning av höns, t.ex. Vi kan se att man kan ge höns de mest fantastiska läckerheter, men får de möjlighet att röra sig och utforska själva är det ändå det som är intressant. På samma sätt har väl alla som har sett djur släppas ut på våren sett djurens oerhörda glädje över att kunna röra sig. Det är naturligtvis någonting som också borde vederfaras minken. Att kunna röra sig är ändå ett essentiellt behov hos alla varelser. Det gäller i alla fall alla djur. Morötter rör sig inte så mycket.

Jag är glad att jordbruksministern också inser att minken inte tillgodoses i djurskyddslagens § 4 i dag och att det finns en ambition att se över hur djurskyddslagen skall kunna tillämpas på minkhållningen. Det är naturligtvis en grannlaga uppgift och en uppgift som kommer att följas mycket inte bara av oss tre som interPELLerar i dag utan av många som anser att just burhållningen av mink är ett flagrant exempel på att den svenska djurskyddslagen inte riktigt gäller i praktiken.

Jag hoppas att den översyn som Ingvar Carlsson lovade kommer till och att man inte bara, som jordbruksministern gör, hänvisar till att det sker saker på internationell nivå. Jag menar att Sverige, som är ett land som ändå har haft mycket gott anseende på djurskyddsområdet och förhoppningsvis har kvar en del av det, måste kunna gå före och visa att en

viss typ av djurhållning inte är acceptabel ur djurskyddssynpunkt. I det här fallet gäller det hållning av minkar i små burar.

Prot. 1997/98:104
8 maj

Anf. 67 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Låt mig först säga att jag tycker att det var en märklig anklagelse som Marietta de Pourbaix-Lundin slängde ur sig. Jag tror att det är bra med besök ute på olika verksamheter i denna bransch. Jag har personligen aldrig upplevt att jag blivit hotad vare sig från den ena eller den andra sidan. Jag tror att det är en viktig förutsättning för det fortsatta arbetet att vi är beredda att respektera varandra, även om vi inte har gemensamma uppfattningar.

Branschen har bildat en vetenskaplig grupp som fungerar som observatör i Europarådets arbete på detta område. Det finns en beredskap för att vara med och förändra verksamheten. Det gäller även för näringsutövarna i Sverige. Man är mycket inriktad på att utveckla och förändra sin verksamhet och fullt medveten om att vi ännu inte har nått de bästa förhållandena. Jag har svårt att se att det finns grund för den typ av oro som uttalades här.

Maggi Mikaelsson talar om att vi inte bör hålla djur för vårt nöjes skull i burar. Det är egentligen en vidgad diskussion som är intressant, men den berör många andra områden. Har vi rätt att hålla stora arbetshundar som sällskapsdjur? Har vi rätt att kastrera katter och stoppa in dem i en lägenhet, som i någon mening också sett ur kattens perspektiv är en bur? Jag tror att utövare av pälsdjursnäring ganska ofta anser att de blir utpekade och betraktade på ett sätt som inte andra delar av djurhållningen i samhället blir. Jag tror att det är viktigt att vi med anledning av de frågor som väcks och med anledning av det som uppenbart är problematiskt på detta område också funderar på vad vi ägnar oss åt i vidare mening när det gäller djurhållning.

Låt mig slutligen och sist säga att jag delar den uppfattning som alla interpellanter har framfört: Det är viktigt att vi intensifierar arbetet på detta område. Det är precis det som vi är i full färd med på Jordbruksdepartementet. Jag hoppas givetvis att inom en snar framtid kunna återkomma med något tydligare besked om vad detta arbete leder till.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1997/98:292 om fiskerilagen

Anf. 68 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Ingvar Eriksson har frågat mig om jag är beredd att göra en utvärdering av den nya fiskelagens effekter för fisket, fiskarna och kustsamhällena och om jag är beredd att föreslå några förändringar i den nu gällande lagen.

Fiskelagen trädde i kraft den 1 januari 1994. Syftet med den nya lagstiftningen var bl.a. att modernisera och förenkla den drygt 40-åriga lagen om rätt till fiske.

EU:s gemensamma fiskeripolitik är en långt utvecklad gemenskapspolitik. Det innebär bl.a. att alla medlemsländer omfattas av gemen-

*Fel! Okänt
växelargument.*

samma fiskebestämmelser. En relativt omfattande nationell fiskerilagstiftning måste dock finnas vid sidan av EG:s regler, bl.a. för att kunna verkställa EG:s förordningar, men även för att tillgodose behovet av bestämmelser av rent nationell karaktär.

Sveriges medlemskap i EU har därför föranlett kompletteringar av fiskelagstiftningen. Fiskelagen har hittills ändrats vid fem tillfällen sedan år 1994. Ytterligare ändringsförslag är för närvarande föremål för riksdagsbehandling.

Regeringen har i en proposition om ändring i fiskelagen m.m. under år 1995 uttalat att en mer samlad utvärdering av fiskelagstiftningen bör göras när ytterligare erfarenheter vunnits av dess tillämpning och deltagandet i den gemensamma fiskeripolitiken. Vid riksdagsbehandlingen uttalade jordbruksutskottet att utskottet delade regeringens uppfattning att den nya fiskelagen och de förenklningar av fiskelagstiftningen som genomförts liksom de nu etablerade principerna om fisket fungerar väl. Utskottet instämde också i att någon mer omfattande lagöversyn inte behövde göras och hänvisade till regeringens uttalande om en samlad utvärdering av lagstiftningen när ytterligare erfarenheter vunnits. Utskottet upprepade denna uppfattning i maj 1997.

När det nuvarande gemenskapssystemet för fisket inom EU infördes år 1983 fastslogs att politiken skulle ses över efter 20 år. Europeiska kommissionen har påbörjat arbetet med en sådan översyn inför år 2002.

Även inom Regeringskansliet bereds frågan om översynen av den gemensamma fiskeripolitiken. I detta arbete skall bl.a. EU-medlemskapets effekter på svenskt fiske undersökas. Övervägandena skall ligga till grund för det svenska agerandet inom gemenskapen vid översynen av den gemensamma fiskeripolitiken. Det är lämpligt att fiskebestämmelser av rent nationell karaktär, exempelvis de redskapsbegränsningar som nämns i interpellationen, utvärderas i anslutning till detta arbete.

Anf. 69 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag vill tacka jordbruksministern för svaret på min interpellation. På det hela taget ser jag svaret som ganska positivt. Svaret innehåller en kort redovisning av vad som hittills skett efter det att den nu gällande fiskelagen trädde i kraft den 1 januari 1994.

Självfallet har EU:s gemensamma fiskeripolitik också påverkat det svenska fisket. Det är därför av stort intresse att utvärdera vad som hänt och är på väg att hända inom svenskt fiske och hos dem som är beroende av fiske och fiskråvara i de svenska kustområdena.

Jag är också medveten om att utskottet ännu inte har begärt någon mer omfattande lagöversyn utan hittills nöjt sig med regeringens uttalande och hänvisning till att en samlad utvärdering av lagstiftningen skall ske när ytterligare erfarenheter vunnits.

Det är också intressant att jordbruksministern i svaret omtalar att de överväganden som skall ligga till grund för Sveriges agerande inom gemenskapen vid den planerade översynen av den gemensamma fiskeripolitiken har börjat beredas i Regeringskansliet.

Då frågar man sig kanske varför jag har interPELLERAT. Några år har nu förflutit sedan den nya fiskerilagen trädde i kraft, och diskussionen har blossat upp på sina håll, inte minst i landets sydostliga delar. Yrkesfis-

karna, dvs. de som fiskar på heltid, prioriterades i beslutet, och icke-yrkesfiskarna, dvs. de kustnära deltidsfiskarna, binäringsfisket och husbehovsfisket, ålades vissa redskapsbegränsningar.

Effekterna av detta har nu på en del håll blivit negativa. Det talas om svårigheter att få yrkesfiskarlicens och att redskapsbegränsningen är för hård för att man skall kunna bedriva ett rimligt binärings- och husbehovsfiske. Man säger också att det leder till sviktande tillgång på fisk i de små fiskelägena och att det går ut över kommersen i beredningsindustrin och rökerierna, som sviktar på en del håll. Somliga säger t.o.m. att det har blivit svårare att få tag på fisk under turistsäsongen, och det är ju alarmrande om detta är sant.

Farhågan att gammal kultur håller på att slås i spillror är stor. Ambitionen att vi även framöver skall ha en bofast befolkning i de kustnära samhällena och i skärgårdarna är viktig. Många pekar på att man i Danmark har andra regler, inte minst när det gäller möjligheten att få licens även för något begränsat fiske. Det framförs också en del önskemål.

Jag har här nämnt en rad frågor som jag tror skulle vara och är av stort intresse för jordbruksministern i det fortsatta arbetet. Jag vill också ytterligare en gång fråga: När anser jordbruksministern att tillräcklig erfarenhet har vunnits kring effekten av nu gällande lagstiftning, så att man kan göra en djupare utvärdering? Hur ser jordbruksministern på utvecklingen i de kustnära samhällena, som är så beroende av fisket?

Anf. 70 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Fisket är kanske inte den allra största av näringar i Sverige om man tittar på dem som är sysselsatta i primärproduktionen, men det är en näring som är oerhört viktig i de delar av landet där den finns. Då handlar det just om kustregionerna. Den är också viktig därför att den i förädlingsledet ger råvara för produktionen. Det råder alltså inget tvivel om att fisket är viktigt.

Det är riktigt som Ingvar Eriksson säger, att yrkesfiskarna prioriterades i samband med arbetet med regelverket för fisket. En politiker som mycket aktivt verkade för detta var Jens Eriksson, moderat riksdagsledamot och ordförande i SFR.

Ingvar Eriksson ställer ett antal frågor i interpellationen. Vi gör nu en samlad genomgång av hela den gemensamma fiskeripolitiken. Det är då viktigt att också titta på de mer specifikt nationella aspekterna. Jag ser inget hinder för att den processen i de delar som rör Sverige kan inledas ganska tidigt. Det är en angelägen diskussion.

Vi skall ha klart för oss att begränsningen av tillstånd för att fiska och använda olika redskap görs utifrån olika aspekter men att den allra mest grundläggande aspekten är tillgången på den naturresurs det handlar om, nämligen fisken. Det är inte krångliga regler som lägger hinder i vägen, utan det handlar helt enkelt om ett ansvarstagande för denna naturresurs. Det är inte möjligt för oss att tilldela vare sig yrkesfiskare eller binäringsfiskare alltför stora möjligheter att fiska, när vi vet att resurserna är begränsade och att det ibland dessutom finns hot.

Ingvar Eriksson tar upp en speciell del av landet. Vi har under senare tid sett nya hot, möjligen orsakade av miljöstörningar. Vi har t.ex. uppenbarligen reproduktionsstörningar när det gäller gädda och abborre utmed delar av ostkusten.

Prot. 1997/98:104
8 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

Detta ansvarstagande, hänsynstagandet för fiskeresursens del, måste vara det som ligger i botten. Vad i övrigt gäller villkoren för att få utöva binäringsfiske är det inte min uppfattning att våra regler är så oerhört mycket mer begränsande eller krångliga än de danska reglerna. Det är alltid svårt att göra en jämförelse mellan två olika länder. Det går inte så enkelt att göra. Den bedömning jag har kunnat göra säger mig att vi egentligen inte har mer strikta eller besvärande regler än vad man har i Danmark. Den viktiga grunden är, det vill jag upprepa, tillgången på fisk.

En helt annan omfattande och spännande diskussion som vi skulle kunna ägna oss åt har att göra med utvecklingsmöjligheterna för de här delarna av landet. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi också för ostkustens del satsar på att utveckla förädlingsindustrin, så att fisket i framtiden kan bli en ännu viktigare del än vad det nu är för de här regionerna.

Anf. 71 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag vill tacka för jordbruksministerns svar på mina frågor. Jag delar naturligtvis, precis som Jens Eriksson gjorde en gång och jag också gjorde när vi fattade det här beslutet, jordbruksministerns uppfattning att yrkesfisket skall prioriteras. Men det hindrar inte att vi nu efter ett antal år kan se på vad beslutet har lett till och vad det leder till. Som jag ser det är det viktigt att man i tid är lyhörd för den diskussionen.

Det är positivt att jordbruksministern är beredd att börja en utvärdering tidigt. När man hör signaler skall man börja. Det är bra att på så sätt kunna lugna ned eventuellt överdrivna farhågor. Jag tror inte att binäringsfisket är av den omfattningen att det stör så mycket som många kanske föreställer sig. Mot den bakgrunden är det viktigt att man gör rätt analyser och undersöker hur olika typer av fiskare har uppfattat det. Det är viktigt att man blir överens. Det är en styrka om man kan bli överens.

Tillgången på fisk har naturligtvis en avgörande betydelse för den fortsatta utvecklingen. Vi är nog överens om att de ransoneringsregler och de åtgärder som ibland kan behövas är väl motiverade – de måste vara väl motiverade för att de skall tas på allvar. Det är viktigt att den uppfattning som finns på olika håll i landet respekteras.

Ett problem är givetvis att lagen kan uppfattas som omfattande hela den långa svenska kusten. Frågan är om den är relevant i alla områden av Sverige. Är jordbruksministern beredd att se på den frågan? Det kanske behövs en skärpning på vissa områden, medan man på andra områden kan ge vissa lättnader i lagstiftningen. Jag förmodar att detta är saker som man kan ta upp i en utvärdering. Just den långa svenska kusten har stor betydelse. Om det blir motsättningar mellan olika delar av landet – i norr kanske man inte förstår problemen i söder och vice versa – får man en debatt som är sned. Därför är det viktigt att man i departementet liksom vi som jobbar i jordbruksutskottet har en realistisk syn på det hela.

Är jordbruksministern alltså beredd att titta speciellt på den delen? Det vore ganska intressant med hänsyn till både reproduktionsförutsättningarna och utvecklingen i de kustnära samhällena.

Anf. 72 Jordbruksminister ANNICA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Många av de ambitioner som Ingvar Eriksson nu ger uttryck för är uttryckligen inlagda i den nuvarande svenska fiskeripolitiken.

Fiskeriverket, som är den myndighet som löpande arbetar med frågorna och som t.ex. genom sina föreskrifter reglerar hur, var, när och efter vilka arter fiske får bedrivas, arbetar t.ex. just med ambitionen att verkligen se till läget i olika regioner. Beslut skall inte fattas schablonmässigt utan verkligen vara baserade på den konkreta situationen i olika delar av vårt land. Denna kan naturligtvis variera. Den kan variera beroende på var i landet vi befinner oss och givetvis vilka arter av fisk vi talar om.

I grunden tror jag att det är svårt att tänka sig en utveckling i full harmoni där alla inblandade parter är helt överens. Vi har ett yrkesfiske, ett sportfiske och ett binäringsfiske i olika varianter. Det är de tre kategorier av fiske som ständigt möts och förhåller sig till varandra. Jag kan konstatera att det ganska ofta finns ett missnöje: De får men vi får inte. Jag tror som sagt att det är svårt att nå en fullständig harmoni.

Jag vill återknyta till det jag sade inledningsvis: Det som måste ligga i grunden för en ansvarsfull hushållning med fiskeresursen är våra analyser och kunskaper om tillgången på fisk. Om vi tittar på situationen internationellt kan vi se att det finns oerhört många stora hot i världen. Det finns många fiskebestånd som är utnyttjade fullt ut eller t.o.m. överfiskade. Vi har ett ansvar att försöka klara situationen för de hotade bestånd som vi har i Sverige och undvika att andra bestånd skall hamna i den situationen. Det är denna ständiga balansakt som man har att ta hänsyn till, förutom geografiska, klimatologiska, regionala m.fl. förhållanden. Det är detta vi arbetar med.

Självfallet strävar vi också ständigt efter att förbättra våra verktyg. Jag tycker därför att det är rimligt, vilket är en förlängning av innebörden i det skrivna interpellationssvaret, att man också ser över t.ex. redskapsbegränsningar och andra verktyg som vi använder oss av i den nationella fiskeripolitiken för att göra dem ännu mer effektiva och givetvis för att i möjligaste mån undvika det som uppfattas som orättvisor i fiskeripolitiken.

Anf. 73 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag är tacksam för svaret, även i det senaste inlägget, att ambitionen är att åstadkomma en genomsyn också när det gäller redskapsfrågan. Jag har i allra högsta grad respekt för åsikten att det är svårt att nå fullständig harmoni mellan olika kategorier av fiskare och olika delar av landet. Jag förutsätter ändå att ambitionen är fortsatt stark för att klara detta på ett så bra sätt som möjligt. Här har vi i jordbruksutskottet kanske också en möjlighet att påverka.

Sedan talar jordbruksministern om de stora hoten i världen. Jag är också medveten om att de finns. Fisket är ju av mycket stor betydelse runt om i världen, och det är viktigt att ta vara på de olika erfarenheter man har nått i olika länder och inom olika områden. Det gläder mig att jordbruksministern är så inriktad på just den här biten.

Jag vill tacka för den här lilla diskussionen. Jag hoppas att vi kan komma tillbaka och diskutera vidare när den här utvärderingen kommer till stånd. Möjligen skulle jag vilja ha ett besked om när jordbruksministern bedömer att en första utvärdering kan ligga på bordet.

Prot. 1997/98:104

8 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 74 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag tycker att det är mycket bra att jordbruksministern vill föra en fiskepolitik som utgår från de ekologiska förhållandena. Vi kan ju se att det finns fiskstammar som är trängda, att vissa fiskarter fiskas på ett sätt som kanske inte är ekologiskt hållbart. Jag tror att det kommer att finnas alltmer att göra på det här området, eftersom vi kan se att många av våra fiskarter, framför allt i Östersjön, är påverkade av miljögifter. T.ex. har sjukdomen M74 visat sig hos torsk.

En fråga som jag har varit mycket engagerad i är fisket av lax. Enligt min bedömning kan ett hållbart fiske inte bedrivas på blandade bestånd ute i Östersjön. Här måste man alltmer flytta kvoten uppåt Norrlandskusten. Det har nu också skett, vilket är mycket bra. Det är en utveckling som jag hoppas kommer att fortsätta.

Jag anser att det är mycket viktigt att det är de biologiska förhållandena som ligger till grund för fiskepolitiken. Jag delar jordbruksministerns uppfattning att det mycket väl kan hända att man ibland hamnar i konflikter. Det kan vara svårt att begränsa fisket utifrån biologiska och ekologiska aspekter när det samtidigt kan göra att det inte går att bedriva en näring på det sätt som man gjort tidigare.

Jag inser att det här inte är lätta frågor, men jag hoppas ändå att den fiskepolitik vi kommer att få se utgår från vad som är ett långsiktigt hållbart fiske och inte bara tar hänsyn till näringen. Visserligen kan det naturligtvis behövas övergångstider, ersättningar osv. ibland, men det måste vara ekologin som får fälla avgörandet.

Anf. 75 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! I den sista delen, att vi måste ha ett långsiktigt hållbart fiske, instämmer jag naturligtvis helt och hållet. Det var också utgångspunkten för den proposition om ett hållbart jordbruk och fiske som regeringen lämnade till riksdagen i höstas.

Låt mig ta upp två glädjande saker när det gäller laxfisket, som ju egentligen inte är den här interpellationsdebattens ämne. Det ena är att det nu tycks som om M74 är på tillbakagång. Det andra är att vi kan se att de mycket hårda restriktioner som vi har ålagt oss själva, och som har varit resultatet av internationella överläggningar och beslut, nu faktiskt ger resultat i många avseenden, också när det gäller tillgången på vild lax i många av de laxbärande älvarna. Det är oerhört glädjande.

Det finns dock ingen anledning att av det skälet tro att vi kan ge upp alla restriktioner. Det finns en otålighet hos dem som gärna vill utöka fisket efter lax. Man ser att situationen nu går mot det bättre, och man vill naturligtvis gärna bli av med många restriktioner. Men den positiva utvecklingen får inte förleda oss till att vara för snabba. Vi måste visa en fortsatt försiktighet.

Såväl utvärderingen av fiskelagen som arbetet med den kommande gemensamma politiken är ännu på det stadiet att vi har en intern arbetsgrupp på Jordbruksdepartementet och ett arbete i Regeringskansliet. Det är därför litet svårt för mig att på det här stadiet säga när nästa fas kommer i utvärderingen av vad som har varit och inriktningen på framtiden. Givetvis är avsikten och ambitionen att diskussionen kring den framtida fiskeripolitiken i dess olika delar skall inbegripa alla riksdagens partier och alla berörda intresseorganisationer. Det är också min förhoppning att

Överläggningen var härmed avslutad.

*Fel! Okänt
växelargument.*

10 § Svar på interpellation 1997/98:263 om vinterutfodring av örnar

Anf. 76 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Gudrun Lindvall har frågat miljöministern vilka åtgärder hon avser vidta för att säkerställa att den vinterutfodring som skett av framför allt örn och glador inte äventyras samt vilka åtgärder hon i övrigt avser vidta för att stödja stödutfodringen av i första hand rovfåglar. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Flera smittsamma djursjukdomar finns i vår geografiska närhet. Detta ökar kraven på åtgärder för att undgå utbrott av sådana sjukdomar, exempelvis svinpest, som har framtingat masslakt i flera europeiska länder. Min uppfattning är att såväl vår lagstiftning som vår veterinärmedicinska kompetens är av hög kvalitet. Båda delarna behövs för att vi skall kunna skydda oss tillfredsställande mot smittsamma djursjukdomar.

Mot bakgrund av vad jag har anfört i fråga om vikten av en beredskap mot smittsamma sjukdomar kan jag inte instämma i Gudrun Lindvalls påstående att det är "byråkratiskt krångel" som hotar stammen av havsörn och glador. Det förhållandet att Sverige nu är fritt från t.ex. svinpest innebär inte att det preventiva arbetet kan upphöra. En spridning av smitta till den vilda faunan skulle kunna få ödesdigra konsekvenser. Jag anser följaktligen att förbudet mot att använda t.ex. självdöda grisar, för vilka det normalt saknas uppgift om dödsorsaken, för stödutfodring av vilt är i högsta grad motiverat.

I den proposition om ändringar i foderlagen som regeringen har lämnat till riksdagen föreslås att även vilda djur skall omfattas av foderlagen och därmed av "kadaverförbudet". Med anledning av remissinstansernas yttranden konstaterar regeringen i propositionen att utfodring med hela djurkroppar – eller delar av sådana – närmast är en förutsättning för vintertida stödutfodring av vilda djur, t.ex. havsörn. Regeringen konstaterar vidare att behovet av hela djurkroppar – eller delar av sådana – för utfodringsändamål kan tillgodoses genom att man använder de djur som av olika skäl avlivas i omedelbar närhet av uppfödningsanläggningen och därefter, efter uppslaktning, godkänns vid en besiktning. Djurkroppar som vid en sådan besiktning kan konstateras vara säkra från bl.a. smittskyddssynpunkt kategoriseras som lågriskavfall och kan då enligt Jordbruksverkets föreskrifter komma i fråga för t.ex. stödutfodring av vilt. Några få praktiska frågor återstår emellertid att lösa. En sådan fråga är hur djurkropparna skall levereras till utfodringsplatserna.

Värdet av att Sverige har en tillräcklig stam av rovfåglar, bl.a. havsörn, är odiskutabelt. Det är mycket angeläget att inför kommande vinters utfodring finna lösningar på de frågor som återstår. Sådana lösningar måste kunna accepteras av samtliga berörda parter, dvs. de viltvårdande intresseföreningarna, jordbruksnäringen och myndigheterna. Jag har tagit

***Fel! Okänt
växelargument.***

initiativ till att berörda parter tillsammans skall lösa de återstående frågorna, och överläggningar pågår. Jag förutsätter att överläggningarna kommer att leda till att de få återstående frågorna inom kort är lösta.

Anf. 77 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag vill tacka för svaret. Bakgrunden är att det i Sverige har bedrivits vinterutfodring av i första hand havsörn under de senaste 30 åren. Skälet till det var att man kunde se att havsörnsstammen började minska drastiskt på grund av miljögifter. Framför allt blev halten av DDE så hög att örnen låg sönder sina ägg och inte fick ut några ungar under ett antal år.

Den stödutfodring som har skett har i första hand gjort att ungfågeln har kunnat överleva sina tidiga vintrar. En havsörn blir inte vuxen förrän vid fem års ålder.

Under förra året hade vi en proposition i riksdagen som handlade om en förändring i lagen om provtagning på djur. Den ledde till en förordning som visat sig få sådana drastiska konsekvenser att det under den senaste vintern inte har kunnat ske någon stödutfodring alls. Jag menar att det som då föreskrevs faktiskt har varit krångligt. Med anledning av de nu beslutade förändringarna av lagen om foder, foderlagen, som vi har behandlat här i riksdagen i en debatt som jordbruksministern tyvärr inte kunde delta i, har jag tagit upp den här frågan.

Jordbruksutskottet hade också en liten hearing med Björn Helander från Projekt Havsörn, Jens Wahlstedt från Sveriges ornitologiska förening och representanter för Jordbruksverket. Vi var nog samtliga överens om att det byråkratiska krångel som man har lyckats åstadkomma på Jordbruksverket gjorde att det faktiskt inte var möjligt att i dag bedriva en utfodring.

Det man har bestämt är nämligen att djur som slaktas hemma skall transporteras till Lidköping för att där besiktigas. Så framställdes det av den tjänsteman från Jordbruksverket som var här. Han var också mycket förvånad över att det inte kom några intressenter och hämtade det som klassats som lågriskavfall i Lidköping och visade mycket liten förståelse för att det här är en verksamhet som bedrivs på ideell basis. Det finns ingen möjlighet att åka just till Lidköping och hämta.

Det är alltså inte så att jag på något vis har en annan uppfattning än jordbruksministern när det gäller självdöda djur där man inte känner till sjukdomen. De djur det handlar om är djur från besättningar som är klassade som friska och där skälet till slakten t.ex. är att en gris får en svansavbiten eller att något olycksfall inträffar. Jag är helt överens med jordbruksministern om att det inte alls handlar om att lägga ut djur som kan ha någon sjukdom.

Föreningarna som har bedrivit utfodringen har också varit mycket noga med att man inte har lagt ut djur som skulle kunna innehålla antibiotika. Man har alltså varit noga med vilka djur man har tagit.

Den förändring i foderlagen som nu förestår innebär att det inte blir möjligt att lämna någon som helst dispens från lagen. I jordbruksutskottets betänkande, som behandlades här för någon vecka sedan, står: "Utskottet vill emellertid redan nu tillägga att den föreslagna regleringen kommer att ytterligare försvåra den stödutfodring av vilt som sedan många år bedrivs i Sverige. Utskottet anser det angeläget att regeringen i

det fortsatta arbetet försöker åstadkomma en nationell samlösning som gör det möjligt att fortsätta verksamheten med stödutfodring av vilt med utgångspunkt i ett mindre restriktivt regelverk än det som följer av tillämpliga EG-bestämmelser. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.”

I EU finns andra länder som bedriver liknande stödutfodring. T.ex. utfodras örn i Finland, och enligt uppgift utfodras också gamar i Spanien och Frankrike. Där gör man det dessutom på sommaren, vilket kanske gör det hela ytterligare problematiskt.

Jag är mycket tacksam om vi inför den kommande vintern kan komma fram till en sådan lösning att t.ex. besiktningen kan ske närmare än just i Lidköping och att man kan ge dispenser om det visar sig att veterinären kan garantera att denna besättning inte innehåller några sjukdomar och att man kan se att slakten beror på olycksfall. Skall jag tolka svaret som att det kommer att vara möjligt?

Anf. 78 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att det är oerhört viktigt att stödutfodring kan fungera tillfredsställande även i framtiden. Jag har litet svårt att förstå varför detta framför allt måste ske genom att man söker och finner en nationell samlösning. Jag tycker att det viktiga är att stödutfodringen fungerar tillfredsställande.

Som jag sade redan inledningsvis var vi medvetna om frågorna när propositionen skrevs. Vi har också, och hade redan inför och i samband med propositionsskrivandet, kontakter med olika berörda aktörer. Vi har det nu också, och min bedömning utifrån de möten med berörda parter som sker – det senaste hölls så sent som i går – är att det går att finna en lösning som är tillfredsställande.

Det finns i sig inget formellt eller lagligt hinder för att den veterinära besiktning som skall ske av djurkropparna sker där avlivningen har skett. Det kan däremot vara praktiska skäl som lägger hinder i vägen för att detta kan göras. Det kan vara brist på lämpliga lokaler, frysutrymmen att förvara i osv. Men såvitt de möjligheterna finns lägger inte regelverket något hinder i vägen. Det som är viktigt är att besiktningen sker.

Det är inte heller avsikten att slakt enbart skall ske i Lidköping. Tanken är att det skall finnas fyra olika slakterier i landet och att det skall byggas upp ett system med hjälp av vilket man kan ha en uttransport till utfodringsplatserna från de här slakterierna.

Låt mig sammanfattningsvis säga att min bedömning är att de utestående frågor som finns är möjliga att hantera och att vi kommer att kunna finna en lösning inför den kommande vintern. Alla berörda aktörer är givetvis mycket angelägna om att så skall ske. Kontakterna mellan de olika berörda grupperna kommer att fortsätta. Jordbruksverket har fått i uppdrag att kalla berörda parter till förnyade diskussioner, där man bl.a. kommer att diskutera de återstående ekonomiska frågorna.

Anf. 79 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Kan detta lösas inför kommande vinter är jag och Miljöpartiet mycket nöjda. Då har vårt agerande burit frukt.

Jag har också haft mycket kontakt med framför allt Björn Helander, som också hyser en mycket stor oro inför kommande vinter. Framför allt beror det på att Jordbruksverket för södra Sverige och Mellansverige, vilket också framfördes i jordbruksutskottet, har fattat beslut om att självdöda djur och djur som slaktas på gården skall transporteras till Lidköping för besiktning. Om det är fel är jag mycket tacksam. Det känns oerhört fyrkantigt.

Jag hoppas att den här frågan kommer att lösas. Jag kommer att följa den framöver, eftersom jag är mycket angelägen om att det finns en fortsatt utfodring av örnar.

Jag tackar därmed för debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 12.59 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 13.10.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 13.10.

11 § Svar på interpellation 1997/98:264 om kor på bete

Anf. 80 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Gudrun Lindvall har frågat mig om jag har låtit ta fram uppgifter om dispensgivningen beträffande beteskravet, om jag avser att se till att årlig statistik tas fram och vilka åtgärder jag avser vidta så att alla kor kommer ut på bete i fortsättningen.

Enligt djurskyddsförordningen (1988:539) skall mjölkkor hållas på bete sommartid. Vissa undantag kan medges enligt regler i förordningen. Huvuddelen av sådana dispensärenden prövas av den kommunala nämnd som har tillsyn över att djurskyddslagen följs. Jordbruksverket prövar en mindre del av ärendena.

I Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 1993:129) om bete finns ytterligare bestämmelser om vilka villkor som måste vara uppfyllda för att dispens från beteskravet skall ges. Om dispensmyndigheten funnit att möjligheter att anordna bete för samtliga mjölkkor i en besättning inte finns, måste ändå alla sinkor och rekryteringsdjur över sex månader alltid hållas på sommarbete, även om dispens givits för mjölkkena. Inga djur som omfattas av en sådan dispens får stå bundna hela året. Reglerna för när dispens skall ges är mycket strikta. Det ställs höga krav på stallmiljö och djurhälsa.

Jag anser att de nuvarande reglerna om undantag från beteskravet är nödvändiga. Möjligheten att få undantag behövs främst för lantbrukare som byggt före den 1 juli 1988 och som, bl.a. till följd av den då förhårs-

kande rådgivningen att hålla korna inne, inte planerat för betesdrift utan byggt på en plats där bete inte kan anordnas.

Som jag redan den 29 april i år svarat Ann-Kristine Johansson på en fråga i riksdagen om kor på bete har Jordbruksverket tidigare i en enkätundersökning studerat dispensläget i landet. Detta skedde år 1991, och verket har sedan dess förtydligat reglerna för dispensgivning. Jag anser att det kan vara lämpligt att följa utvecklingen vad det gäller betesdispenser. Jag har för avsikt att ge Jordbruksverket i uppdrag att undersöka bl.a. vilka dispenser som finns för närvarande och för vilken tid de har meddelats.

Anf. 81 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Detta är en interpellation som jag ställde den 20 april, och jag är glad över att en socialdemokratisk riksdagsledamot har uppmärksammat den.

Jag vill börja med att säga att detta är ett problem som handlar om att vi inte riktigt vet hur det ser ut i landet.

Enligt den nya djurskyddslagen skall kor hållas på bete, men det finns ett dispensförfarande. Den enda uppföljning som skedde ägde rum 1993, då man konstaterade att ungefär 30 000 kor i Sverige, av då 530 000 kor som fanns, stod inne på sommaren. Enligt Jordbruksverkets bedömning var de flesta uppbundna.

Sedan dess vet vi inte vad som har hänt. Det står i dispenskraven ganska tydligt vad som gäller, men det står också att dispens egentligen inte skall kunna lämnas för längre tid än fem år. Nu har det gått tio år sedan djurskyddslagen infördes. Det borde egentligen betyda att det fortfarande inte skulle finnas så många djur som står inne på sommaren, men det vet man alltså inte. Jag är mycket glad för att jordbruksministern nu tar initiativ till att ta reda på hur dispensituationen ser ut.

Det finns dock en sak i jordbruksministerns svar som har gjort mig litet fundersam. Jordbruksministern säger att inga djur som omfattas av sådan dispens får stå bundna året runt. Enligt vad jag har fått reda på är detta fel. Jag har talat med två länsstyrelser. En länsveterinär, som enligt egen uppgift har arbetat med de här frågorna i 18 år, säger att några sådana bestämmelser finns inte. Han säger: "De som får dispens har korna uppbundna". Jag har också talat med en annan länsstyrelse och en djurskyddsinspektör som har arbetat där mycket länge, och han säger att detta inte stämmer.

Däremot finns det en rekommendation som säger att djur bör släppas ut på en hårdgjord yta. Men bestämmelserna är sådana att de båda som jag talade med gör bedömningen att detta inte är någonting som man klarar av att uppfylla i Norrland och att det därför inte är något krav.

Jag skulle gärna vilja veta om länsstyrelserna, och länsveterinärerna i det här fallet, inte kan tolka bestämmelserna. Finns det ett krav på att djuren skall kunna röra sig? Eller är det de tillsynsmyndigheter som har att handlägga föreskrifterna och förordningen som har rätt, dvs. att det inte finns något krav på att djuren inte får vara uppbundna. Jag har talat med Jordbruksverket och har inte heller där fått veta att kravet är att djuren skall kunna röra sig fritt, dvs. lösdrift.

Jag skulle vilja ha ett klarläggande om detta innan vi kan avsluta debatten. Naturligtvis anser jag att det vore lyckligast att alla djur kom ut på

Prot. 1997/98:104
8 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

bete. Ett minimikrav som man kan ställa är naturligtvis att djuren skall ha en möjlighet att röra sig.

Var någonstans står det att mjölkkor, som man har fått dispens för, skall kunna röra sig fritt, dvs. att de inte får stå uppbundna? På vilket sätt tänker jordbruksministern se till att de länsstyrelser och även kommuner som i dag hanterar dispenser får en riktig information?

Anf. 82 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Låt mig först säga att det är riktigt att vi i dag inte har en exakt kunskap om antalet dispenser som är i kraft. Vi vet att de dispenser som Jordbruksverket självt har meddelat omfattar 370 kor, fördelade på tre besättningar. Vi vet också – och det är Jordbruksverkets bestämda uppfattning – att eftersom de allra flesta dispenser när de gavs var tidsbegränsade, har det hela tiden skett en minskning av det antal mjölkkor för vilka dispens finns. Men just det faktum att vi inte har gjort en faktisk räkning av antalet dispenser i dag tycker jag är tillräckligt skäl för att mer noggrant ta reda på hur det förhåller sig.

Kravet att även de djur som omfattas av dispens skall ha möjlighet att röra sig är tydligt inskrivet i Jordbruksverkets föreskrifter om djurhållning i lantbruket. I 26 § p. 3e sägs att alla djur som omfattas av undantaget skall ges möjlighet till motion under en sammanhängande period om minst två månader per år. Det finns dessutom ett antal ytterligare specifikationer. Kraven som en djurhållare skall leva upp till för att få dispens är mycket höga. Det förutsätts att djurhälsan skall vara bättre än genomsnittet i landet. Oavsett om dispensen gäller för mjölkkor, gäller den inte för sinkor och rekryteringsdjur över sex månader, som jag sade redan inledningsvis.

Det kan finnas olika sätt att tillgodose detta behov. Ett kan vara att bygga om en ladugård för lösdrift. Ett annat kan vara att ha en mindre areal, som inte är tillräcklig för djurens behov av foder, men som ändå ger tillfälle för djuren att röra sig. Sedan får man förstås komplettera foderintaget.

Jag kan inte se annat än att detta är mycket uttryckligt sagt i föreskrifterna. Det är naturligtvis allvarligt om det finns tjänstemän på olika nivåer på myndigheter i landet som inte har kunskap om Jordbruksverkets föreskrifter. Det gör det i så fall ännu mer angeläget att Jordbruksverket ser över hur arbetet med dispenser för betesdrift i dag bedrivs.

Anf. 83 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Man får mycket olika uppgifter när man frågar. De enda siffror som jag kunde få av den handläggare på Jordbruksverket som har hand om detta var att år 1995 avslogs 12 dispenser och 7 godkändes. Jordbruksverket har en mycket liten del av dispensererna. Den största delen beslutas faktiskt av kommunerna, och där finns ingen statistik.

I praktiken uppfattas Jordbruksverkets förordning tydligen som ett råd. I praktiken är det så att de som får dispenser har sina djur uppbundna. Eftersom jag har varit så tveksam om detta, tyckte jag att det var angeläget att ringa till flera utan att därför tala om vad jag hade hört av dem jag talat med tidigare. Det är alltså entydigt så att man tolkar reglerna som en rekommendation. Man tolkar att det är möjligt att ha djuren

uppbundna. Vad man säger är också att de som ansöker om dispens är de som har sina djur uppbundna i dag. Någon sade att det inte finns några som helst krav på att de skall bygga om till lösdrift. Om den här föreskriften är entydig så menar jag att det här måste vara en del som ses över. För föreskriften tillämpas inte i praktiken.

I båda fallen, på båda länsstyrelserna – och det här är ju framför allt ett Norrlandsproblem – tolkar man bestämmelserna så att det fullt möjligt, och i enlighet föreskrifters och förordningars mening, att ge dispens för djur som står uppbundna. Jag kan också säga att en av dem som jag talade med var mycket upprörd över att det fortfarande förhöll sig så här.

Jag hoppas att vi kan återkomma till den här frågan med litet större klarhet. Jag hoppas att den här översynen kan ge klarhet om de frågor och missförhållanden som uppenbarligen finns. Jag tror att vi har anledning att återkomma till frågan, för det är mycket otillfredsställande att vi i dag inte vet i vilken omfattning det ges dispens från jordbrukslagens krav om att kor skall komma ut på bete.

Naturligtvis hoppas jag att vi båda kan vara överens om att målet måste vara att samtliga mjölkkor *skall* komma ut på bete. Jag inser också att det finns problem på vissa ställen. Men jag är tacksam för debatten. Jag hoppas att jordbruksministern kan komplettera den översyn som skall ske nu med att också se över hur bestämmelserna tillämpas och vilka bestämmelser som verkligen finns i praktiken.

Anf. 84 Jordbruksminister ANNICA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Först vill jag nog ändå konstatera att kravet på betesdrift till en alldeles överväldigande andel efterlevs. Det tycker jag är en viktig markering att göra; att vi faktiskt har genomfört en stor förändring i vårt land sedan detta blev ett tvingande krav.

Låt mig sedan också säga att det är Jordbruksverkets bestämda uppfattning att antalet dispenser, antalet djur som omfattas av dispenser, stadigt minskar. Det beror på att dispensererna som regel var tidsbestämda. Kanske handlade det om äldre lantbrukare som efter några år skulle upphöra med sin verksamhet. Kanske tyckte man av det skälet att man kunde ge dispens under en begränsad tid, eftersom man visste att verksamheten sedan skulle upphöra.

Naturligtvis är det angeläget att vi får den här utvecklingen bekräftad genom en ordentlig analys av vad som har hänt. Det är naturligtvis också viktigt att vi i en sådan analys kan se hur de föreskrifter och regler som finns på området efterlevs. Här vilar mycket riktigt ansvaret huvudsakligen på de lokala tillsynsmyndigheterna.

Då tangerar vår diskussion en annan diskussion som vi återkommande har anledning att föra, nämligen den om hur djurskyddet, tillsynen och kontrollen över huvud taget skall vara organiserade. Det finns många fördelar med en lokalt baserad tillsynsorganisation, men det kan ibland också finnas komplikationer med en sådan organisation. Det är precis det arbetet vi har att se över i ett vidare sammanhang och som Jordbruksverket tillsammans med andra aktörer har att utreda nu och fram till hösten detta år.

Låt mig till sist säga att detta alldeles uppenbarligen *är* ett Norrlandsproblem. Naturligtvis kan vi inte franhända samhället ansvar för att vi under en lång tid faktiskt uppmanade – och inte bara uppmanade utan

***Fel! Okänt
växelargument.***

genom våra regler för rådgivning och information mer eller mindre *påtvungade* – jordbrukare en utveckling där kor skulle stå uppbundna och aldrig komma ut på bete. Det var en helt accepterad och av samhället föredragen form av djurhållning.

Jag tycker att vi naturligtvis har en viss del av ansvaret för att de som anpassade sig till den dåvarande rådgivningen också ges rimliga möjligheter att anpassa sig till den förändrade inställningen. Vi vet också att det i vissa avseenden kan finnas problem som vi inte inom kort tid kan bedöma som övergående. Det kan finnas förhållandevis nybyggda anläggningar som är så lokaliserade att de helt enkelt inte har tillgång till betesmarker i tillräcklig omfattning.

För den typen av dispenser är det nödvändigt med de här kompletterande kraven som Jordbruksverket har formulerat i sina forskrifter. Det måste inte nödvändigtvis vara så att man åtar sig att bygga om för lösdrift. Det kan vara *ett* exempel på hur man hanterar problemet. Ett annat är det som jag också nämnde, att man har en areal som visserligen inte är ett tillfredsställande underlag för bete, men som dock är tillfredsställande i den meningen att mjölkorna kan komma ut och röra på sig.

Arbetet med denna fråga måste i alla avseenden fortsätta. Som jag tidigare har anfört kommer Jordbruksverket att närmare se över detta.

Anf. 85 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag hade tänkt sluta med detta, men i och med att jordbruksministern tog upp en annan fråga, nämligen var tillsynen skall läggas, måste jag säga något. I det här fallet talade jag med den instans som jordbruksministern kanske tror skulle klara det här bättre än kommunerna, nämligen länsstyrelserna. Det var alltså länsstyrelserna, och länsvetarinärerna, som hade uppfattningen att de föreskrifter som lästes upp är rekommendationer.

Kan vi då konstatera att budskapet från den här debatten kommer att vara entydigt – det får inte lämnas dispens om djuren inte får möjlighet till rörelse? Kan vi vara överens om det? Det betyder i så fall att det för denna säsong inte får lämnas dispens vare sig från Jordbruksverket eller kommunerna om det är så att djuren inte kan röra sig på något vis.

Vad jag har förstått så är det i så fall inte bara den hårdgjorda ytan, som det finns rekommendationer om, som vi talar om. Det skall finnas *någon* möjlighet till rörelse. Kan jag få en bekräftelse på det? Då kan vi säga att vi i alla fall har skickat ut en mycket tydlig signal till myndigheterna inför den *här* sommaren om att förutsättningen för dispens är att djuren inte står uppbundna. Kan vi vara överens om det?

Anf. 86 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Innebörden av detta att det är kommunerna och deras ansvariga nämnder och förvaltningar som är den lokala tillsynsmyndigheten är just att det är de som har ansvaret. Om man förespråkar den modellen, vilket jag alltid har föreställt mig att Gudrun Lindvall gör, så kan man inte rimligen samtidigt förespråka en modell som innebär att landets jordbruksminister i en interpellationsdebatt i riksdagen skall avgöra vilka dispenser som skall ges eller inte ges. Ansvaret vilar på de lokala tillsynsmyndigheterna.

Föreskrifterna från den statliga myndigheten är oerhört tydliga på den här punkten. För att man skall få dispens från det egentliga beteskravet förutsätts att man på annat sätt har tillgodosett djurens behov av rörelse och motion. Om detta inte har uppfattats av lokala tillsynsmyndigheter ute i landet så finner jag det mycket oroande. Därför är det mycket angeläget att Jordbruksverket nu faktiskt mer systematiskt ser över hur det gällande regelverket efterlevs.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1997/98:104

8 maj

*Svar på
interpellationer*

12 § Svar på interpellation 1997/98:305 om bin och biodling

Anf. 87 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Gudrun Lindvall har frågat om jag avser att ta initiativ till att bikontrollen återupplivas. Hon har också frågat på vilka andra sätt jag avser att agera för att forskning och kunskapsinhämtande i frågor om biets genetiska släktskap ökas så att bisamhällenas och populationernas livskraft och långsiktiga hållbarhet inte äventyras samt slutligen om bin kommer att klassas som djur i Sverige på samma sätt som tydligen görs i EU för att därigenom underlätta kontroll m.m.

Beträffande Gudrun Lindvalls två första frågor är det riktigt att vi fr.o.m. år 1998 deltar i ett av EU medfinansierat projekt som stöder biodlingen inom gemenskapen. De nationella program som utgör grunden för stödet sammanställs av respektive medlemsstat för ett år i taget och medfinansieras av EU med 50 %. Programmet för år 1998 avser bl.a. bekämpning av varroakvalster, diagnos av sjukdomar och forskning om honungskvalitet.

Statens jordbruksverk arbetar för närvarande tillsammans med berörda intresseorganisationer med att utforma ett förslag till program för år 1999. Det skall vara inlämnat senast den 15 maj till kommissionen. Diskussionerna om programmets närmare innehåll är ännu inte slutförda. Eftersom arbetet med att utforma programmet pågår är jag inte beredd att nu göra några uttalanden om dess innehåll.

Vad gäller Gudrun Lindvalls sista fråga finns det för närvarande inte några planer på förändringar i gällande lagstiftning.

Anf. 88 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Framför allt det senaste kan tyckas vara en väldigt underlig fråga; om bin är djur eller inte. Men efter vad jag har förstått av EU klassas de möjligtvis som fåglar. Redovisningen skall nämligen hanteras i samma ordning som man hanterar den gemensamma organisationen och marknaden för ägg. I så fall kan man i alla fall konstatera att de har vingar och lägger ägg. I Sverige klassas de väl som något mellanting mellan djur och växter, jag vet inte riktigt. Jordbruksverket har i alla fall problem med det hela, det har jag förstått.

Bakgrunden till denna interpellation handlar inte, som i fråga om de andra diskussioner vi har fört om bin, om sjukdomen varroa. Det här handlar om den genetiska resursen. Det som sker i binäringen i dag är litet olyckligt. Antalet bisamhällen minskar nämligen hela tiden i Sverige.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Skälet är delvis att man har drabbats av sjukdomen varroa. Många anser att det därmed inte är lönt att hålla på. Men det handlar också om lönsamheten och en del andra problem man har haft.

Om man ser till behovet kan man säga att bin är mycket viktiga. 80–90 % av alla fruktträd pollineras av bin. Även för andra grödor är biet mycket viktigt som pollinatör.

I Sverige produceras ungefär hälften av den honung som vi äter. Resten importeras från länder som Nya Zeeland och Argentina. Det verkar ju befängtt att köra honung över halva jorden när vi skulle kunna producera den själva.

Den här interpellationen handlar om den genetiska mångfalden hos bin. Vi kan se att det i dag finns en stor risk för en mycket stark utarmning. Man har börjat avla på bin på ett sådant sätt att man inte är nog med att se till att behålla den biologiska mångfalden hos bin. Här handlar det inte om att den biologiska mångfalden skall vara vacker att titta på, utan här handlar det om att vi måste bevara den genetiska resursen därför att det är den som är basen för produktionen och basen för ekosystemfunktionen. Det betyder att om den genetiska bredden på biet försvinner finns det en stor risk för att biaveln kan hamna i en återvändsgränd.

Det som i dag sker är att man har börjat få parningsstationer där man parar drottningar innan de skickas ut till olika bisamhällen. I naturen paras drottningen av flera drönare, vilket innebär att de arbetarbin som hon föder har olika fäder, och man har en rejäl spridning av generna i en bikupa. Men med en drottning som är parad med en enda drönare har man minskat denna genetiska basen rejält. Dessutom kan man se att man ofta parar bin på ett sådant sätt att bisamhällen sinsemellan börjar bli alltmer släkt med varandra. Detta är ett problem som inte har uppmärksamats.

Jag tycker att jordbruksministern i och med det svar som jag har fått inte har insett att detta faktiskt är ett problem. Inom all annan husdjursavel är man mycket medveten om detta. Det finns färb kontroll, kokontroll, osv. för att man skall se till att man inte får vad man brukar kalla för matadoravel, dvs. att man krymper avelsbasen.

Det fanns tidigare en bikontroll i Sverige som bl.a. hade till uppgift att se till detta. Den lades ned på grund av brist på pengar. Jag menar att detta är ett problem som vi måste ta tag i igen. Det måste nog vara staten som på något sätt tar ett ansvar.

I svaret antyds att man äntligen skall börja se till att det tillförs pengar till binäringen. Men jag skulle vilja veta vilken myndighet som skall ha ansvar för att biaveln och den genetiska mångfalden inte går förlorade. Det finns en liten risk för att Jordbruksverket inte riktigt vet hur det skall hantera frågan. Jordbruksministern ger inga tydliga signaler, och därför händer det ingenting. Och när det inte händer något finns det risk för att den genetiska mångfalden minskar.

Jag skulle alltså vilja ha svar på frågan: Vem har ansvar för att vi inte får en genetisk erosion när det gäller biavel?

Anf. 89 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! I någon mening har vi väl alla ett gemensamt ansvar, men i den mer konkreta meningen är det Statens jordbruksverk som är den myndighet som har ett övergripande ansvar på detta område.

Låt mig säga att jag tycker att det är mycket viktigt att biodlingen kan utvecklas. Under senare år har vi sett en minskad omfattning, vilket beror på många olika saker. Jag tycker att det är en mycket olycklig utveckling som vi bör anstränga oss för att försöka bryta, inte minst av de skäl som Gudrun Lindvall nämner, nämligen att bin är oerhört viktiga i den biologiska helheten. De är mycket viktiga, inte bara därför att de producerar god honung som vi kan äta, utan också därför att de faktiskt bidrar till att avkastningen på annan produktion, såväl odlad som vild, av t.ex. bär ökar.

Jag hade för en tid sedan överläggningar med företrädare för biodlarna. Vi var vid dessa diskussioner överens om nödvändigheten av att se över på vilket sätt som vi från samhällets sida kan bidra till en positiv utveckling av biodlingen i vårt land. Vi var också överens om att det bl.a. med hjälp av det program som vi utformar till hälften EU-finansierat finns bättre möjligheter än tidigare att arbeta för en positiv utveckling av biodlingen.

Låt mig sedan säga när det gäller den specifika fråga som vi här diskuterar att den genetiska variationen naturligtvis är oerhört viktig när det gäller bin, precis som när det gäller alla andra djurslag. Låt mig också säga att såväl biodlarna som Statens jordbruksverk är mycket uppmärksamma på problemet.

En del i att bevara genetisk variation är det ambitiösa arbetet som bedrivs för att bevara det nordiska biet. Men det som vi talar om här, att inom de respektive olika raserna – i Sverige har vi fyra som används – också se till att bevara den genetiska variationen, är naturligtvis oerhört viktigt. Hur detta arbete skall bedrivas är något som diskuteras inom ramen för arbetet med detta fortsatta program. Men jag är för dagen inte beredd att säga att det bästa skulle vara att återupprätta bikontrollen i den omfattning och i den form som den tidigare hade. Många av de berörda aktörerna är nog av den uppfattningen att man kanske skulle arbeta på något annat sätt. Men jag tror att det bästa är att dessa diskussioner får fortsätta inom ramen för diskussionerna med detta EU-medfinansierade programmet. Men i själva sakfrågan, att den genetiska variationen är viktig och att vi här lika väl som på andra områden måste akta oss för en genetisk utarmning som beror på en alltför begränsad avel med enstaka individer, råder det inga delade meningar. Detta är något som vi måste vara mycket uppmärksamma på.

Anf. 90 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag vill tacka för dessa besked. Jag har förstått att Jordbruksverket har väntat på besked om att man skall ha ett övergripande ansvar när det gäller just den genetiska variationen hos bin. I förslagen till vad som skall tas upp i dessa program, framför allt i år, finns inte detta med. Man tittar på varroabekämpningen, vilket vi vet att många anser är angelägen. Man tittar också på hur honungen skall se ut, osv. Men just översynen av på vilket sätt man skall spara den genetiska variationen har fallit litet mellan stolarna.

Låt mig säga att jag tycker att den kontroll som man har haft av andra djurslag, t.ex. fårkontroll, kokontroll och svinkontroll, har varit bra. Där har man gemensamt inom näringen men också mellan myndigheter tagit

ett ansvar för att se till att den genetiska basen inte blir för trång. Jag tycker att detta är lika viktigt för ett djur som biet.

Jag har också förstått att man i USA har uppmärksammat dessa frågor. Där tror man att man har tappat en mycket stor del av sin genetiska bas just därför att denna typ av parningsstationer som finns i Sverige i dag har uppkommit. Det är alltså väldigt lätt att man tappar genetisk variation.

Jag hoppas att dessa svar kommer att leda till att Jordbruksverket ändå känner att det har ett ansvar att ta tag i dessa frågor och att också se till att den här typen av frågor kommer in i fråga om de program som vi skall ta fram. Vi får se vad som kommer att stå i det program som skall tas fram den 15 maj. Men jag har förstått från flera håll att det finns en mycket stor oro för detta och att man känner att detta är en fråga som håller på att trilla mellan stolarna.

Jag kommer att återkomma till denna fråga, eftersom jag tycker att den är mycket angelägen, framför allt efter det att vi har fått detta program för 1999. Men jag hoppas också att det svar som jag nu har fått gör att Jordbruksverket känner att man kan agera. Det som sägs är att Jordbruksverket väntar på signaler från regeringen. Och regeringen säger i svaret att regeringen väntar på signaler från Jordbruksverket. Detta är mycket olyckligt. Och jag kan säga att det finns skäl till att jag framställde denna interpellation. Man har alltså önskat se en klar ambition från regeringens sida att det är Jordbruksverket som skall ta tag i dessa frågor på ett riktigt sätt. Det har inte skett.

Låt oss inte förlänga denna debatt ytterligare, utan låt oss i stället återkomma till frågan när vi ser vad som sker. Men ett sätt kan naturligtvis vara att återupprätta bikontrollen. I dag sker aveln inte alltid på ett sätt som inger stort lugn inför framtiden. Det är mycket lätt att en avelsstation som kanske inte har helhetssynen av vad som sker på andra ställen i landet gör att avelsbasen krymper. Dessutom finns det en risk, vilken jag har förstått är uppenbar, för att parningsstationerna också kan sprida varroa. Jag har förstått att man försöker hitta ett kontrollsystem för att förhindra det. Men visst finns det anledning till oro för den genetiska basen när det gäller biet i framtiden. Men vi har börjat en diskussion som vi säkert kan återkomma till.

Anf. 91 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Låt mig med användandet av ett slitet skämt säga att åtminstone jag tycker inte att detta är någon bisak, även om biodlingen inte är den största av verksamheter i vårt land. Statens jordbruksverk vet att man där har ett övergripande ansvar. Man väntar inte på något besked från regeringen i den frågan. Man vet också att det är angeläget att den konkreta utformningen av 1999 års program fortskrider så att programmet kan lämnas in före den 15 maj, såsom det är planerat.

Inom avelsverksamhet på det här området – lika väl som på andra områden – finns det naturligtvis fördelar att hämta, men det kan också finnas problem och risker. Det bedrivs en avel i syfte att t.ex. få fram mer fogliga bin eller bin som i något annat avseende producerar bättre eller på något annat sätt som vi människor önskar. Givetvis är det i detta sammanhang – som i alla sammanhang med avel – viktigt att vi är uppmärksamma på de nackdelar som finns med att det bedrivs en medveten avel

för våra syften. En av de nackdelar som man inte kan bortse ifrån är just risken för genetisk utarmning. Frågorna kring genetisk variation är alltså viktiga.

Om det blir en bikontroll av det gamla slaget eller om det blir på något annat sätt som frågorna skall hanteras är jag för dagen däremot inte beredd att ge besked om. Men alla inblandade aktörer vet att de har ett ansvar och att det bedrivs ett arbete.

Anf. 92 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Mycket kort: Om man tittar på den avel som tidigare har bedrivits när det gäller bin kan man se att det som nu sker avviker så till vida att man numera parar med en drönare, vilket innebär att det blir en far till hela samhällen. Man gör en parning där man försöker att utnyttja systerskap mellan drönarna. Det innebär – jag har talat med en biforskare – att det ganska snabbt kan bli mycket trångt på avelsbasen, och detta är någonting som bör uppmärksammas. Det är alltså större risk att det går snabbare utför med biet än för många andra djur just därför att man bedriver verksamheten – jag vill inte ens kalla det för avel – på det sätt som man gör.

Jag tänker återkomma till frågan, eftersom detta är ett mycket stort problem. Det finns också mycket få i Sverige som har kunskap när det gäller biavel och vilka risker det finns med de parningsstationer som nu växer upp i landet.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 1997/98:307 om bensaxar

Anf. 93 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Gudrun Lindvall har frågat mig på vilket sätt den svenska regeringen kan agera för att stoppa bensaxar, hur regeringen arbetar för att få till stånd ett importförbud för skinn från djur som fångats med bensax, om regeringen avser att även framdeles fördöma de modifierade bensaxarna eftersom de inte är mer selektiva än de traditionella och om regeringen avser att kraftfullt agera så att djurens välfärd i detta fall går före världshandelsavtalet.

Det finns en förordning från 1991 om förbud mot användning av bensaxar inom EU och mot införsel av skinn eller andra delar av vissa vilda djurarter från länder som tillåter användning av bensax. Förordningen förbjuder användning av bensax inom EU från den 1 januari 1995. Inom EU är således bensaxar redan stoppade.

Den aktuella förordningen förbjuder import till EU av skinn från 13 pälsdjursarter om inte det exporterande landet har förbjudit användningen av bensax eller använder fångstmetoder som uppfyller internationella normer för fångstmetoder.

Det har hittills inte funnits någon sådan internationell norm som avses i förordningen. För att undvika en WTO-konflikt har intensiva förhandlingar om ett bindande avtal om en standard för djurvänliga fångstmetoder pågått mellan EU och Kanada, Ryssland samt USA.

Prot. 1997/98:104
8 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det viktigaste syftet med förhandlingarna med Kanada, Ryssland och USA har varit att fastställa harmoniserade tekniska normer som erbjuder en hög skyddsnivå för de fångade djuren. Avtalen reglerar tillverkning och användning av fällor och handeln mellan EU och de berörda länderna vad gäller fällor, skinn och produkter av de pälsdjursarter som omfattas av avtalen.

Genom avtalen med Kanada, Ryssland och USA har djurskyddet i berörda avseenden i dessa länder förbättrats väsentligt. Användningen av bensaxar regleras och begränsas även för andra arter än de som omfattas av EU-förordningen. Endast fångstredskap som testats och godkänts enligt normen i avtalen får användas vid fångst av de aktuella arterna. Sammanfattningsvis är, enligt min uppfattning, avtalen ett stort steg framåt för djurskyddet, inte bara för Kanada, Ryssland och USA utan även för EU, eftersom avtalen även skall tillämpas i unionen.

Avtalen tillåter i begränsad omfattning fortsatt användning av vissa typer av bensaxar under förutsättning att de testats och godkänts enligt normerna i avtalet. Sverige hade självfallet föredragit avtal som helt förbjöd användningen av alla sorters bensaxar. Detta har alltså inte varit möjligt att uppnå. Sverige kommer emellertid att fortsätta att verka för att användning av bensaxar förbjuds.

Anf. 94 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag har tagit med mig några bensaxar av den typ som detta handlar om. Sverige har haft en mycket restriktiv inställning till bensaxar, eftersom det finns få fångstmetoder som utsätter djuren för så mycket plåga, ångest och lidande. Den svenska regeringens ståndpunkt i frågan har varit mycket klar. Man har inte velat häva importförbudet när det gäller skinn från djur som fångats i bensaxar. Tyvärr får jag nu intrycket av att regeringen har backat, att man accepterar "humana" fällor.

Min, veterinärers och djurskyddsorganisationers uppfattning är att det inte finns några humana sådana här fällor. Jag har här en fälla som slår ihop och klämmer till benet. Fällan är av den typ som tidigare inte var godkänd. I denna fälla fastnar djur oavsett vilken art det är fråga om. Fällan är inte på något sätt selektiv. Det djur som råkar gå förbi fastnar där. Djuret kläms fast. I många fall bryts benen. En del djur försöker att bita av sig tasserna för att komma loss. Sedan kan djuret sitta fast i flera dagar upp till en vecka innan jägaren kommer och avlossar nådaskottet. Djuret är utsatt för svält, törst och andra djurs angrepp. Naturligtvis innebär det inte bara fruktansvärda lidanden utan också svår ångest. Den här fällan är alltså inte tillåten.

Men jag har här en annan fälla som ser nästan identiskt likadan ut som den andra, men den är utrustad med en liten gummilist. Denna fälla betecknas som human och är därför tillåten. Fällan ger precis samma plågor. Den klämmer till benet – kanske inte lika hårt – och det gör att djuret är utsatt för precis samma ångest och plågor. Det kan också bli angripet av andra djur.

Jag anser att detta är befängat. Att över huvud taget tala om humana fällor är inte civiliserat. Naturligtvis borde den svenska regeringen, trots medlemskapet i EU och trots handelsavtalen, vidhålla att den här typen av plågoredskap inte skall få förekomma i Kanada, USA eller Ryssland

för att vi skall importera skinn. Vi bör hålla fast vid vår strikta linje, att det icke skall importeras skinn från djur som fångas i fällor.

Ser man på vad som har åstadkommits finner man att Kanada kommit ganska ”billigt” undan. Man har sagt att man skall ändra fälltyperna för sju djurarter, men tre av dessa fångas i vatten och för fällor i vatten finns det inte någon ny reglering. Här tillåter man att djur fångas i vatten och att de dränks. Den tillåtna tiden innan djuren dör är fem minuter – fem ångestfyllda och plågsamma minuter! Detta är gräsligt. Jag skulle verkligen önska att den svenska regeringen även fortsättningsvis vågade ta en mycket stark ställning mot detta och mycket klart deklarerar att vi för svenskt vidkommande inte kan acceptera att det skall importeras skinn från djur som har fångats i fällor av den här typen.

Fällan med en liten gummilist – eller också kan det vara ett litet avstånd mellan skänklarna – är precis lika plågsam och orsakar precis lika mycket lidande och ångest för djuret som en fälla av den gamla typen. Jag anser att det inte finns någon möjlighet att hävda att dessa fällor skulle ge mindre plågor. De är inte heller selektiva och de utsätter djuren för samma plåga.

Jag har svårt att förstå jordbruksministern när hon säger att Sverige skall ha ändrat uppfattning i frågan. Är det verkligen meningen att Sverige tycker att det är okej att man i vissa länder fångar djur i den här typen av fällor? Vore det inte mer riktigt att Sverige, som är ett land som i alla fall har haft ett gott anseende på djurskyddsområdet, mycket strikt höll fast vid att dessa fällor bör försvinna?

Anf. 95 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Den svenska ståndpunkten när det gäller bensaxar är densamma som den tidigare har varit. Det finns bara en liten komplikation i sammanhanget, och den komplikationen består i att det inte är vi ensamma i världen som fattar beslut. Det finns en omvärld utanför landets gränser som vi har att ta hänsyn till.

Vi har aldrig haft något importförbud i Sverige. Det är en missuppfattning från Gudrun Lindvalls sida. Vi har i Sverige ett förbud mot att använda bensaxar. Ett sådant förbud finns i hela Europeiska unionen – vi hade inget importförbud innan vi gick med i EU. Europeiska unionen har haft svårt att få med de andra länder som man har att komma överens med på ett totalt förbud mot användning av den här typen av saxar.

Det här avtalet innebär att fångstredskapen skall testas. De redskap som Gudrun Lindvall visar upp är ännu inte godkända eller testade. Det återstår att se om de blir det.

I det avtal som nu har slutits mellan Europeiska unionen och de andra länderna regleras jakten för fler arter jämfört med tidigare reglering via EU-förordningen. Det är skälet till att jag sade att det här avtalet faktiskt också innebär framsteg för Europeiska unionen när det gäller djurskydd.

Jakten regleras efter arten. Det spelar ingen roll om djuret befinner sig i luften, på marken eller i vattnet. Det som Gudrun Lindvall sade om vatten har alltså ingen giltighet.

Man kan självklart önska att vi skulle ha uppnått ett totalt förbud i hela världen mot användning av bensaxar. Men som jag sade har dessa fångstmetoder förekommit länge i vissa länder. I Kanada är det urbefolkningen som ägnar sig åt den här typen av jakt. Det är inte alldeles enkelt

att få hela världen att förstå att vår uppfattning är den enda riktiga men vi har i detta arbete tagit viktiga steg framåt. Jag tror därför att vi med hög-buret huvud kan hävda att Sverige fortfarande har en mycket viktig roll att spela när det gäller att förbättra djurskyddet – inte bara här hemma utan också i internationella sammanhang. Om de som deltar i debatten i de här frågorna bemödar sig om att skildra vad som faktiskt händer i stället för att sprida sina egna vanföreställningar behöver vi inte känna någon som helst oro för att vi skall förlora vårt rykte.

Anf. 96 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Det förvånar mig att Annika Åhnberg inte riktigt känner till vad som har beslutats. Det beslut som har fattats är ju att de djur som fångas i vatten inte omfattas av beslutet. I Kanada sker 95 % av alla fångster i vatten; de berörs alltså inte av förbudet. I USA är det inte så att USA:s regering kan bestämma vad delstaterna skall göra, utan delstaterna avgör själva om avtalet i fråga skall följas eller inte. Jag har ett brev från en ambassadör som mycket klart uttrycker att delstaterna själva bestämmer. Det här avtalet borde alltså definitivt inte godkännas av Sverige. Sverige borde i stället absolut strikt driva i EU att vi *inte* kan godta detta. EU bör sätta i verket importförbudet för skinn från de djur som man har angivit.

När det gäller detta med ursprungsbefolkningen kan jag säga att det är väl bara där som man har kommit någonstans. Där har man tittat på en del av de traditionella fångstmetoderna och stramat upp det hela.

Den typ av fälla som i dag används och som har tänder som nyper ihop är fullkomligt oacceptabel, och de nya moderna fällor som kommer menar jag kommer att orsaka precis lika mycket lidande. Sverige och EU har på den här punkten platt lagt sig; detta för att se till att handeln inte störs. När då andra intressen kommer in är det, märkligt nog, alltid de som får tolkningsföreträde; det är alltid de intressena som går före djurlidandet, precis som i det här fallet.

Jag anser att Sveriges linje fortsatt skall vara mycket tuff, och jag är mycket orolig för att Annika Åhnberg på något vis skall försöka försvara förslaget till beslut i stället för att verkligen strikt tala om att det här är något som vi från svensk sida, precis som miljöministern för några år sedan sade, inte kan acceptera. Sverige kan inte driva den här linjen. Om Sverige driver linjen att detta är ett acceptabelt beslut naggas, menar jag, vårt goda anseende rejält i kanten just när det gäller djurskyddsfrågor.

Vidare är det så att man reglerar fångsten av vissa djurarter. För andra djurarter regleras alltså inte fällorna. Därmed kan de gamla fällorna användas. Men djuren vet ju inte vilken fälla de skall gå i eller inte gå i – med tanke på avtalen. Råkar de gå där det finns en obehaglig fälla och sätter ned foten där, säger det pang och så sitter de fast. Jag menar att det här avtalet, just därför att det reglerar fångst av vissa djur och inte generellt reglerar hur man får jaga eller fånga, blir ganska verkningslöst.

Jag anser alltså att Sverige skall fortsätta att driva en *mycket* restriktiv linje och i EU driva frågan om att förbudet mot att ta in skinn från djur som fastnat i fällor skall vidhållas. Jag kan inte se ett sådant här redskap som något annat än ett kvalificerat tortyrredskap och som något som bör fasas ut ur mänsklighetens historia. Det är ju många obehagligheter som

under historiens gång har fasats ut, och jag anser att fällor för fångst av djur är något som bör förpassas till museer.

Prot. 1997/98:104
8 maj

Anf. 97 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Att bensaxar är ett fullständigt oacceptabelt fångsredskap råder det inga delade meningar om. Det är ju därför som vi har ett generellt förbud i Sverige. Det är också därför som det i hela Europeiska unionen råder ett generellt förbud mot användning av bensaxar. Vår egen beslutsmakt sträcker sig dock inte längre här i världen än så. Det är därför som vi i det fortsatta arbetet måste förlita oss på våra möjligheter att övertyga andra om att vi har rätt. Vi kan liksom inte tvinga på andra vår uppfattning – vi kan inte besluta över andra länder.

Jag delar helt uppfattningen att det här inte är tillfredsställande som slutmål. Vi är inte nöjda. Hela tiden har vi från svensk sida drivit på. Jag vill påstå att vi genom det mycket aktiva arbetet avsevärt har bidragit till att det här avtalet förbättrats i förhållande till dess ursprungliga lydelse. Det har vi inte åstadkommit ensamma – det vore förmätet att påstå något sådant. Det finns faktiskt länder som är lika aktiva som vi i den här frågan.

Vi har inte för avsikt att slå oss till ro med detta. Givetvis kommer vi att fortsätta att agera för en förbättring av det internationella regelverket. Vad jag dock inte kan acceptera är att Gudrun Lindvall förnekar att det här avtalet trots allt är en förbättring i förhållande till tidigare villkor. Hon bortser från att vi faktiskt aldrig har haft ett importförbud i Sverige, att Europeiska unionens eget importförbud aldrig trädde i kraft just därför att vi med våra gemensamma krafter inte förmådde rå på de andra. Det är tråkigt att behöva konstatera det, men vi kan inte önska eller drömma bort verkligheten. I stället måste vi hela tiden öka våra ansträngningar för att förändra den verklighet som vi lever i.

Jag tycker således att vi skall inse att de här avtalen innebär förbättringar. Förbättringarna är små, så vi har ingen som helst anledning att slå oss till ro, men vi har heller ingen som helst anledning att svartmåla verkligheten och förneka de framsteg som faktiskt har uppnåtts.

Anf. 98 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Avslutningsvis konstaterar jag att våra uppfattningar om framsteg radikalt skiljer sig. Jag anser att de s.k. framsteg som gjorts inte är framsteg. Man har putsat litet grand på ytan för att därmed slippa ta beslut om importförbud för skinn. Man har helt enkelt lagt sig för de stora länderna USA, Kanada och Ryssland.

De förändringar som gjorts när det gäller de här fångstredskapen är av så marginell betydelse att de på intet sätt gör att fällor av den nya typen skulle vara mindre plågsamma och skapa mindre ångest än de gamla. Jag menar att det hade varit mycket mera rakryggat av Europa, även av Sverige, att hävda att för att acceptera fällor av något slag skall det vara radikalt andra förhållanden. Först därefter tycker jag att man skulle ha satt sitt importförbud i kraft. Jag anser att Sverige i EU fortsatt skall driva linjen att förändringarna av de här fällorna är alldeles för små för att man över huvud taget skall kunna tala om att djurens lidande minskar. Därför bör

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

Sverige driva frågan om att EU skall införa nämnda importförbud för skinn.

Därmed kan vi naturligtvis inte garantera att fällfångsten inte fortsätter i länderna i fråga, men från Sveriges och EU:s sida kan det klart uttalas att vi inte vill befatta oss med skinn från djur som dödats efter att först ha hamnat i en bensax. Det vore ett bra sätt för EU att klart visa var man står. Jag skulle önska att jordbruksministern klart deklarerade att det här inte är en acceptabel förändring för svenskt vidkommande, att vi anser att detta inte på något sätt gör att det blir mindre plågsamt för djuren och att detta därför inte är acceptabelt.

De förändringar som man har fått till stånd är trots allt marginella. Det kan röra sig om en liten gummilist på fällan eller om ett visst avstånd som gör att djurets ben inte bryts direkt. Nej, det är en skam för den svenska regeringen att man viker sig på det här sättet!

Anf. 99 TALMANNEN:

Jag vill påminna om att meningsyttringar från åhörarna inte är tillåtna.

Anf. 100 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s):

Fru talman! Låt mig först påminna Gudrun Lindvall om att de redskap hon här visar upp inte är godkända. Det är alltså inte riktigt korrekt att visa upp en bensax och säga: Den här får man nu använda. Avtalet innebär att alla fångstredskap för att få användas skall provas enligt en internationell norm.

Låt mig sedan säga, som jag redan många gånger har sagt, att vi från svensk sida inte är nöjda med resultatet. Vi konstaterar att det var så här långt vi kunde nå den här gången. Det här är betydligt bättre än att vi står för oss själva med vårt eget inhemska förbud, som vi ju nu också behåller, men inte har lyckats påverka resten av världen.

Jag tror att det här är den grundläggande skiljelinjen mellan Gudrun Lindvall och mig. Skall vi nöja oss med att vara de goda människorna som har de rätta och de vackra åsikterna men inte bry oss om vad som händer i verkligheten? Eller skall vi smutsa ned våra rena vackra händer med att också försöka åstadkomma förändringar i verkligheten?

Jag är av den senare uppfattningen. Det är viktigt att vi arbetar för förändringar som inte bara rör oss själva här hemma utan som också får genomslagskraft ute i världen. Med det här avtalet har vi kommit en liten – en alltför liten men dock en liten – bit på väg. Nu måste vi fortsätta och t.o.m. intensifiera vårt arbete för att nå ännu längre.

I den grundläggande frågan om huruvida bensaxar är acceptabla eller inte finns det faktiskt ingen skillnad mellan våra uppfattningar. Skillnaden ligger i om vi också vill påverka verkligheten med den uppfattningen eller om vi nöjer oss med glorian över huvudet, vingarna på ryggen och tillfredsställelsen av att själva vara duktiga och korrekta människor.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 101 Statsrådet LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta i syfte att få till stånd en fungerande integrationspolitik.

Integrationspolitiken är en orgie i misslyckande, och alltför utanför politikerleden är kritiska mot politiken, säger Sten Andersson, som också menar att politiker m.fl. vilselett medborgarna genom att i tio års tid ha talat om att politiken varit lyckad.

För det första är jag mycket förvånad över att Sten Andersson tycker sig ha underlag för att så tvärsäkert och med sådana överord döma ut den politik som riksdagen fattade beslut om så sent som i december 1997. Möjligen syftar Sten Andersson inte på den nya integrationspolitiken utan på den gamla invandrapolitiken.

För det andra känner jag inte alls igen mig i påståendet att politiken under senare år alltid skulle ha framställts som ”lyckad” – här utgår jag återigen från att Sten Andersson syftar på den gamla invandrapolitiken. Skälet till att regeringen förelade riksdagen ett förslag till ny politik var att samhällsförändringen krävde en ny politik, integrationspolitiken. Den tidigare invandrapolitiken fungerade väl för den situation den ursprungligen utformades för, men klarade inte av att möta dagens situation och lösa dagens problem.

Att det har behövts en ny politik och nya åtgärder har uppmärksamats under en längre tid. Inte minst har behovet tydliggjorts genom det senaste decenniets rapporter om den ökade segregeringen och marginaliseringen i samhället, som i synnerhet drabbat dem som invandrat till Sverige. Behovet av en ny politisk orientering togs upp år 1991 av den socialdemokratiska regeringen i propositionen *Aktiv flykting- och immigrationspolitik*, en proposition som senare drogs tillbaka av den borgerliga regeringen.

Sten Andersson påpekar att det är alltför många som inte behärskar svenska språket tillräckligt bra, ibland trots många år i Sverige. Detta är oroväckande, eftersom kunskaper i svenska språket underlättar integrationen. Den höga arbetslösheten och den låga sysselsättningsgraden bland de utrikes födda är ett annat stort bekymmer. I regeringens ekonomiska vårproposition är därför integrationspolitiken ett prioriterat område.

För att vända utvecklingen, minska segregationen och skapa ett Sverige för alla föreslår regeringen ett resurstillskott under den kommande treårsperioden. Insatser planeras inom en rad olika områden. Av central betydelse är åtgärder som skall ge goda kunskaper i svenska språket och skapa goda villkor på arbetsmarknaden. Vidare pågår stora satsningar för att få till stånd en varaktig förbättring av situationen i utsatta bostadsområden, där en stor andel personer med utländsk bakgrund bor. Ytterligare förslag till att förbättra situationen kommer också att presenteras i den aviserade storstadspropositionen. En viktig uppgift i integrationspolitiken ges också den nya integrationsmyndighet, Integrationsverket, som börjar sitt arbete den 1 juni.

Sten Andersson undrar denna gång, precis som han gjort tidigare, hur Sverige skall lyckas med något som andra europeiska länder inte har lyckats med. Jag utgår då från att Sten Andersson syftar på möjligheterna

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

att skapa ett samhälle där alla, även de som invandrat, kan försörja sig, där vi kan kommunicera med varandra på ett gemensamt språk och dessutom känna respekt för varandra.

Jag tillstår att detta på flera sätt är en svår uppgift och att det inte finns enkla lösningar. Den kräver att vi lyckas med den generella samhällspolitiken. En fortsatt god samhällsekonomisk utveckling och en väl fungerande arbetsmarknad är nödvändiga förutsättningar. Men en sak är jag helt säker på. Med en sådan negativ och uppgiven utgångspunkt som Sten Andersson har kommer vi aldrig att lyckas. I den nya integrationspolitikens anda är det inte bara regeringens utan allas och envars uppgift att ta ansvar för att skapa ett samhälle som vi kan leva i tillsammans, oavsett var vi är födda eller har för hudfärg.

Anf. 102 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag vill poängtera att orden invandrare och integrationspolitik faktiskt har använts mycket länge i den här debatten, långt innan statsrådet blev statsråd.

I och för sig kan jag hålla med om att det är fel att prata om invandrarpolitik. Sedan 1968 har vi nämligen inte haft någon sådan i Sverige när det gäller länderna utanför Norden, eller hade rättare sagt ingen ända fram till 1995, då EU-medborgare genom EU-medlemskapet fick rätt att söka jobb i Sverige.

Oavsett benämningen är det min bestämda övertygelse att den här politiken är ett stort misslyckande. Alla som vill kan se det dagligen. Det går bra att fråga lärare, socialarbetare, domare och poliser. Inte minst kan vi se det av att man efter så många år av lyckad politik måste starta ett integrationsverk. Det tycker jag är bevis nog på att politiken hittills har misslyckats.

Fru talman! Jag skulle kunna rada upp en massa kritik mot den förda politiken, men det är inte lönt. Ingen tjänar något på det. Jag vill bara säga – och där tror jag att statsrådet delar min uppfattning – att den kritik som framförs av många i Sverige i dag inte beror på rasism eller på att man är främlingsfientlig. Det beror i stället på att många människor inte förstår hur Sverige skall kunna hantera så många människor på så kort tid. Det är där frågetecknen finns från många svenskar.

Jag tycker att när statsrådet talar om det nya är det nästan en exakt kopia av den politik man har fört tidigare. Man skall rusta upp bostadsområden och ge goda villkor på arbetsmarknaden. Om statsrådet menar kvotering kan han väl tala om det för mig.

Jag misstänker också att man kommer att fortsätta med en politik med misslyckade konferenser runt om i landet som vi har bedrivit under många år med absolut icke önskvärt resultat.

Vad skall man då göra? Jag håller med statsrådet om att frågan är svår. Det är ett svårt problem. Mitt absoluta minimikrav är att vi måste sätta press på de människor med utländsk bakgrund som finns i dag i Sverige att lära sig svenska språket. Om jag hade makt skulle jag t.ex. vilja skrota all form av offentligt stöd till hemspråksundervisning.

Häromdagen ringde en svensk medborgare till mig. Han är polack från början, arkitektutbildad i Polen och gift med en skånska. Han har två barn. De betecknas i skolan som polacker eller invandrare. Han har aldrig

pratad polska hemma, och barnen är hur svenska som helst. Ändå får de förmånen att genomgå undervisning i polska språket.

Fru talman! Det har påståtts att statsrådet när han blev installerad gjorde ett uttalande – jag har inte hört det själv, men jag har sett det refererat i medierna – om att det är svenskarna, inte invandrarna, som skall anpassa sig. Det är en unik uppfattning, som inte finns bland politiker i andra länder.

Om det är sant att statsrådet har sagt detta, skulle jag vilja fråga: Vem skall vi då anpassa oss till? Jag tror att statsrådet vet om att det råder stora spänningar mellan olika grupper och att invandrarna själva många gånger i de länder som de kommer ifrån inte direkt har visat en perfekt anpassning till andra.

Anf. 103 Statsrådet LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag tror att Sten Andersson är medveten om att det bakom den proposition som lades på riksdagens bord i höstas fanns ett långt resonemang som inte bara handlade om att ändra språkbruk. Det handlade om övergången från den tidiga invandringsspolitiken till en invandrarpolitik och sedan till en integrationspolitik som också kvalitativt hade andra mål.

Det finns i den här frågan en parallell till den debatt som fördes i riksdagen för ca 150 år sedan. Man betraktade först arbetarfrågan enbart som en arbetarfråga. Man undrade vad man skulle göra med alla dem som var fattiga, som inte klarade sin försörjning och inte fick utbildning och arbete. Så småningom förstod man att det egentligen handlade om att förändra samhället, att ge alla samma rättigheter politiskt, att ge alla samma delaktighet och att skapa arbete åt alla.

På samma sätt skall vi nu diskutera frågan om integration. Det handlar inte om att det är något fel på ett antal människor, som skall korrigera sig, utan det handlar snarare om en samhällsstruktur som inte öppnar möjligheter för alla som bor och verkar i Sverige att delta i det gemensamma samhällsbygget.

Det som jag har sagt om förändringar har misstolkats. Jag har inte sagt att det inte är invandrarna utan svenskarna som skall förändras. Det som jag försökt säga är att vi knappast står inför ett isolerat invandrarproblem utan inför ett integrationsproblem som visar på brister i det svenska samhället när det gäller utbildning i svenska, när det gäller annan utbildning och framför allt när det gäller tillträde till arbetsmarknaden.

Ett integrerat samhälle får vi först den dag då alla kan kommunicera med varandra på ett gemensamt språk. Det är oerhört viktigt, precis som Sten Andersson påpekar, att vi ser till att alla får en chans att lära sig svenska, men jag blir förundrad när Sten Andersson säger att man skall sätta press på människor att skaffa sig kunskaper i svenska. Jag tror inte att det behövs en sådan press. Det är väldigt många som önskar kunna lära sig svenska och som vill få del av sådan undervisning. Snarare handlar det om att erbjuda bättre möjligheter.

Vi skall se till att ge dem möjligheterna till ett gemensamt språk. Vi skall också riva alla de barriärer som i dag finns för människor när det gäller att delta i arbetslivet och att själva kunna försörja sig. När vi har lyckats med det har vi också lyckats med integrationspolitiken.

Prot. 1997/98:104
8 maj

*Fel! Okänt
växelargument.*

**Fel! Okänt
växelargument.**

Jag vill också påpeka att vi inte föreslog kvotering i något sammanhang. Vi tror inte att det handlar om att kvotera för att skapa ett integrerat samhälle. Det handlar om att erbjuda lika möjligheter och lika rättigheter.

Anf. 104 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag vill först kommentera det som statsrådet sade i sista meningen i sitt första anförande, om min negativa uppfattning. Jag tror inte att den är negativ. Däremot är den realistisk. Jag tillhör dem som till skillnad från en del andra i flyktingdebatten har sett den här verkligheten. Jag bor dagligen i den när jag är i Malmö. En del andra verkar ha sett den enbart på vykort.

Jag vet att det gäller stora problem och att det är mycket svårt att hitta lösningar på dem. Man har faktiskt inte i något annat land lyckats lösa det här problemet på ett bra sätt. Man brukar ofta anföra USA som ett exempel, men åk till New York med Chinatown, Little Italy osv.! Det är ett segregerat samhälle.

Häromdagen blev ett exempel som knappast gör klimatet bättre känt. Ett enmansföretag blev anmält till DO för att företagaren inte ville anställa den person som ansåg sig ha den bästa kompetensen. Om vi går in och petar på ett enmans- eller tvåmansföretags rätt att självt bestämma vem man vill anställa, tror jag att vi åtminstone inte gör problemen mindre.

Vad avser att sätta press när det gäller svenska språket tycker jag att man skall sätta press på dem det gäller. Det finns många människor som klarar sig i Sverige därför att de har vänner och bekanta som kan hantera kontakten med myndigheterna. De behöver då inte göra någonting själva. En kvinna kan t.ex. ha varit i Sverige i tio år och kanske ha fött sitt femte barn här men måste ändå ha tolk på sjukhuset. Jag tycker faktiskt att man skall utöva press i ett sådant fall.

Jag begriper naturligtvis att man inte kan begära att en gammal anhörig som kommer hit, kanske i 60 eller 70 års ålder, skall lära sig svenska språket.

Till sist säger statsrådet att vi nu skall diskutera integrationspolitiken. Jag trodde att det var avklarat. Jag trodde att man genom propositionen, med all den respons och PR som den fått, nu i stället har verktyg klara för att kunna agera. Diskuterat har vi gjort i snart 15 år med känt resultat. Det är väl nu dags att börja agera.

Anf. 105 Statsrådet LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det är alldeles sant att regeringen har lagt fram en proposition om den nya integrationspolitiken. Det är också sant att det i vår propositionen föreslås en rad åtgärder och att vi den 1 juni kommer att få en ny myndighet, Integrationsverket. Det betyder dock inte att vi inte skall fortsätta diskussionen.

Snarare handlar det i integrationspolitiken just om att hålla en dialog och ett öppet samtal i gång. Det handlar om attitydförändringar, om att motverka fördomar, om att aktivt motverka diskriminering beroende på etnisk bakgrund, hudfärg eller religiös uppfattning, och det är ett arbete som kräver fortsatta samtal, fortsatt upplysning och fortsatt diskussion. Integrationspolitiken är inte färdig förrän integrationen är en realitet.

Jag vill beträffande diskrimineringslagstiftningen säga att jag inte känner till fallet där en enmansföretagare har klandrats för sitt val av anställd men att riksdagen förhoppningsvis kommer att få ta ställning till en ny diskrimineringslag som innehåller förbud mot etnisk diskriminering. Vad det handlar om är helt enkelt tanken att det skall vara förbjudet att diskriminera någon beroende på etnisk tillhörighet. Det finns ingenting i förslagen, som riksdagen så småningom kommer att få pröva, som innebär att vi skulle kvotera eller ge fördelar åt någon. Vi skall bara förhindra den faktiska diskrimineringen.

Anf. 106 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag skall ge ett exempel på det här med svenska språket och språkundervisningen. Många elever med invandrarbakgrund väljer att läsa svenska som andraspråk. De inbillar sig att det är samma nivå på den undervisningen som på den normala svenskundervisningen. Det är inte sant. Den undervisningen har en sämre kvalitet, och den borde inte få finnas i vårt land.

Statsrådet talar om att det skall vara goda villkor på arbetsmarknaden. Det måste väl vara goda villkor generellt för alla, inte för någon viss grupp. Jag tolkar det så att detta gäller för alla som finns och verkar i Sverige.

Visst finns det vidare säkert fördomar bland svenskar, och det är beklagligt, men det finns lika många eller ett snäpp fler bland invandrare. Vi kunde i förrgår i ett inslag i TV-programmet Striptease se exempel på seder som man inte trodde skulle finnas här. En ung flicka får inte själv välja vem hon vill gifta sig med, och man försöker hindra henne att agera så som hon själv vill. Jag hoppas att hon från de svenska myndigheterna får det stöd som hon absolut behöver.

Jag hoppas att de exempel som ibland dyker upp inte är så många utan utgör de undantag som bekräftar regeln. Jag vill att vi tillsammans skall försöka lösa detta problem. Det innebär inte att jag ändrar min kritik beträffande orsakerna, men när det är som det är måste vi försöka skapa ett samhälle där alla kan fungera.

Anf. 107 Statsrådet LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det finns egentligen en mycket enkel tanke bakom integrationspolitiken, och det är att alla som bor och verkar i Sverige skall ha samma rättigheter och samma möjligheter men självklart också samma skyldigheter.

Var och en skall följa svensk lag, och vi skall följa det regelverk som vi gemensamt beslutar om. Det finns inte möjligheter för någon, oavsett bakgrund, att bryta mot lagen och vinna respekt för detta.

Vad det handlar om är att ge var och en som bor och verkar i det här landet samma rättigheter. Vi vet om att det inte är så i dag. Det finns en faktisk diskriminering och en rad faktorer i samhället som gör att många människor inte får chans att utvecklas, att lära sig svenska och att få ett arbete. Att riva de barriärerna är integrationspolitikens yttersta mål. Tack, fru talman!

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen meddelade att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarens ledamöter:

Den nya transatlantiska marknadsplatsen *KOM (98) 125*

16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 8 maj

1997/98:717 av *Dan Ericsson* (kd) till miljöministern

Gruvdammar

1997/98:718 av *Owe Hellberg* (v) till kommunikationsministern

Telia och ISDN

1997/98:719 av *Lars Hedfors* (s) till jordbruksministern

Skogsvårdslagen

1997/98:720 av *Per Lager* (mp) till miljöministern

Algblooming

1997/98:721 av *Eva Goës* (mp) till statsministern

Polenkablen

1997/98:722 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksministern

Rasen belgisk blå

1997/98:723 av *Eva Goës* (mp) till miljöministern

Reaktorsavveckling

1997/98:724 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till kommunikationsministern

Sjöfartsverket och Stockholms skärgård

1997/98:725 av *Sten Tolgfors* (m) till socialministern

Vårdgarantin

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 maj.

17 § Kammaren åtskildes kl. 14.21.

Prot. 1997/98:104
8 maj

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 7 § anf. 41
(delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 12.59 och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

***Fel! Okänt
växelargument.***

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

*Fel! Okänt
växelargument.*

Innehållsförteckning

1 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer	1
2 § Svar på interpellation 1997/98:271 om stöd i självmords-	
 kriser	3
Anf. 1 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	3
Anf. 2 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	4
Anf. 3 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	4
Anf. 4 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	5
Anf. 5 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	6
Anf. 6 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	7
3 § Svar på interpellation 1997/98:254 om den psykiatriska	
 vården	7
Anf. 7 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	7
Anf. 8 CHATRINE PÅLSSON (kd)	9
Anf. 9 STEN SVENSSON (m)	9
Anf. 10 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	10
Anf. 11 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	11
Anf. 12 CHATRINE PÅLSSON (kd)	12
Anf. 13 STEN SVENSSON (m)	13
Anf. 14 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	13
Anf. 15 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	14
Anf. 16 CHATRINE PÅLSSON (kd)	15
Anf. 17 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	15
4 § Svar på interpellation 1997/98:256 om lagen om assistans-	
 ersättning.....	16
Anf. 18 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	16
Anf. 19 STIG SANDSTRÖM (v).....	17
Anf. 20 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	18
Anf. 21 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	19
Anf. 22 STIG SANDSTRÖM (v).....	19
Anf. 23 MARIETTA de POURBAIX-LUNDIN (m).....	20
Anf. 24 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	21
Anf. 25 STIG SANDSTRÖM (v).....	21
5 § Svar på interpellation 1997/98:259 om de mindre alkohol-	
 importörerna.....	21
Anf. 26 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	21
Anf. 27 ANNIKA JONSELL (m).....	23
Anf. 28 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	24
Anf. 29 ANNIKA JONSELL (m).....	24
Anf. 30 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	25
Anf. 31 ANNIKA JONSELL (m).....	25
Anf. 32 Socialminister MARGOT WALLSTRÖM (s)	26
6 § Svar på interpellation 1997/98:274 om svenska åkeriföre-	
 tags konkurrenskraft.....	26
Anf. 33 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	26
Anf. 34 STEN ANDERSSON (m)	27

Anf. 35	Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	28
Anf. 36	STEN ANDERSSON (m)	28
Anf. 37	Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	29
Anf. 38	STEN ANDERSSON (m)	29
Anf. 39	Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	30
7 §	Svar på interpellationerna 1997/98:309, 312, 260, 308 och	
304 om de djurförsöksetiska nämnderna		30
Anf. 40	Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	30
Anf. 41	MARIANNE SAMUELSSON (mp)	32
Anf. 42	GUDRUN LINDVALL (mp)	32
Anf. 43	RAGNHILD POHANKA (mp)	33
Anf. 44	Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	34
Anf. 45	MARIANNE SAMUELSSON (mp)	35
Anf. 46	GUDRUN LINDVALL (mp)	36
Anf. 47	RAGNHILD POHANKA (mp)	37
Anf. 48	Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	38
Anf. 49	MARIANNE SAMUELSSON (mp)	40
Anf. 50	GUDRUN LINDVALL (mp)	40
Anf. 51	RAGNHILD POHANKA (mp)	41
Anf. 52	Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	41
8 §	Svar på interpellationerna 1997/98:273, 276 och 306 om	
burhållning av pälsdjur		42
Anf. 53	Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	42
Anf. 54	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	43
Anf. 55	MAGGI MIKAELSSON (v)	44
Anf. 56	GUDRUN LINDVALL (mp)	45
Anf. 57	JEPPE JOHNSSON (m)	46
Anf. 58	Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	48
Anf. 59	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	49
Anf. 60	MAGGI MIKAELSSON (v)	49
Anf. 61	GUDRUN LINDVALL (mp)	50
Anf. 62	JEPPE JOHNSSON (m)	51
Anf. 63	Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	52
Anf. 64	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	53
Anf. 65	MAGGI MIKAELSSON (v)	53
Anf. 66	GUDRUN LINDVALL (mp)	54
Anf. 67	Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	55
9 §	Svar på interpellation 1997/98:292 om fiskerilagen	55
Anf. 68	Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	55
Anf. 69	INGVAR ERIKSSON (m)	56
Anf. 70	Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	57
Anf. 71	INGVAR ERIKSSON (m)	58
Anf. 72	Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	58
Anf. 73	INGVAR ERIKSSON (m)	59
Anf. 74	GUDRUN LINDVALL (mp)	60
Anf. 75	Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	60
10 §	Svar på interpellation 1997/98:263 om vinterutfodring	
av örnar		61

Anf. 76 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	61
Anf. 77 GUDRUN LINDVALL (mp)	62
Anf. 78 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	63
Anf. 79 GUDRUN LINDVALL (mp)	63
Ajournering	64
Återupptagna förhandlingar	64
11 § Svar på interpellation 1997/98:264 om kor på bete	64
Anf. 80 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	64
Anf. 81 GUDRUN LINDVALL (mp)	65
Anf. 82 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	66
Anf. 83 GUDRUN LINDVALL (mp)	66
Anf. 84 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	67
Anf. 85 GUDRUN LINDVALL (mp)	68
Anf. 86 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	68
12 § Svar på interpellation 1997/98:305 om bin och biodling	69
Anf. 87 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	69
Anf. 88 GUDRUN LINDVALL (mp)	69
Anf. 89 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	70
Anf. 90 GUDRUN LINDVALL (mp)	71
Anf. 91 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	72
Anf. 92 GUDRUN LINDVALL (mp)	73
13 § Svar på interpellation 1997/98:307 om bensaxar	73
Anf. 93 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	73
Anf. 94 GUDRUN LINDVALL (mp)	74
Anf. 95 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	75
Anf. 96 GUDRUN LINDVALL (mp)	76
Anf. 97 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	77
Anf. 98 GUDRUN LINDVALL (mp)	77
Anf. 99 TALMANNEN	78
Anf. 100 Jordbruksminister ANNIKA ÅHNBERG (s)	78
14 § Svar på interpellation 1997/98:261 om integrationspoli- tiken	79
Anf. 101 Statsrådet LARS ENGQVIST (s)	79
Anf. 102 STEN ANDERSSON (m)	80
Anf. 103 Statsrådet LARS ENGQVIST (s)	81
Anf. 104 STEN ANDERSSON (m)	82
Anf. 105 Statsrådet LARS ENGQVIST (s)	82
Anf. 106 STEN ANDERSSON (m)	83
Anf. 107 Statsrådet LARS ENGQVIST (s)	83
15 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	84
16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	84
17 § Kammaren åtskildes kl. 14.21.	85

Elanders Gotab, Stockholm 1998